

Lagrådsremiss

Ny lag om näringsförbud

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 13 mars 2014

Annie Lööf

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att kretsen av personer som kan meddelas näringsförbud utökas till att omfatta alla som faktiskt utövar ledning över en verksamhet, oavsett i vilket associationsrättslig form verksamheten bedrivs. Vidare utvidgas det så kallade ställningsansvaret, som innebär att vissa funktionärer i en juridisk person alltid presumeras leda verksamheten, till att omfatta även vissa företrädare för utländska filialer och stiftelser.

Lagrådsremissen innehåller vidare en analys av hur processer om näringsförbud förhåller sig till Europakonventionens dubbelprövningsförbud. För att förhindra att processer förs i strid med förbudet föreslås vissa ändringar när det gäller möjligheten att förlänga ett näringsförbud.

I lagrådsremissen finns också förslag som syftar till att effektivisera Kronofogdemyndighetens tillsyn över att meddelade näringsförbud följs. Bland annat blir det obligatoriskt att den som har fått näringsförbud ska kallas till ett inledande samtal där han eller hon får information om näringsförbudets innehåll och där myndigheten kan få nödvändiga upplysningar om hur personen försörjer sig. Kronofogdemyndigheten får kalla till fler sådana samtal om det finns behov av det. Kallelse till samtal får förenas med vite. Kronofogdemyndigheten ges också en möjlighet att, om det behövs för tillsynen, kunna förelägga en tredje man att lämna uppgifter om ekonomiska mellanhavanden som denne haft med en person som har näringsförbud. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite utom när den som föreläggandet riktar sig till är närstående till personen som har näringsförbud. En sådan lagstadgad uppgiftsskyldighet är långtgående och sätter till exempel bestämmelser om tystnadsplikt i

bankverksamhet åt sidan. Det införs också en möjlighet för Kronofogdemyndigheten att göra oanmälda besök hos en person som har näringsförbud.

Slutligen föreslås att den gällande lagen om näringsförbud ersätts med en ny lag. Den nya lagen föreslås få en ny språklig och redaktionell utformning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 augusti 2014.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om näringsförbud	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	17
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.	18
2.4	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)	19
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	21
2.6	Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)	22
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	24
2.8	Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)	26
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar	27
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	28
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar	29
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)	30
2.13	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	31
2.14	Förslag till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2006:548)	32
2.15	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	33
2.16	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	34
2.17	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	35
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud	36
3	Ärendet och dess beredning	37
4	Bakgrund	37
4.1	Gällande rätt	38
4.2	Statistik	39
5	Personer som får meddelas näringsförbud	40
6	Näringsförbud i förhållande till Europakonventionen	46
6.1	Meddelande av näringsförbud	46
6.2	Förlängning av näringsförbud	53

7	Skyldigheter för revisorer	54
7.1	Agerandeplikt för revisorer	54
7.2	Upplysningskyldighet för revisorer	56
8	Särskild delgivningsmottagare	57
9	Näringsförbudsregistret	58
10	Tillsyn	59
10.1	Tillsynsverksamhetens organisation	59
10.2	Brister i den nuvarande ordningen	61
10.3	Tillsynens utformning	62
10.3.1	Samtal hos Kronofogdemyndigheten	64
10.3.2	Inhämtande av uppgifter från personer med näringsförbud	68
10.3.3	Skyldighet för personer med näringsförbud att lämna uppgifter om sina förhållanden	68
10.3.4	Uppgiftsskyldighet för tredje man	70
10.3.5	Verksamheter i vilka det finns bestämmelser om tystnadsplikt	74
10.3.6	Uppgiftsskyldighet för närstående	77
10.3.7	Möjlighet att göra oanmälda besök hos den som har näringsförbud	79
10.3.8	Möjlighet till biträde av polisen	80
11	Lagtekniska frågor, ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	81
12	Konsekvenser	82
13	Författningskommentar	87
13.1	Allmänt om förslagen till lagändringar	87
13.2	Förslaget till lag om näringsförbud	87
13.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	112
13.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud	113
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet (SOU 2012:84)	114
Bilaga 2	Betänkandets författningsförslag	121
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	150
Bilaga 4	Jämförelsetabell: Förslaget till lag om näringsförbud/lagen (1986:436) om näringsförbud	151

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om näringsförbud,
2. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
4. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
5. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
6. lag om ändring i konkurslagen (1987:672),
7. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
8. lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220),
9. lag om ändring i lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar,
10. lag om ändring av lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
11. lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar,
12. lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder),
13. lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551),
14. lag om ändring i skuldsaneringslagen (2006:548),
15. lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579),
16. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
17. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043),
18. lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om näringsförbud

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Genom ett beslut om näringsförbud enligt denna lag meddelas en näringsidkare under viss tid begränsningar i rätten att bedriva eller ta del i näringsverksamhet.

Personer som får meddelas näringsförbud

Personer med anknytning till enskild näringsverksamhet

2 § Bestämmelserna i 4–9 §§ ska tillämpas på enskilda näringsidkare och dem som utåt har framträtt som ansvariga för en enskild näringsverksamhet.

Personer med anknytning till juridiska personer

3 § Bestämmelserna i 4–9 §§ ska tillämpas på dem som faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet som en juridisk person har bedrivit.

Bestämmelserna i 4–9 §§ ska alltid tillämpas på följande befattningshavare:

1. i kommanditbolag: komplementär,
2. i andra handelsbolag: bolagsman,
3. i aktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
4. i sparbanker, ekonomiska föreningar och försäkringsföreningar: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
5. i europeiska ekonomiska intressegrupperingar med säte i Sverige: företagsledare,
6. i europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
7. i utländska filialer som omfattas av lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.: verkställande direktör och vice verkställande direktör, och
8. i stiftelser som omfattas av 2 kap. 3 § bokföringslagen (1999:1078): ledamot och suppleant i styrelsen samt, när en stiftelse har anknuten förvaltning, sådana företrädare för förvaltaren som anges i detta stycke.

Förutsättningarna för näringsförbud

Näringsförbud på grund av brott

4 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten och därvid har gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa, och

2. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

Näringsförbud i samband med konkurs

5 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon har agerat grovt otillbörligt mot den enskilda näringsidkarens eller den juridiska personens borgenärer eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten i samband med att den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen har försatts i konkurs, och

2. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

För att någon ska kunna meddelas näringsförbud enligt första stycket krävs att han eller hon innehade den ställning som avses i 2 eller 3 § när den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen försattes i konkurs eller hade innehaft en sådan ställning under någon del av det närmaste året innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

Näringsförbud på grund av underlåtenhet att betala skatt m.m.

6 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten och den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen därvid i avsevärd omfattning har underlåtit att betala sådan skatt, tull eller avgift som omfattas av bestämmelserna om betalningssäkring i skatteförordningen (2011:1244), och

2. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

Näringsförbud på grund av överträdelse av konkurrensbestämmelser

7 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten och den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen därvid har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) eller artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på sätt som inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader, och

2. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

När näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt

8 § Vid bedömningen av om näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt ska det särskilt tas hänsyn till, om

1. åsidosättandet har

a) varit systematiskt,

b) syftat till betydande vinning eller

c) orsakat eller varit ägnat att orsaka betydande skada, eller

2. näringsidkaren tidigare har dömts för brott i näringsverksamhet.

Om den som avses i 2 eller 3 § har gjort sig skyldig till brott i näringsverksamheten och det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, ska vid tillämpningen av 4 § näringsförbud anses motiverat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

9 § Vid bedömningen av om näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt enligt 7 § ska även särskild hänsyn tas till om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen.

Näringsförbud ska inte anses motiverat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta en sådan utredning av överträdelse som görs av

1. Konkurrensverket,
2. en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, eller
3. Europeiska kommissionen.

Näringsförbudets längd

10 § Näringsförbud ska meddelas för en viss tid, lägst tre och högst tio år, och gäller från det att beslutet om näringsförbud vinner laga kraft.

Vid bestämmande av förbudstidens längd ska rätten ta hänsyn till om det har meddelats tillfälligt näringsförbud enligt 22 §. Rätten får då bestämma en kortare förbudstid än tre år.

Näringsförbudets innebörd

11 § Den som har näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
3. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än ett kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag eller medlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
4. vara stiftare av ett aktiebolag eller en sparbank,
5. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för
 - ett aktiebolag,
 - en ekonomisk förening,
 - en sparbank,
 - ett ömsesidigt försäkringsbolag,
 - en försäkringsförening,
 - en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
 - en pensionsstiftelse, eller
 - en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet,
6. vara ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag eller ett europakooperativ med säte i Sverige,
7. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i
 - ett aktiebolag,
 - en ekonomisk förening,
 - ett ömsesidigt försäkringsbolag,

- ett europabolag eller ett europakooperativ med säte i Sverige,
- en sparbank,
- en medlemsbank, eller

8. vara företagsledare i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller föreståndare enligt 2 § andra stycket lagen om utländska filialer m.m.,

9. vara firmatecknare eller i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges i 3–5 eller vara firmatecknare för ett utländskt bankföretags filial,

10. äga så många aktier i ett aktiebolag eller ett europabolag med säte i Sverige att hans eller hennes andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent,

11. inneha fullmakt att företräda en enskild näringsidkare i dennes näringsverksamhet eller en juridisk person som anges i 3–5,

12. vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i en näringsverksamhet som drivs av en närstående till honom eller henne eller där en närstående har en sådan ställning som anges i 3 §, eller

13. vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i den näringsverksamhet där han eller hon har åsidosatt sina skyldigheter.

12 § Förbudet i 11 § 11 gäller inte i fråga om sådan fullmakt som avses i 10 § andra stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

13 § Som närstående enligt 11 § 12 anses den som är

1. gift eller sambo med den som har näringsförbud eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till honom eller henne, och

2. den som är besvägrad med den som har näringsförbud i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

14 § Den som har näringsförbud får, trots förbudet, såsom enskild näringsidkare utöva sådan grundlagsskyddad rättighet som avses i

– 2 kap. 1 § regeringsformen,

– 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, eller

– 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Ansökan om näringsförbud m.m.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 4 §

15 § Yrkande om näringsförbud enligt 4 § får framställas av allmän åklagare enligt vad som gäller om talan i brottmål.

Om inte annat föreskrivs i denna lag, ska i fråga om utredningen och förfarandet gälla vad som i allmänhet är föreskrivet om mål som rör allmänt åtal för brott där det inte är föreskrivet strängare straff än fängelse i högst ett år. Tvångsmedel enligt 24 och 25 kap. rättegångsbalken får dock inte användas.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 5 eller 6 §

16 § Yrkande om näringsförbud enligt 5 eller 6 § får framställas av allmän åklagare. Om talan inte förs enligt 15 §, ska yrkandet framställas genom ansökan vid allmän domstol.

Om åklagaren har förklarat sig avstå från att ansöka om näringsförbud, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

En ansökan enligt första eller andra stycket ska göras hos tingsrätten i den ort där den som yrkandet avser har sin hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Om ärendet gäller näringsförbud enligt 5 §, är även den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen behörig att pröva ärendet.

Bestämmelser om handläggningen vid domstolen finns i 18 §.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 7 §

17 § Yrkande om näringsförbud enligt 7 § får framställas av Konkurrensverket.

Yrkandet får framställas i ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579). Om inte annat följer av denna lag, ska bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas. Vid omröstning i rätten gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Om Konkurrensverket inte för talan om konkurrensskadeavgift, får verket i stället framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan hos Stockholms tingsrätt. Ett beslut av tingsrätten överklagas i sådant fall till Marknadsdomstolen.

Bestämmelser om handläggningen vid tingsrätten efter ansökan enligt tredje stycket finns i 18 §.

Domstols handläggning av ärenden om näringsförbud

18 § Om inte annat föreskrivs i denna lag, ska sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 § och 17 § tredje stycket handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Tingsrätten ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras av samma domare. I fall som avses i 17 § tredje stycket ska tingsrätten dock vara sammansatt på det sätt som anges i 8 kap. 10 § första stycket konkurrenslagen (2008:579).

Vid omröstning i rätten gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen om domstolsärenden får rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

Offentlig försvarare

19 § Om det finns särskilda skäl, får rätten i ett mål eller ärende om näringsförbud utse en offentlig försvarare för den som avses med

förbudsyrkandet. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Rättegångskostnader

20 § I fråga om rättegångskostnader ska bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken tillämpas.

Tillfälligt näringsförbud

Förutsättningarna för tillfälligt näringsförbud

21 § Om det är uppenbart att det finns grund för näringsförbud, får rätten efter yrkande besluta om tillfälligt förbud för tiden till dess att frågan om näringsförbud har avgjorts slutligt.

Rätten får i samband med slutlig prövning av frågan om näringsförbud självmant ta upp frågan om tillfälligt näringsförbud.

Vem som får yrka tillfälligt näringsförbud

22 § En fråga om tillfälligt näringsförbud enligt 21 § första stycket tas upp på yrkande av åklagaren eller, i fall som avses i 7 §, av Konkurrensverket.

Om åklagaren i fall som avses i 5 och 6 §§ har förklarat sig avstå från att yrka näringsförbud, får ett yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av Kronofogdemyndigheten.

Handläggningen av frågor om tillfälligt näringsförbud

23 § Innan rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud enligt 21 § första stycket, ska den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på något annat sätt håller sig undan.

24 § Frågor om tillfälligt näringsförbud enligt 21 § första stycket som grundas på påstående om brott ska handläggas enligt 15 §. I övriga fall ska 16–20 §§ tillämpas.

När ett beslut om tillfälligt näringsförbud får verkan

25 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud gäller omedelbart, om inte annat beslutas. Beslut enligt 21 § första stycket ska delges den som avses med förbudet.

Överklagande

26 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud, som har meddelats under rättegången, får överklagas särskilt.

Överklagas ett beslut om tillfälligt näringsförbud, får högre rätt omedelbart besluta att förbudet tills vidare inte ska gälla.

Tid för väckande av talan

27 § Om rätten beslutar om tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan har kommit in till rätten, ska den

bestämma en tid inom vilken sådan talan ska väckas eller ansökan lämnas in till rätten.

Tiden enligt första stycket får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig och den som har yrkat näringsförbud före tidens utgång begär att tiden ska förlängas, får rätten besluta om sådan förlängning.

Upphävande av näringsförbud

Upphävande av näringsförbud som har meddelats på grund av brott

28 § Om den som genom ett lagakraftvunnen avgörande har meddelats näringsförbud enligt 4 § frikänns från ansvar för brottsligheten, ska näringsförbudet samtidigt upphävas. Avser frikännandet endast en viss del av brottsligheten eller om det på brottsligheten tillämpas en mildare straffbestämmelse, ska rätten pröva om och under vilken tid förbudet fortfarande ska gälla. Rätten får även upphäva eller ändra ett beslut om skyldighet att svara för rättegångskostnader, om ett sådant har meddelats i samband med domen om förbud.

Upphävande av näringsförbud som grundas på konkurs

29 § Om rätten, sedan ett näringsförbud har meddelats enligt 5 §, upphäver det eller de konkursbeslut som har utgjort förutsättning för förbudet, ska näringsförbudet samtidigt upphävas.

Upphävande efter omprövning

30 § Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han eller hon inte hade grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet.

Handläggningen av ärenden om upphävande av näringsförbud

31 § I ärenden om upphävande av näringsförbud gäller 16 § första och andra styckena, 17 § tredje stycket och 18 § tredje och fjärde styckena om ansökan om förbud.

Ett ärende om upphävande av näringsförbud ska tas upp av den tingsrätt som tidigare har handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Rör ärendet inte upphävande av ett förbud enligt 7 §, får det även tas upp av rätten i den ort där sökanden har sin hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen, kostnaderna och andra omständigheter finner det lämpligt.

I ärendet är den myndighet som har yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sin hemvist motpart till sökanden.

Ett ärende om upphävande av förbud får avgöras utan sammanträde, om saken ändå kan utredas tillfredsställande.

Upphävande i samband med nytt näringsförbud

32 § Om den som har näringsförbud meddelas ett nytt förbud, ska rätten upphäva det tidigare förbudet.

Upphävande av tillfälligt näringsförbud

33 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud ska omedelbart upphävas, om

1. talan om näringsförbud inte har väckts eller ansökan inte har kommit in till rätten inom den tid som har bestämts enligt 27 § och det inte heller har kommit in någon framställning om förlängning av tiden,

2. talan eller ansökan om näringsförbud återkallas eller lämnas utan bifall, eller

3. det inte längre finns skäl för det tillfälliga näringsförbudet.

Om talan eller ansökan om näringsförbud bifalls, ska rätten pröva om det tillfälliga näringsförbudet fortfarande ska gälla.

Verkan av ett beslut om upphävande eller ändring av näringsförbud

34 § Rättens beslut om att upphäva eller ändra ett näringsförbud gäller omedelbart.

Undantag från näringsförbud

Vad ett undantag får avse

35 § Den som har näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud får medges visst undantag från bestämmelserna i 11 §, om det finns skäl till det och ett sådant undantag inte skulle strida mot syftet med näringsförbudet.

Undantag får också meddelas under en begränsad tid, om tiden behövs för avveckling av näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt, delägarskap i handelsbolag eller aktieinnehav som anges i 11 §.

Ett undantag enligt första eller andra stycket får förenas med villkor om vad den som har näringsförbud har att iakttä utnyttjas.

36 § I beslut om undantag enligt 35 § ska rätten ange vilka åtgärder som får vidtas. I fråga om undantag enligt 35 § andra stycket ska rätten vidare ange hur länge undantaget ska gälla.

Om undantaget ska vara förenat med villkor enligt 35 § tredje stycket, ska även dessa anges i beslutet.

Prövning av fråga om undantag

37 § En fråga om undantag från näringsförbud får prövas i samband med dom eller beslut om näringsförbud eller beslut om tillfälligt näringsförbud eller efter en senare gjord ansökan.

Om det finns synnerliga skäl, får tiden enligt 35 § andra stycket förlängas. Beslut om sådan förlängning sker på ansökan av den som har näringsförbud.

När en fråga om undantag från näringsförbud prövas särskilt, gäller i tillämpliga delar vad som anges i 31 §.

Återkallelse av undantag

38 § Ett undantag enligt 35 § får återkallas, om den som undantaget avser överträder näringsförbudet eller det tillfälliga näringsförbudet eller bryter mot ett villkor som är knutet till undantaget. Detsamma gäller om

den som undantaget avser på annat sätt åsidosätter sina skyldigheter i den verksamhet som undantaget gäller.

39 § Ansökan om återkallelse av undantag från näringsförbudet enligt 38 § får göras av åklagare eller, i fall som avses i 7 §, Konkurrensverket. Om åklagaren i fall som avses i 5 och 6 §§ har förklarat sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller vad som sägs i 31 §. Ett sådant ärende får dock även tas upp av den tingsrätt som tidigare har prövat frågan om undantag från näringsförbud.

Register över näringsförbud

40 § Bolagsverket ska föra ett register över näringsförbud och tillfälliga näringsförbud.

Tillsynen över meddelade näringsförbud m.m.

Tillsynsmyndighet

41 § Kronofogdemyndigheten utövar tillsyn över att näringsförbud och tillfälliga näringsförbud följs.

Skyldighet att inställa sig för samtal

42 § Den som har näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud är skyldig att inställa sig personligen för samtal med företrädare för Kronofogdemyndigheten på tid och plats som myndigheten bestämmer.

Kronofogdemyndigheten ska kalla till ett sådant samtal så snart ett beslut om näringsförbud har vunnit laga kraft, eller i fråga om tillfälligt näringsförbud, när ett sådant förbud har meddelats. Myndigheten får avstå från att kalla till samtal genom personlig inställelse om det finns särskilda skäl.

Om det är av betydelse för Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet, får myndigheten senare kalla till ytterligare samtal.

Ett beslut om kallelse enligt denna paragraf får inte överklagas. I samband med att ett beslut om vite enligt 43 § överklagas får dock prövning av kallelsens giltighet påkallas.

43 § En kallelse till samtal enligt 42 § får förenas med vite om lägst två tusen och högst tjugo tusen kronor.

Frågor om utdömande av vite prövas av Kronofogdemyndigheten. Har ändamålet med vitet förlorat sin betydelse, får det inte dömas ut. Kronofogdemyndigheten får inte heller döma ut vitet om det finns särskilda skäl mot det.

Ett beslut att döma ut vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Ett beslut att döma ut vite får verkställas när beslutet har vunnit laga kraft.

Tillsynsåtgärder

44 § Kronofogdemyndigheten får

1. begära att den som har näringsförbud lämnar uppgift om inkomst och anställningsförhållanden och övriga omständigheter av betydelse för tillsynen,

2. söka upp den som har näringsförbud i hans eller hennes bostad eller där han eller hon annars befinner sig, och

3. vidta de övriga utrednings- och spaningsåtgärder som är befogade.

45 § Om det är av betydelse för Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet, är tredje man skyldig att efter föreläggande av Kronofogdemyndigheten lämna uppgift om ekonomiska mellanhavanden med en person som har näringsförbud.

Ett föreläggande att lämna uppgifter som riktar sig till ett kreditinstitut får inte avse uppgifter som vid tiden för begäran är äldre än ett år.

Kronofogdemyndigheten får förena ett föreläggande enligt första stycket med vite. Om den som föreläggandet riktar sig till är sådan närstående som avses i 36 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken, får föreläggandet inte förenas med vite.

46 § Kronofogdemyndigheten har för tillsyn enligt 41 § rätt att få biträde av polismyndighet.

Överträdelse av näringsförbud m.m.

Straff

47 § Den som bryter mot ett näringsförbud eller ett tillfälligt näringsförbud eller bryter mot ett villkor som har meddelats med stöd av 35 § tredje stycket döms för överträdelse av näringsförbud till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Förlängning av näringsförbud

48 § Döms en person för överträdelse av näringsförbud, ska näringsförbudet samtidigt förlängas, om det inte finns särskilda skäl att avstå från förlängning.

Förlängning får ske med högst fem år. Om det sker flera förlängningar, får den sammanlagda förlängningen inte överstiga fem år.

Frågan om förlängning prövas på talan av åklagare i samband med åtal för överträdelse av näringsförbud. Talan ska väckas innan förbudstiden har gått ut.

1. Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014. Genom lagen upphävs lagen (1986:436) om näringsförbud.

2. Bestämmelserna i 4–9 §§ gäller även i fråga om åsidosättanden som skett före ikraftträdandet och som omfattas av äldre bestämmelser.

3. Vid tillämpningen av 28, 29 och 39 §§ på näringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet ska vad som där sägs om näringsförbud enligt 4–7 §§ i stället gälla näringsförbud enligt 1–2 a §§ lagen (1986:436) om näringsförbud.

4. En domstols beslut om avvecklingstid enligt 18 § lagen (1986:436) om näringsförbud gäller även efter det att den nya lagen har trätt i kraft. Vid prövningen av en fråga om huruvida avvecklingstiden ska förlängas ska dock 35–37 §§ i den nya lagen tillämpas. Beslut om avvecklingstid får återkallas enligt 38 och 39 §§ i den nya lagen.

5. Det som sägs i 42 och 43 §§ om skyldighet att inställa sig för samtal och om vite gäller även den som har meddelats näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud före ikraftträdandet.

6 Det som sägs i 47 § om brott mot villkor som har meddelats enligt 36 § tredje stycket gäller även brott mot föreskrift som har meddelats enligt 18 eller 19 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Häri genom föreskrivs att 16 a § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 a §¹

En ledamot eller suppleant i styrelsen för en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § *skall* ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 6 § *lagen (1986:436) om näringsförbud* följer att den som *är underkastad* näringsförbud inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen i en pensionsstiftelse.

En ledamot eller suppleant i styrelsen för en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § *ska* ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 11 § *lagen (2014:000) om näringsförbud* följer att den som *har* näringsförbud inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen i en pensionsstiftelse.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Senaste lydelse 2005:1124.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. marknadsföringslagen (2008:486),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
9. lagen (2010:510) om lufttransporter,
10. *lagen (1986:436) om* 10. *lagen (2014:000) om näringsförbud*, och *näringsförbud*, och
11. lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informationsskyldighet, lagen om lufttransporter, lagen om näringsförbud eller lagen om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller rättegångsreglerna i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Lagen omtryckt 1984:294.

² Senaste lydelse 2010:1352.

2.4 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Häri genom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 3 kap. 3 § sparbankslagen (1987:619)¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:86

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

En sparbanksbank ska bildas av minst tjugo stiftare.

Stiftarna ska vara fysiska personer. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Stiftarna ska vara fysiska personer. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Detta kapitel gäller om inte annat följer av bestämmelserna om fusion i 7 kap. 2 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §²

Styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är *underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

¹ Lagen omtryckt 1996:1005.

² Senaste lydelse 2013:451.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning ska hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsett enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Häri genom föreskrivs att 6 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:86

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Verkställande direktören och minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Verkställande direktören och minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner.

En juridisk person får inte vara styrelseledamot.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.6 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1 § och 7 kap. 16 § konkurslagen (1987:672) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §¹

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen omfattas dock inte av förbudet. Inte heller omfattas jordbruksverksamhet.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

7 kap.

16 §

Om förvaltaren finner att gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken, *skall* han omedelbart underrätta allmän åklagare om det och ange grunden för misstanken. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten.

Om förvaltaren finner att gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken, *ska* han omedelbart underrätta allmän åklagare om det och ange grunden för misstanken. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten.

¹ Senaste lydelse 1999:1095.

Kan det misstänkas att gäldenären eller, om denne är en juridisk person, någon sådan företrädare som avses i 4 § *lagen (1986:436) om näringsförbud* har förfarit på ett sådant sätt att näringsförbud kan komma i fråga, *skall* förvaltaren omedelbart underrätta åklagaren om detta och ange grunden för misstanken.

Kan det misstänkas att gäldenären eller, om denne är en juridisk person, någon sådan företrädare som avses i 3 § *lagen (2014:000) om näringsförbud* har förfarit på ett sådant sätt att näringsförbud kan komma i fråga, *ska* förvaltaren omedelbart underrätta åklagaren om detta och ange grunden för misstanken.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 9 och 24 §§ lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Verkställande direktören ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i ett enskilt fall beslutar annat. *Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara verkställande direktör.*

Den som tecknar firman för ett utländskt bankföretags filial får inte vara underårig, försatt i konkurs, vara underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Föreståndare enligt 2 § andra stycket får inte vara underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Föreslagen lydelse

9 §¹

Verkställande direktören ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i ett enskilt fall beslutar annat.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara verkställande direktör och får inte heller teckna firman för ett utländskt bankföretags filial. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

24 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara föreståndare enligt 2 § andra stycket. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

¹ Senaste lydelse 2011:722.

Näringsidkaren *skall* utfärda fullmakt för föreståndare att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt *mottaga* stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

Näringsidkaren *ska* utfärda fullmakt för föreståndare att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt *ta emot* stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.8 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § stiftelselagen (1994:1220) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

5 §¹

Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller enligt *lagen (1986:436) om näringsförbud* samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Att tillsynsmyndigheten har även andra befogenheter framgår av 4 kap. 5 och 8 §§ samt 5 kap. 4 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten *skall* pröva frågan om att döma ut ett vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser åligganden att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan av förvaltningsrätten enligt *lagen (1985:206) om viten*.

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller enligt *lagen (2014:000) om näringsförbud* samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten *ska* pröva frågan om att döma ut ett vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser åligganden att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan av förvaltningsrätten enligt *lagen (1985:206) om viten*.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Senaste lydelse 2009:821.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är i konkurs får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Den som är företagsledare för en intressegruppering med säte i Sverige *skall* vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i varje särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara företagsledare. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Om grupperingen inte har någon här i landet bosatt företagsledare, *skall* grupperingen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på grupperingens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Föreslagen lydelse

2 §

Den som är i konkurs får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

4 §

Den som är företagsledare för en intressegruppering med säte i Sverige *ska* vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i varje särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara företagsledare. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Om grupperingen inte har någon här i landet bosatt företagsledare, *ska* grupperingen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på grupperingens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 3 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

3 §¹

Minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i medlemsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i banken, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i medlemsbanken. Vid denna beräkning ska hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen om styrelserepresentation för de privatanställda.

En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Senaste lydelse 2013:453.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt

1. skattebrottslagen (1971:69),

2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),

3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,

4. folkbokföringslagen (1991:481),

5. 11 kap. 5 § brottsbalken, samt

6. *lagen (1986:436) om 6. lagen (2014:000) om näringsförbud.*

Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket, om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2003:665.

² Senaste lydelse 2006:580.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Styrelsens ledamöter utses av regeringen.

Ledamöterna *skall* utses på grundval av sin kompetens att främja fondförvaltningen.

Ledamöterna *skall* vara svenska medborgare. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara ledamot. Detsamma gäller den som är i konkurs eller har näringsförbud enligt *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Ledamöterna *ska* utses på grundval av sin kompetens att främja fondförvaltningen.

Ledamöterna *ska* vara svenska medborgare. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara ledamot. Detsamma gäller den som är i konkurs eller har näringsförbud enligt *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.13 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § samt 8 kap. 11 och 31 §§ aktiebolagslagen (2005:551) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

8 kap.

11 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

31 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.14 Förslag till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2006:548)

Härigenom föreskrivs att 6 § skuldsaneringslagen (2006:548) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En gäldenär som är ålagd näringsförbud enligt lagen (1986:436) om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering. Detsamma gäller en gäldenär som tidigare beviljats skuldsanering, om det inte finns synnerliga skäl för skuldsanering.

6 §
En gäldenär som har näringsförbud enligt lagen (2014:000) om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering. Detsamma gäller en gäldenär som tidigare beviljats skuldsanering, om det inte finns synnerliga skäl för skuldsanering.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.15 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 24 § konkurrenslagen (2008:579) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 24 §¹

I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget.

I lagen (2014:000) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

¹ Senaste lydelse 2010:642.

2.16 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 34 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

Sekretess gäller hos Kronofogdemyndigheten i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt i verksamhet enligt *lagen (1986:436) om näringsförbud*, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Sekretess gäller hos Kronofogdemyndigheten i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt i verksamhet enligt *lagen (2014:000) om näringsförbud*, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Sekretessen gäller inte uppgift om förpliktelse som avses med den sökta verkställigheten

1. i ett pågående mål, eller
2. i ett avslutat mål, om verkställighet för någon annan förpliktelse söks inom två år eller om verkställighet tidigare sökts och uppgiften inte är äldre än två år.

Sekretessen gäller inte heller beslut i mål eller ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Om uppgiften avser den enskildes personliga förhållanden, gäller dock sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.17 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

Denna lag träder i kraft den 2 augusti 2014.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 46 § lagen (2014:000) om näringsförbud ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.1

Föreslagen lydelse

46 §

Kronofogdemyndigheten har för tillsyn rätt att få biträde av *polismyndighet*.

Kronofogdemyndigheten har för tillsyn rätt att få biträde av *Polismyndigheten*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

3 Ärendet och dess beredning

Den 22 december 2011 bemyndigade regeringen chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över vissa frågor i anslutning till lagen (1986:436) om näringsförbud och tillsynen av denna. Utredningen, som antog namnet Utredningen om vissa frågor om näringsförbud, överlämnade den 18 december 2012 betänkandet Näringsförbud – tillsyn och effektivitet (SOU 2012:84). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Näringsdepartementet (N2013/84/MK).

4 Bakgrund

En av hörnstenarna i det svenska ekonomiska systemet är näringsfriheten, dvs. friheten för var och en att etablera egen näringsverksamhet med det innehåll och den form som han eller hon önskar. Enligt 2 kap. 17 § regeringsformen får begränsningar i rätten att driva näring eller utöva yrke endast införas för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag. Genom näringsfriheten blir det möjligt för företagare att snabbt möta förändringar i marknadsförutsättningar och införa effektivitetsfrämjande produktions- och distributionsformer. Inskränkningar har varit mycket sparsamma och haft särskilda bevekelsegrunder. De har riktat sig mot dem som grovt missbrukar näringsfriheten och där det varit påkallat från allmän synpunkt.

Regler om näringsförbud har funnits sedan 1980. Till att börja med kunde näringsförbud meddelas en enskild näringsidkare eller en företrädare för en juridisk person i samband med konkurs. Reglerna kom till som en reaktion mot bolagsmissbruk. Det hade uppmärksammats fall där oseriösa näringsidkare tömt bolag på tillgångar och därefter låtit dessa gå i konkurs, till följd av att stora skatte- och avgiftsskulder uppkommit. Den nu gällande lagen (1986:436) om näringsförbud trädde i kraft den 1 juli 1986 och innebar att oseriösa näringsidkare eller företrädare skulle kunna meddelas näringsförbud även om det inte förekommit någon konkurs, till exempel i samband med brott eller underlåtenhet att betala skatt, tull eller avgifter till det allmänna. Den 1 juli 1996 skärptes reglerna och näringsförbud blev huvudregel för den som i näringsverksamhet gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader. Samtidigt blev det möjligt att meddela näringsförbud för en tid av upp till tio år.

Den 1 november 2008 trädde en ny konkurrenslag (2008:579) i kraft. I samband med detta infördes en möjlighet att meddela näringsförbud för personer som utövar ledningen över ett företag som ingått i allvarliga

kartellöverträdelser i strid med förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

Lagen om näringsförbud syftar till att hindra oseriösa näringsidkare från att fortsätta att bedriva verksamhet och samtidigt stärka de seriösa företagens ställning på marknaden. Reglerna bidrar till att skapa en mer rättvis spelplan för de seriösa företag som bedriver verksamhet på marknaden.

4.1 Gällande rätt

Bestämmelser om näringsförbud finns i lagen (1986:436) om näringsförbud och i förordningen (1986:441) om underrättelser angående näringsförbud m.m.

Enligt lagen kan en domstol meddela en enskild näringsidkare näringsförbud, om han eller hon har gjort sig skyldig till vissa i lagen närmare angivna oegentligheter. Med enskild näringsidkare jämställs i detta sammanhang bland annat vissa i lagen närmare angivna företrädare för juridiska personer.

Bestämmelserna om näringsförbud har tillkommit för att förhindra att personer som har åsidosatt sina skyldigheter i en näringsverksamhet fortsätter att missbruka näringsfriheten. De oegentligheter som enligt lagstiftaren är så allvarliga att de kan ligga till grund för ett beslut om näringsförbud är när någon

1. har gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa,
2. i avsevärd omfattning har underlåtit att betala skatt m.m.,
3. i samband med eller före konkurs har agerat grovt otillbörligt mot näringsverksamhetens borgenärer, eller
4. har överträtt konkurrensbestämmelserna i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) eller artikel 101 i EUF-fördraget på visst sätt.

Förutom att den aktuella personen ska ha gjort sig skyldig till någon av de angivna oegentligheterna krävs det, för att näringsförbud ska kunna meddelas, att han eller hon grovt har åsidosatt vad som har ålegat honom eller henne i näringsverksamheten och att näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt.

Vid bedömningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt ska det särskilt beaktas om

1. åsidosättandet har varit systematiskt eller syftat till betydande vinning,
2. det har medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada, eller
3. personen tidigare har dömts för brott i näringsverksamhet.

Vid överträdelse av konkurrensbestämmelserna ska det även särskilt beaktas om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen. Har en näringsidkare gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader, ska näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

Näringsförbud kan meddelas på yrkande av åklagare. Ett yrkande om näringsförbud med anledning av överträdelser av konkurrenslagens eller

EUF-fördragets bestämmelser kan dock endast framställas av Konkurrensverket. Om yrkandet om näringsförbud är föranlett av en konkurs eller av underlåtenhet att betala tull, skatt eller avgift enligt skatteförfarandelagen, får talan föras av Kronofogdemyndigheten under förutsättning att åklagaren har förklarat sig avstå från att föra talan.

Ett näringsförbud ska meddelas för en viss tid, lägst tre och högst tio år. Den som har näringsförbud är under förbudstiden förhindrad att driva näringsverksamhet. Vidare innebär förbudet bland annat att personen inte får inneha vissa i lagen närmare angivna roller i juridiska personer. Han eller hon får inte heller vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i en näringsverksamhet som drivs av en närstående eller i den näringsverksamhet där han eller hon tidigare har åsidosatt sina skyldigheter.

Tillsynen över att näringsförbud och tillfälliga näringsförbud följs utövas av Kronofogdemyndigheten. Myndigheten har som rutin att inleda tillsynen med att kalla till ett inledande samtal. Inför det inledande samtalet görs en grundutredning, som består bland annat i ett antal registerkontroller. Utredningen och det inledande samtalet syftar bland annat till att ge Kronofogdemyndigheten möjlighet att bedöma risken för att den som har näringsförbud bryter mot förbudet. Efter det inledande samtalet genomförs årliga kontroller genom registerslagningar och kontakter med den som har näringsförbud.

En person med näringsförbud har ingen skyldighet att medverka i tillsynsarbetet och i så måtto bygger tillsynen helt på frivillighet. Kronofogdemyndigheten har emellertid vid tillsynen rätt att få biträde av polis som därmed kan hjälpa till med bland annat spaning. Vid misstanke om att ett näringsförbud överträds ska Kronofogdemyndigheten göra en anmälan om förhållandet till åklagaren.

Den som överträder ett näringsförbud ska dömas till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

4.2 Statistik

Möjligheten att meddela näringsförbud har funnits i Sverige sedan den 1 juli 1980. Under de första 17 åren meddelades i genomsnitt 40 näringsförbud per år. Den 1 juli 1996 skärptes reglerna i syfte att öka antalet näringsförbud i anledning av brott. Antalet näringsförbud har därefter ökat och under åren 2008–2011 meddelades i genomsnitt 250 nya förbud varje år.

Under perioden 1986–1996 var antalet pågående näringsförbud vid utgången av varje år i genomsnitt 170. Därefter har antalet pågående förbud ökat kraftigt. Vid utgången av 2011 fanns 1 050 näringsförbud registrerade hos Bolagsverket, som för register över uppgifter om näringsförbud. En förklaring till ökningen är dels den tidigare omnämnda skärpningen i fråga om näringsförbud i anledning av brott, dels att den längsta tiden som näringsförbud kan meddelas för har förlängts från fem till tio år (se vidare SOU 2012:84, s. 73 f.).

Antalet anmälda överträdelser av näringsförbud låg under åren 2003–2010 på en relativt stabil nivå med ett snitt om 40 anmälda överträdelser per år. Även antalet uppklarade brott har legat på en ganska jämn nivå med ett genomsnitt om 25 uppklarade brott per år (se vidare SOU 2012:84, s. 77 f.).

5 Personer som får meddelas näringsförbud

Regeringens förslag: Näringsförbud ska kunna meddelas var och en som faktiskt utövar ledningen av en näringsverksamhet.

Bestämmelsen om ställningsansvar utvidgas så att den omfattar även ledamot och suppleant i styrelsen för en stiftelse samt verkställande direktör och vice verkställande direktör för en utländsk filial enligt lagen om utländska filialer m.m.

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om ställningsansvar bör inte utvidgas till att omfatta företrädare för en ideell förening.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Åklagarmyndigheten* ser positivt på förslaget men anser att bevislätnadsregeln, i vart fall när det gäller näringsförbud på grund av brott, bör omfatta även styrelseledamöter och suppleanter för ideella föreningar. *Ekobrottsmyndigheten* tillstyrker förslaget men anser att styrelseledamöter och suppleanter i ideella föreningar bör kunna omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar. Vidare anser Ekobrottsmyndigheten att utformningen av lagtexten är otydlig och förordar att den nya bestämmelsen om ställningsansvar utformas i närmare anslutning till ordalydelsen i motsvarande nuvarande bestämmelse.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om vilka personer som får meddelas näringsförbud. Av 1 § följer att näringsförbud kan meddelas en enskild näringsidkare. Lagen ger även möjlighet att meddela vissa i 4 § första stycket angivna företrädare för juridiska personer näringsförbud. Enligt paragrafen får näringsförbud meddelas i fråga om

- kommanditbolag: komplementär,
- annat handelsbolag: bolagsman,
- aktiebolag och försäkringsföretag: ledamot och suppleant i styrelse samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
- bankaktiebolag, sparbank och ekonomisk förening: ledamot och suppleant i styrelsen,

- europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige: företagsledare,
- europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör.

Enligt 4 § andra stycket gäller paragrafens första stycke också den som i annan egenskap än där sägs faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet eller utåt har framträtt som ansvarig för en enskild näringsverksamhet.

Personer som faktiskt utövar ledningen av en näringsverksamhet

Av förarbetena till lagen om näringsförbud framgår att lagstiftarens intention varit att näringsförbud ska kunna meddelas en person som faktiskt utövat ledningen av en näringsverksamhet, oaktat i vilken rättslig form verksamheten bedrivits (se prop. 1985/86:126, s. 64 f.). Detta kommer till uttryck i 4 § andra stycket i lagen.

Vidare framgår av förarbetena att vissa befattningar hos en juridisk person redan till sin karaktär måste ses som företagsledande (se prop. 1985/86:126, s. 70 f.). Detta innebär att en sådan befattningshavare kan presumeras utöva ledning i näringsverksamheten och därmed kan meddelas näringsförbud redan på grund av sin formella ställning (ställningsansvar). Dessa befattningar, som räknas upp i 4 § första stycket i lagen, kännetecknas av att det rör sig om befattningar som är underkastade lagstadgade förpliktelser.

Det kan konstateras att rättsläget om hur 4 § ska tolkas har kommit att bli oklart. Det beror på att relationen mellan paragrafens första och andra stycke kan ge upphov till två, var och en för sig fullt rimliga, tolkningar. Å ena sidan kan andra stycket tolkas så att det utgör ett komplement till vad som anges i första stycket eller så kan andra stycket uppfattas som självständigt i förhållande till första stycket. Konsekvensen av den förra tolkningen är att endast företrädare för sådana associationsformer som nämns i första stycket kan meddelas näringsförbud, medan den senare tolkningen öppnar för att en faktisk företrädare för en näringsverksamhet kan meddelas näringsförbud oberoende av i vilken associationsrättslig form verksamheten bedrivs.

Högsta domstolen har prövat frågan om det går att meddela en person som varit såväl formell företrädare som faktisk ledare för en ideell förening som bedrivit näringsverksamhet näringsförbud (NJA 2012 s. 764). Företrädare för ideella föreningar omfattas inte av bestämmelsen om ställningsansvar i 4 § första stycket i lagen.

Högsta domstolen konstaterade inledningsvis att ett näringsförbud inte är ett straff i egentlig mening men det innebär en långtgående inskränkning i en persons rätt att försörja sig genom att utöva näring. Av det följer att vid tolkningen av bestämmelserna om näringsförbud gör sig gällande hänsyn som svarar mot vad som brukar hänföras till den straffrättsliga legalitetsprincipen. Det innebär att en tolkning av ett straffbud måste ske med försiktighet. Av detta följer att ett val av det tolkningsalternativ som är mest oförmånligt för den enskilde förutsätter att detta vid en naturlig läsning av lagtexten framstår som klart mer närliggande

än den andra tolkningsmöjligheten (punkterna 5–7 i domstolens avgörande).

Vid bedömningen av vilket tolkningsalternativ som ska väljas i fråga om 4 § andra stycket lagen om näringsförbud uttalade Högsta domstolen att det finns goda skäl för att den som har utövat faktisk ledning av en näringsverksamhet ska ha ett ansvar för denna när det gäller frågan om näringsförbud och att det ska gälla oberoende av vad för slags juridisk person som har bedrivit verksamheten. För att så ska kunna ske måste emellertid bestämmelsen vara självständig och fristående från de regler om ställningsansvar som 4 § första stycket lagen om näringsförbud tar upp (punkten 8 i domstolens avgörande). Enligt domstolen är paragrafens andra stycke inte konstruerat som en sådan självständig regel utan det ger – genom hänvisningen till första stycket och den redaktionella placeringen – i stället ett starkt intryck av att ramen för dess tillämpning bestäms av det första stycket (punkten 9 i domstolens avgörande).

Efter att ha konstaterat att det även finns förhållanden som ger stöd för tolkningen att en person kan meddelas näringsförbud oavsett i vilken form näringsverksamheten har bedrivits (punkten 11 i domstolens avgörande), uttalade domstolen följande.

”Det finns således i bestämmelsens ordalag, sammantaget med lagtexten i övrigt, stöd för båda tolkningsmöjligheterna. Vid en naturlig läsning får emellertid med hänsyn till den omedelbara och oreserverade hänvisningen till det första stycket den mest närliggande tolkningen anses vara att ramen för andra styckets tillämpningsområde när det gäller faktisk ledning bestäms av första stycket. Det tolkningsalternativet, som innebär att faktisk ledning av näringsverksamhet omfattas endast om den har bedrivits av en sådan juridisk person som nämns i första stycket, är också det mest förmånliga för den enskilde. Det bör då väljas fastän goda sakliga skäl kan anföras för det motsatta tolkningsalternativet (att faktisk ledning alltid skulle vara tillräckligt) och trots att det av förarbetena till lagen om näringsförbud framgår att tanken har varit att det skulle vara möjligt att meddela näringsförbud för en person som faktiskt har utövat ledningen av en verksamhet som har bedrivits av en annan juridisk person än de som nämns i första stycket, bland annat i en ideell förening (se SOU 1984:59 s. 404 ff. och prop.1985/86:126 s. 65 f. och 70)” (punkten 12 i domstolens avgörande).

Högsta domstolen fann alltså att den tilltalade – trots att han hade varit såväl formell företrädare som faktisk ledare för den ideella föreningen – inte kunde meddelas näringsförbud för den verksamhet som hade bedrivits i den ideella föreningen.

Genom Högsta domstolens avgörande är det numera avgjort att utformningen av 4 § lagen om näringsförbud inte medger att en person meddelas näringsförbud i sin egenskap av företrädare för en ideell förening.

Det finns därför skäl att omformulera de bestämmelser som i dag finns i 4 § lagen om näringsförbud så att de på ett bättre sätt speglar lagstiftarens intentioner. Av lagen bör det otvetydigt framgå att näringsförbud kan meddelas var och en som faktiskt utövar ledningen över en näringsverksamhet, oavsett i vilken juridisk form denna verksamhet bedrivs.

Ställningsansvar

Huvudregeln är att näringsförbud ska kunna meddelas den som faktiskt utövar ledningen över en näringsverksamhet oavsett i vilken juridisk form en verksamhet bedrivs. Den som ansöker om att en person ska meddelas näringsförbud måste kunna visa att personen verkligen har utövat faktisk ledning av verksamheten för att frågan om näringsförbud ska kunna prövas.

För vissa befattningar hos olika typer av juridiska personer finns så pass långtgående lagreglering om vilka förpliktelser som följer av befattningen att det kan förutsättas att en sådan befattningshavare utövar ledning av verksamheten. Vad gäller sådana befattningshavare har lagstiftaren ansett det onödigt att den som ansöker om näringsförbud ska behöva visa att personen *faktiskt* utövar ledning i verksamheten. Dessa befattningar räknas upp i 4 § första stycket lagen, en bestämmelse som ibland kallas för bevislätnadsregeln. I det ovan refererade avgörandet från Högsta domstolen används emellertid begreppet ställningsansvar, en term som får anses bättre spegla bestämmelsens innebörd. Förvisso innebär bestämmelsen en bevislätnad för den som ansöker om näringsförbudet, men grunden för detta är att sådana befattningshavare på grund av sin ställning i *formellt* hänseende anses utöva ledning av verksamheten. Som *Ekobrottsmyndigheten* påpekat går denna innebörd delvis förlorad om man betraktar bestämmelsen enbart som en bevislätnadsregel. För att undvika att hamna i en situation där bevisning om faktiskt ledarskap ändå behöver föras i ett fall där ansökan om näringsförbud ska prövas mot en sådan befattningshavare, bör lagtexten utformas i linje med vad Ekobrottsmyndigheten har föreslagit.

En annan fråga är vilka befattningar som ska omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar. I förarbetena till lagen om näringsförbud fästes avgörande betydelse vid att det för att omfattas av ställningsansvar krävdes att det enkelt och entydigt gick att bedöma vad som krävdes av en utpekad formell företrädare för verksamheten. Av rättssäkerhetskäl kom därför bestämmelsen om ställningsansvar bara att omfatta sådana befattningshavare som typiskt sett hade den faktiska ledningen och som lagstiftaren hade gett vissa befogenheter och förpliktelser (se prop. 1985/86:126, s. 71). Därigenom kom exempelvis företrädare för ideella föreningar och stiftelser att falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde, eftersom det inte fanns någon rättslig reglering rörande sådana företrädare. Under årens lopp har bestämmelsen utvidgats när förpliktelser för formella företrädare för andra associationer har reglerats, till exempel vad gäller europabolag och europakooperativ med säte i Sverige.

Efter näringsförbudslagens införande har också ny lagstiftning införts rörande stiftelser, stiftelselagen (1994:1220), och utländska filialer, lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. Båda lagarna har utformats med annan associationsrättslig lagstiftning som förebild och innehåller bestämmelser om ansvar för vissa företagsledande funktioner för vissa formella företrädare.

En stiftelse kan förvaltas på två olika sätt. Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger *egen förvaltning*. Om ett sådant

åtagande i stället görs av en juridisk person, föreligger *anknuten förvaltning*. Vid egen förvaltning bildar den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom stiftelsens styrelse. Vid anknuten förvaltning är den juridiska person som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom förvaltare för stiftelsen. Vid anknuten förvaltning vilar ansvaret, oavsett vilket slag av juridisk person som förvaltaren representerar, på förvaltarens högsta verkställande organ, i de flesta fall en styrelse.

Stiftelselagstiftningen har utformats med det uttalade syftet att tredje man, som kommer i kontakt med en näringsutövande stiftelse, ska få ett skydd som nära ansluter till det som finns när man rättshandlar med ”vanliga” företag (se prop. 1993/94:9 s. 61). Det innebär att näringsdrivande stiftelser har kommit att underkastas lagstiftning som tydligt anger vilka förpliktelser stiftelsens företrädare har. Det görs ingen skillnad i fråga om ansvarsbestämmelser mellan egen eller anknuten förvaltning. Vid egen förvaltning har således ledamöter och suppleanter i styrelsen ett så långtgående ansvar att det i dag kan sägas råda en presumtion för att den som innehar en sådan funktion har en företagsledande ställning. Vid anknuten förvaltning tillkommer motsvarande ansvar ledamöterna i förvaltarens ledningsorgan. Förutsatt att stiftelsens förvaltare är en sådan juridisk person vars företrädare omfattas av ställningsansvar kan även dessa presumeras inneha en företagsledande ställning i stiftelsen. Sammantaget innebär detta att såväl ledamöter och suppleanter i en stiftelses styrelse som, i fråga om anknuten förvaltning, företrädare för en stiftelses förvaltare som i övrigt omfattas av ställningsansvar, ska kunna omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar.

Lagen om utländska filialer m.m. innehåller visserligen inte någon särskilt omfattande reglering av filialernas verksamhet men klargör att den verkställande direktör, som filialen ska ha, är ansvarig för verksamheten och att han eller hon även ansvarar för vissa i lagen utpekade uppgifter, till exempel att ge in filialens redovisningshandlingar till registreringsmyndigheter. Det är mot den bakgrunden rimligt att jämställa en verkställande direktör – och, i förekommande fall, en vice verkställande direktör – för en sådan filial med andra företagsledande näringsidkare med lagreglerade förpliktelser. Även dessa företrädare ska därmed kunna omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar.

Skälen för regeringens bedömning

Ställningsansvar för företrädare för ideella föreningar

Som tidigare anförts ska näringsförbud kunna meddelas den som faktiskt utövar ledningen över en näringsverksamhet oavsett i vilken juridisk form en verksamhet bedrivs, vilket alltså innebär att en företrädare för en näringsdrivande ideell förening kan meddelas näringsförbud. En förutsättning för detta är dock att den som ansöker om näringsförbudet kan visa att företrädare för den ideella föreningen utövat faktisk ledning av verksamheten.

Såväl *Åklagarmyndigheten* som *Ekobrottsmyndigheten* anser att styrelseledamöter och suppleanter för ideella föreningar bör kunna omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar, vilket skulle medföra att

man slipper föra bevisning om huruvida det varit fråga om faktisk ledning av verksamheten.

Svårigheterna att bevisa vem som faktiskt leder verksamheten – och som har bidragit till tillkomsten av bestämmelsen om ställningsansvar – kan uppkomma även när det är fråga om verksamhet som en ideell förening bedriver. Det talar för att bestämmelsen bör omfatta även företrädare för ideella föreningar.

Mot detta måste vägas det förhållandet att ideella föreningar ofta skiljer sig påtagligt från andra slag av associationer. En generell skillnad mellan ideella föreningar och de associationsformer som i dag omfattas, eller i framtiden föreslås omfattas, av bestämmelsen om ställningsansvar är att det helt saknas en associationsrättslig lagreglering avseende ideella föreningar. Detta var ett avgörande skäl till att Näringsförbudskommittén kom till slutsatsen att företrädare för ideella föreningar inte borde omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar. Företrädare för ideella föreningar är inte underkastade absoluta skyldigheter i lag (se SOU 1984:59, s. 234). Det innebär till exempel att det inte är självklart att en styrelseledamot i en ideell förening har samma uppgifter och ansvar som en styrelseledamot i ett aktiebolag. Därmed blir det också svårare att mer generellt låta en styrelseledamot i en ideell förening svara för missbruk som sker inom ramen för en ideell förening.

Det måste också tillmätas betydelse att kategorin ideella föreningar är mycket disparat. De ideella föreningarnas verksamheter är av mycket växlande karaktär. Det gäller även bland de ideella föreningar som bedriver näringsverksamhet. Det finns ett stort antal ideella föreningar som visserligen bedriver näringsverksamhet men där inslaget av sådan verksamhet är väldigt litet, till exempel idrottsföreningar som bedriver viss mindre försäljning i anslutning till sina idrottsarrangemang.

Det är också tydligt att det i detta slag av föreningar många gånger kan förekomma en långtgående arbetsfördelning inom styrelsen och att ansvaret för förekommande missförhållanden inom föreningen därför inte alltid kan läggas på samtliga styrelseledamöter. Den presumtion som bestämmelsen om ställningsansvar ger uttryck för går därför inte att tillämpa i fråga om styrelseledamöter i ideella föreningar.

Särskilt mot bakgrund av avsaknaden av en associationsrättslig lagreglering av näringsdrivande ideella föreningar talar därför övervägande skäl mot att låta styrelseledamöter och suppleanter för ideella föreningar omfattas av bestämmelsen om ställningsansvar.

6 Näringsförbud i förhållande till Europakonventionen

6.1 Meddelande av näringsförbud

Regeringens bedömning: Det bör i lagen om näringsförbud inte införas bestämmelser om i vilka situationer Europakonventionens bestämmelse om rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott hindrar att ett yrkande om näringsförbud tas upp till prövning.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i ska lagen uttryckligen regleras i vilka situationer ett yrkande om näringsförbud inte ska kunna tas upp till prövning till följd av Europakonventionens bestämmelse om rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott (dubbelprövningsförbudet). Bestämmelsen ska utformas så att den hindrar en prövning av en ansökan om näringsförbud om den som yrkandet avser redan har varit föremål för en annan prövning där avgörandet har vunnit laga kraft, och den tidigare prövningen har avsett samma eller väsentligen samma omständigheter som återopas till grund för yrkandet om näringsförbud.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att frågan om hur det ska säkerställas att samtliga tillgängliga sanktioner som kan aktualiseras till följd av ”samma brott” tas upp i ett och samma sammanhang bör övervägas inför en eventuell lagstiftning. *Sveriges advokatsamfund* tillstyrker förslaget men anser inte att bestämmelsen ska innehålla ett krav på förekomsten av ett lagakraftvunnet avgörande för att kunna tillämpas. *Småföretagarnas riksförbund* anser att en person som dömts för ekonomisk brottslighet kan bli utsatt för dubbelbestraffning om personen dessutom beläggs med näringsförbud varför ett yrkande om näringsförbud lämpligen bör prövas redan i samband med åtalet för ekonomisk brottslighet och inte sedan domen i detta brottmål vunnit laga kraft.

Skälen för regeringens bedömning

Bakgrund

Bestämmelser om att ingen ska kunna lagföras eller straffas två gånger för samma brott återfinns dels i 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken, dels i artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), dels i artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan). Bestämmelserna är uttryck för principen om *ne bis in idem* och har som syfte att förhindra återupprepning av en prövning som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande. Principen

innebär alltså ett skydd för den enskilde att utsättas för dubbla prövningar.

Av 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken följer att sedan en dom har vunnit laga kraft får en fråga om ansvar för gärningen inte tas upp på nytt mot samma tilltalade. Näringsförbud kan meddelas vid en rad olika former av otillbörliga förfaranden i näringsverksamhet och det är inte nödvändigt att en näringsidkare har gjort sig skyldig till brott för att ett förbud ska kunna meddelas. Ett näringsförbud har därmed inte karaktären av brottspåföljd eller särskild rättsverkan på grund av brott. I förarbetena till de ursprungliga bestämmelserna om näringsförbud uttalas att frågan om näringsförbud i samband med brott bör vara helt skild från frågan om påföljdsbestämning (se prop. 1979/80:83 s. 57). Det innebär att ett näringsförbud enligt inhemsk svensk rätt snarast bör uppfattas som en administrativ sanktion. Därmed utgör 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken inte hinder mot att näringsförbud i anledning av brott meddelas i ett från brottmålsprocessen skilt förfarande.

Enligt artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan har blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat. Huvudsyftet med artikeln är att förhindra en upprepning av en brottmålsrättegång som har avslutats med ett slutligt avgörande. Ett avgörande är slutligt i artikelns mening om det har vunnit laga kraft, dvs. när det inte längre återstår någon ordinarie möjlighet till överklagande, när parten har uttömt alla sådana möjligheter eller när han eller hon har låtit en tid för överklagande löpa ut utan att utnyttja möjligheten till överklagande (se exempelvis Europadomstolens avgörande i målet mellan *Zolotukhin mot Ryssland*, nr 14939/03, den 10 februari 2009, nedan *Zolotukhin*). Europakonventionen med tilläggsprotokoll gäller enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som lag här i landet och enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen.

I artikel 50 i rättighetsstadgan föreskrivs att ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen. Enligt artikel 52.3 i rättighetsstadgan har artikel 50 samma innebörd som sin motsvarighet i Europakonventionen. Av artikel 51 i rättighetsstadgan följer dock att den riktar sig till EU:s medlemsstater endast när de tillämpar unionsrätten.

I fråga om näringsförbud uppmärksammades dubbelprövningsförbudet av Lagrådet i samband med att 2 a § lagen (1986:436) om näringsförbud infördes. Paragrafen ger en möjlighet att meddela en enskild näringsidkare näringsförbud om han eller hon grovt har åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet och därvid har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) eller i artikel 101 i EUF-fördraget. Enligt Lagrådet kunde det ifrågasättas huruvida en ordning, där en enskild näringsidkare åläggs att betala en konkurrensskadeavgift och sedan meddelas ett näringsförbud, är förenlig med dubbelprövningsförbudet (se prop. 2007/08:135 s. 459 f.).

Regeringen gjorde bedömningen att det ”med all sannolikhet [...] mycket sällan, om ens någonsin” skulle uppstå situationer i samband med konkurrensfall som skulle strida mot dubbelprövningsförbudet. Samtidigt konstaterades att frågan om dubbelprövningsförbudet aktualiserades redan i förhållande till de då gällande reglerna om näringsförbud och närmare bestämt i de fall där frågan om sådant förbud hade uppkommit med anledning av brott i näringsverksamhet och inte avgjorts redan inom ramen för brottmålsprocessen (se prop. 2007/08:135 s. 176).

Lagföring och straff enligt Europadomstolens praxis

Enligt Europadomstolen måste begreppen ”lagföring” och ”straff” i artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen tolkas med utgångspunkt i begreppen ”anklagelse för brott” (criminal charge) och ”straff” (penalty) i artikel 6 punkten 1 och artikel 7 punkten 1 i Europakonventionen (se exempelvis Zolotukhin).

I fråga om tolkningen av begreppet ”anklagelse för brott” enligt artikel 6.1 har Europadomstolen genom avgörande i målet *Engel m.fl. mot Nederländerna*, nr 5100/71 m.fl., den 8 juni 1976, etablerat tre kriterier (de s.k. ”Engelkriterierna”) som ska tillämpas vid en prövning av om en sanktion är att bedöma som anklagelse för brott i Europakonventionens mening. I målet hade domstolen att ta ställning till om disciplinära förfaranden inom militären skulle anses utgöra anklagelse för brott i Europakonventionens mening. Vid bedömningen av om en handling omfattas av artikel 6.1 måste utgångspunkten, enligt domstolen, vara hur en viss handling klassificeras i inhemsk rätt. Klassificeringen utgör enligt domstolen enbart en utgångspunkt för bedömningen och av större betydelse är gärningens art samt den påföljd som en person riskerar att ådömas. I fråga om gärningens art har det betydelse om det rör sig om en gärning som kan utföras av vem som helst och mot vilken lagstiftaren har velat införa ett allmänt förbud eller om det är fråga om en kränkning av förhållningsregler för en viss avgränsad grupp personer med särskild ställning och särskilda skyldigheter. Om en gärning kan medföra ett frihetsberövande bör detta, enligt domstolen, i allmänhet medföra att gärningen hänförs till artikel 6.1, medan typiska disciplinstraff som suspension och varning talar för att artikeln inte är tillämplig. Utgångspunkten är att de andra och tredje kriterierna är alternativa i förhållande till varandra. För det fall att de sedda var för sig inte ger något klart svar på frågan om ett förfarande innefattar en anklagelse för brott, kan dock den kumulativa effekten av dem föranleda en sådan slutsats (se NJA 2013, s. 502, punkterna 28 och 29). Tolkningen av begreppet ”brott” i artikel 7.1 i Europakonventionen torde i princip få ske på samma sätt som i artikel 6.1. En tolkning utifrån Engelkriterierna kan resultera i att en gärning som inte är ett brott enligt nationell rätt ändå bör anses som ett brott vid en tillämpning av artikel 7.1, därför att det är en handling som lagstiftaren har velat motverka genom sanktioner eller därför att den påföljd som kan följa på handlingen är så allvarlig att den bör omfattas av konventionens skydd. Av detta följer också att begreppet ”brottmålsprocess” har en vidare betydelse i Europakonventionen än i exempelvis svensk rätt.

Engelkriterierna (klassificering i inhemsk rätt, gärningens art och den påföljd som kan komma i fråga) har kommit att tillämpas i ett stort antal avgöranden där Europadomstolen funnit att sådant som i olika staters interna rättsordningar inte bedöms utgöra anklagelse för brott ändå omfattas av artikel 6.1 i Europakonventionen. I Europadomstolens praxis har till exempel det svenska skattetillägget omfattas av artikel 6.1 i Europakonventionen. I domstolens avgörande i målet *Janosevic mot Sverige*, nr 34619/97, den 23 juli 2002, konstaterade domstolen att tillägget kunde drabba samtliga svenska skattebetalare och hade ett avskräckande och bestraffande syfte. Därmed var tillägget enligt domstolen att jämföras med "anklagelse för brott".

I rättsfallet RÅ 2000 ref. 65 fann Regeringsrätten att det svenska systemet med körkortsingripande utgjorde ett straff i den mening som avsågs i artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Emellertid konstaterade domstolen att den svenska ordningen innebär att den som åtalas för ett trafikbrott redan från början vet att en lagakraftvunnen fällande dom normalt kommer att följas av ett körkortsingripande. Det förhållandet att ingripandet sker i ett separat förfarande ansågs inte innebära att ordningen stod i strid med ändamålet bakom artikel 4.1. Klaganden vände sig till Europadomstolen som med stöd av artikel 35 i Europakonventionen avvisade talan med motiveringen att den var uppenbart ogrundad, Nilsson mot Sverige, nr 73661/01, den 13 december 2005. Körkortsåterkallelsen utgjorde enligt Europadomstolen visserligen straff för brott men innebar inte att klaganden på nytt lagfördes för samma brott som han tidigare dömts för. Straffet ansågs utgöra en del av det samlade straffet för gärningen enligt svensk lag.

Frågan om ett näringsförbud utgör straff i Europakonventionens mening har inte varit föremål för Europadomstolens prövning. Ett näringsförbud klassificeras enligt inhemsk rätt närmast som en administrativ sanktion. Enligt Engelkriterierna måste dock, vid bedömningen av om ett näringsförbud utgör ett straff i den mening som avses i Europakonventionen, hänsyn tas även till gärningens art. Därvid har det betydelse om gärningen är sådan att den kan begås av var och en men även syftet med den till gärningen knutna sanktionen ska beaktas. Hänsyn ska även tas till den påföljd som kan komma i fråga.

Lagen om näringsförbud är generell i den meningen att den gör det möjligt att meddela näringsförbud mot en relativt omfattande grupp av personer (enskilda näringsidkare, vissa ställföreträdare för juridiska personer och faktiska företrädare för juridiska personer). Näringsförbudets syfte är att, såsom det har angetts i förarbetena, "undanröja en skadehärd" men även att utgöra en "adekvat reaktion" mot ett klandervärt beteende (se prop. 1985/86:126 s. 34). Ett näringsförbud meddelas för viss tid, lägst tre och högst tio år, och även i de fall där förbudstiden bestäms till den kortaste tiden innebär förbudet en omfattande begränsning i den enskildes möjligheter att bedriva näring. Dessa förhållanden talar för att ett näringsförbud är att beteckna som ett straff i Europakonventionens mening.

I likhet med de remissinstanser som har uttalat sig i frågan (exempelvis *Ekobrottsmyndigheten* och *Sveriges advokatsamfund*) bedömer regeringen att skäl talar för att ett beslut om näringsförbud vid en prövning av

Europadomstolen med stor sannolikhet skulle anses som ett straff i Europakonventionens mening. Vad gäller frågan om huruvida processen om näringsförbud är en självständig prövning i Europakonventionens mening, se regeringens överväganden under nästa rubrik.

”Samma brott” enligt Europadomstolens praxis

I det vägledande avgörandet i Zolotukhin-målet fann Europadomstolen att domstolens praxis i fråga om vad som utgör ”samma brott” i Europakonventionens mening var splittrad och att det var påkallat att ge uttryck för en enhetlig uttolkning, även om det innebär en ändring av domstolens tidigare praxis (se punkterna 70–78 i avgörandet och SOU 2012:84, s. 112 f.). Med denna utgångspunkt konstaterade domstolen att artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen ska förstås som ett förbud mot åtal eller rättegång för ett andra brott i den mån detta härrör från identiska omständigheter eller omständigheter som i allt väsentligt är desamma som beträffande det första brottet (punkten 82). Prövningen av om det rör sig om identiska eller i allt väsentligt samma omständigheter ska utgå från de förhållanden som bildar en uppsättning konkreta omständigheter som berör samma svarande och är oupplösligt förbundna med varandra till tid och rum och vilkas existens måste bevisas för att en fällande dom ska uppnås eller ett straffrättsligt förfarande inledas (punkten 84).

Zolotukhin hade dömts i allmän domstol för att ha gjort sig skyldig till förgärlig beteende enligt en administrativ ordningsstadga. Påföljden bestämdes till tre dagars administrativt frihetsberövande för att han hade svurit på allmän plats och underlåtit att ”hörasamma reprimander”. Avgörandet avsåg en situation där Zolotukhin hade svurit åt polisanställda och brutit mot allmän ordning vid sin ankomst till en polisstation. Därefter åtalades Zolotukhin på nytt vid allmän domstol för att bland annat ha brutit mot den allmänna ordningen enligt en straffbestämmelse i den ryska strafflagen. Domstolen ansåg det visat att Zolotukhin vid sin ankomst till polisstationen hade svurit mot de polisanställda, uppträtt aggressivt och hotat med våld. Domstolen berörde det tidigare avgörandet och konstaterade att Zolotukhins agerande inte var straffbart samt ogillade åtalet i den delen.

Europadomstolen slog fast att omständigheterna i de båda processerna skiljde sig åt endast i det avseendet att hotet om våld inte omnämndes i den första processen. Följaktligen fann domstolen att det senare åtalet omfattade det tidigare åtalet i dess helhet och att det tidigare åtalet inte innehöll några moment som inte ingick i den senare processen. Med hänsyn till detta fann domstolen att omständigheterna i de båda fallen måste betraktas som väsentligen desamma (punkten 97).

Europadomstolen konstaterade vidare att det tidigare avgörandet hade vunnit laga kraft innan den senare processen hade påbörjats och att sökandens rätt enligt artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen därmed hade kränkts (punkterna 120–122).

Domen i Zolotukhin-målet har blivit vägledande för andra avgöranden i Europadomstolen. I målet *Ruotsalainen mot Finland*, nr 13079/03, den 16 juni 2009, tillmätte inte domstolen en skillnad i fråga om uppsåtskrav någon avgörande betydelse vid prövningen av om ett visst agerande

utgjorde samma brott. Ruotsalainen hade i en första process genom ett strafföreläggande ålagts ett bötesstraff för att han hade använt för lågt skattad diesel i sitt motorfordon. Därefter hade han i en andra process på samma grund (för lågt skattad diesel) ålagts en bränsleavgift. Domstolen konstaterade att de faktiska förhållandena i de båda förfarandena knappast skilde sig åt, även om det fanns ett uppsåtskrav i det första förfarandet (punkten 56 i domen). Därmed stod det enligt domstolen klart att omständigheterna i de båda fallen måste betecknas som väsentligen desamma. Domstolens slutsats blev att det senare förfarandet inte var förenligt med Europakonventionen.

Europadomstolen har sammanfattat rättsläget, efter Zolotukhin, vad avser prövning av vad som utgör ”samma brott” så att en jämförelse ska göras med utgångspunkt enbart i de faktiska omständigheterna och med bortseende från den rättsliga beteckning som brottet har i nationell rätt (se Tsonov mot Bulgarien, nr 2376/03, den 14 januari 2010, punkten 51 i domen).

Om en person får näringsförbud i anledning av brott och det endast är den brottsligheten som utgör grunden för näringsförbudet, skulle för det fall ansökan om näringsförbud prövas i en separat process förbudet mot dubbla processer eventuellt komma att aktualiseras. Förbudet skulle också kunna aktualiseras i situationer där en person riskerar att, förutom näringsförbud, meddelas någon annan sanktion som är att jämställa med straff i Europakonventionens mening. Frågan är dock om de andra sanktionerna grundas på väsentligen samma omständigheter som näringsförbudet, det vill säga om det gäller ”samma brott”. En annan fråga är om processen om näringsförbud är en sådan självständig prövning som innebär att det sker en ny lagföring för samma brott i strid med dubbelprövningsförbudet (jämför ovan nämnda situation med körkortsåterkallelse, där återkallelsen inte ansågs vara en sådan ny lagföring). Dessa frågor får bedömas från fall till fall med utgångspunkt i Europadomstolens praxis.

Behovet av en upplysningsbestämmelse

Det kan konstateras att ett näringsförbud med stor sannolikhet skulle bedömas som ett straff i Europakonventionens mening och att det skulle kunna uppstå situationer då dubbelprövningsförbudet aktualiseras. Det kan dock noteras att sådana situationer bara skulle kunna komma att inträffa sällan eller rent av mycket sällan. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Småföretagarnas riksförbund* har i remissyttrandet framfört att det bör eftersträvas att alla sanktioner i anledning av ”samma brott” prövas i ett sammanhang. Det bör understrykas att så sker till övervägande del vad gäller ansökan om näringsförbud.

Europakonventionen med tilläggsprotokoll gäller, enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som lag här i landet. Det innebär att dubbelprövningsförbudet redan är tillämpligt och att en domstol i rättstillämpningen är skyldig att ta hänsyn till förbudet. Det betyder vidare att en bestämmelse i lagen om näringsförbud som anger i vilka situationer dubbelprövningsförbudet hindrar en prövning av

en ansökan om näringsförbud i princip bara skulle ha till funktion att upplysa om vad som redan gäller.

En upplysningsbestämmelse kan i och för sig vara befogad om den kan antas leda till att förtydliga eller klargöra svårtolkade eller svårtillgängliga regler inom ett visst område eller om den på annat sätt kan antas underlätta läsning och förståelse av komplicerade regelverk.

Utredningen har föreslagit en bestämmelse av innebörd att ett yrkande om näringsförbud inte ska kunna tas upp till prövning om den person som yrkandet riktar sig mot redan har varit föremål för annan prövning, avgörandet i det ärendet har innefattat en prövning av samma eller väsentligen samma omständigheter som åberopas till grund för yrkandet och det tidigare avgörandet har vunnit laga kraft. Förslaget innebär en tydlig kodifiering av vad som vid tiden för utredningen gällde enligt artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen med hänsyn tagen till rättsläget efter fallet Zolotukhin. Därmed skulle bestämmelsen mycket väl kunna fungera som ett förtydligande av gällande rätt.

I sitt remissyttrande har *Sveriges advokatsamfund* framhållit att det inte borde krävas ett lagakraftvunnet beslut för att dubbelprövningsförbudet skulle vara tillämpligt. Högsta domstolen (HD) meddelade den 11 juni 2013 ett beslut om relationen mellan skattetillägg och skattebrott mot bakgrund av dubbelprövningsförbudet (NJA 2013 s. 502).

I avgörandet uttalar HD att det enligt svensk rätt råder ett starkt systematiskt samband mellan reglerna om rättskraft och bestämmelserna om *lis pendens* som rättegångshinder och att lika väl som domens rättskraft hindrar ett nytt åtal för samma gärning (*res judicata*; 30 kap. 9 § rättegångsbalken) innebär en pågående rättegång att ett nytt åtal inte får väckas mot den tilltalade för en gärning som han eller hon redan står under åtal för (45 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken). HD konstaterar att det skydd mot nytt åtal som följer av domens rättskraft skulle försvagas allvarligt om ett pågående förfarande inte gavs samma rättegångshindrande verkan som ett lagakraftvunnet avgörande (punkten 69 i beslutet). Förbudet i tilläggsprotokollet bör som svensk lag tillämpas på ett sätt som är förenligt med grundläggande svenska processuella principer, inte bara om *res judicata* utan också om *lis pendens*. Ett pågående förfarande om skattetillägg bör därför enligt grunderna för 45 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken innebära ett hinder mot ett åtal som avser samma oriktiga uppgift (punkten 70 i beslutet).

HD:s resonemang i denna del synes vara generellt och det saknas anledning att anta att det bara skulle gälla relationen mellan skattetillägg och skattebrott. Det får därmed anses att det finns hinder mot att pröva en straffliknande sanktion i ett senare förfarande redan i och med att ett första förfarande grundat på samma gärning har inletts, om det i de båda förfarandena görs en självständig prövning av de faktiska omständigheterna. I och med det är också den bestämmelse utredningen har föreslagit, där en förutsättning är att det första beslutet ska ha vunnit laga kraft, sannolikt delvis överspelad.

Det kan konstateras att en förutsättning för att införa en upplysningsbestämmelse i lag rimligen är att rättsläget är tämligen beständigt och att det inte kan förväntas att det i materiellt hänseende kan komma att

förändras i sådan utsträckning att bestämmelsen i lagen behöver återkommande ändras.

För närvarande synes det ske en snabb utveckling av rättspraxis rörande dubbelprövningsförbudet. Samtidigt torde det sällan inträffa situationer som strider mot förbudet i anledning av processer om näringsförbud. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det inte bör införas en upplysningsbestämmelse i lagen om näringsförbud om i vilka situationer förbudet aktualiseras.

6.2 Förlängning av näringsförbud

Regeringens förslag: En förlängning av näringsförbud ska endast kunna beslutas om åklagaren för talan om sådan förlängning i samband med åtal för överträdelse av näringsförbud och den som har meddelats näringsförbudet döms för en sådan överträdelse.

Kronofogdemyndighetens rätt att föra talan om förlängning av näringsförbud tas bort.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

Av 26 § första stycket lagen (1986:436) om näringsförbud följer att om ett näringsförbud har överträtts ska förbudet förlängas med högst fem år, om det inte finns särskilda skäl att underlåta förlängning. Sådana särskilda skäl kan vara att överträdelsen bedöms som ett ringa brott eller att det vid domstolens prövning har gått mycket lång tid sedan förbudstiden löpte ut (se prop. 1995/96:98 s. 38). I ett överträdelsesfall finns alltså en presumtion för att näringsförbudet ska förlängas.

Sker flera förlängningar, får den sammanlagda tiden för förlängning inte vara mer än fem år. Talan om förlängning ska väckas eller ansökan göras innan förbudstiden har gått ut. Enligt huvudregeln är det åklagaren som för sådan talan. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ lagen om näringsförbud har förklarat sig avstå från att yrka förlängning, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten. Den subsidiära talerätten infördes samtidigt som Kronofogdemyndigheten fick talerätt enligt 1 a och 2 §§. I förarbetena anges inte något skäl till att även Kronofogdemyndigheten skulle ha rätt att yrka förlängning.

Dubbelprövningsförbudet

Som tidigare har konstaterats finns det anledning att anta att Europadomstolen skulle beteckna ett näringsförbud som ett straff i Europakonventionens mening. Det saknas skäl att tro att en förlängning av ett tidigare meddelat näringsförbud skulle bedömas på något annat sätt. Nuvarande bestämmelser tillåter emellertid att åklagaren eller, i vissa fall, Kronofogdemyndigheten ansöker om förlängning i en särskild

process. Såsom lagen är utformad kan alltså frågan om straffrättsligt ansvar för överträdelse av näringsförbud behandlas i en process och frågan om förlängning av näringsförbudet i en annan. I sådana fall skulle samma eller väsentligen samma omständigheter (överträdelser av näringsförbudet) kunna bli föremål för två skilda processer.

Utredningen har inte hittat några exempel på att den angivna situationen har uppstått, utan den normala ordningen är att det är åklagaren som väcker talan om förlängning och att detta sker i samband med åtalet för överträdelse av näringsförbud. Risken för att en och samma överträdelse av ett näringsförbud blir föremål för två skilda processer framstår därför i praktiken som liten. Enligt utredningens mening är det emellertid otillfredsställande att lagen över huvud taget ger utrymme för något som måste antas stå i strid med Europakonventionen (se SOU 2012:84, s. 128).

En begränsning av möjligheterna att förlänga näringsförbud

För att undvika att en talan om förlängning av näringsförbud riskerar att komma i strid med dubbelprövningsförbudet ska en bestämmelse införas om att sådan talan enbart får föras i samband med åtal för överträdelse av näringsförbudet. Frågan om förlängning är nära förknippad med ett åtal för överträdelse av förbudet och det är därför naturligt att de båda frågorna alltid hanteras i en och samma process. Visserligen får det till effekt att Kronofogdemyndighetens rätt att föra talan om förlängning försvinner. Det torde emellertid inte ha någon praktisk betydelse. Utredningen har inte hittat några exempel på att Kronofogdemyndigheten har fört talan om förlängning (se SOU 2012:84, s. 133).

En förlängning av ett näringsförbud ska vidare endast få beslutas om den person som meddelats näringsförbudet också döms för överträdelse av förbudet. En sådan bestämmelse kan inte anses innebära någon större begränsning i möjligheterna att besluta om förlängning. Redan i dag torde frågan om förlängning i det stora flertalet fall hanteras i samband med att någon döms för överträdelse av näringsförbud. Visserligen får den föreslagna bestämmelsen till följd att det inte blir möjligt att besluta om förlängning när ett åtal för överträdelse av näringsförbud ogillas enbart på grund av preskription. Regeringen delar dock utredningens uppfattning att det i en sådan situation är principiellt riktigt att näringsförbudet inte förlängs (se SOU 2012:84, s. 133).

7 Skyldigheter för revisorer

7.1 Agerandeplikt för revisorer

<p>Regeringens bedömning: Bestämmelserna om revisors agerandeplikt vid misstanke om brott bör inte utvidgas till att omfatta även misstanke om överträdelse av näringsförbud.</p>
--

Utredningens förslag: Det ska åligga en revisor att agera när det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till en överträdelse av ett näringsförbud.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. FAR avstyrker förslaget. Enligt FAR har en stor del av företagen utnyttjat den möjlighet att välja bort revision som infördes den 1 november 2010. En anmälningsskyldighet skulle alltså innebära att någon kontroll av meddelade näringsförbud inte kommer att ske i dessa bolag. Utredningen har heller inte beaktat risken för att ytterligare bolag, och då särskilt bolag där överträdelse av näringsförbud begås, kommer att välja bort revision. *Revisorsnämnden* anser att det är tveksamt om en revisor inom ramen för sin granskning kan antas få kännedom om förhållanden som utlöser agerandeplikten. *Svenskt Näringsliv* och *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker förslaget då utredningen inte anses ha visat att nyttan överväger kostnaderna förknippade med förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: I ett aktiebolag ska det enligt aktiebolagslagen (2005:551, förkortad ABL) som huvudregel alltid finnas minst en revisor. Fram till 2010 var revisionsplikten för aktiebolag undantagslös. Genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 november 2010, ändrades detta så att privata aktiebolag numera kan välja bort revisionen. Denna möjlighet står dock öppen endast för mindre bolag, nämligen aktiebolag som inte överskrider mer än ett av tre gränsvärden: medelantalet anställda har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till högst tre, bolagets redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till högst 1,5 miljoner kronor och bolagets redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de senaste räkenskapsåren uppgått till högst 3 miljoner kronor (9 kap. 1 § ABL). Enligt utredningens betänkande har i dag drygt två tredjedelar av alla registrerade aktiebolag revisor, men mer än hälften av alla nyregistrerade bolag har valt att inte ha någon revisor (se SOU 2012:84, s. 136 f.).

En revisor har tystnadsplikt. En revisor får inte till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget (9 kap. 41 § ABL). Tystnadsplikten är motiverad av att revisorn i princip har full insyn i bolagets verksamhet och därmed kan få tillgång till affärshemligheter samt andra känsliga uppgifter.

I aktiebolagslagen finns bestämmelser som begränsar en revisors tystnadsplikt (9 kap. 42–44 §§ ABL). Enligt dessa bestämmelser ska en revisor i ett aktiebolag vidta vissa åtgärder om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till vissa typer av brott. Det rör sig om brott av ekonomiskt slag som exempelvis bedrägeri, bokföringsbrott, skattebrott och försvärande av skattekontroll. En revisor ska även vidta motsvarande åtgärder om han eller hon finner att det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till olika slag av mutbrott.

Utredningen har föreslagit att en revisors agerandeplikt enligt aktiebolagslagen ska utökas till att även omfatta misstankar om att någon

inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till en överträdelse av ett näringsförbud. Förslaget har kritiserats av några remissinstanser på olika grunder, bland annat risken att revisionen väljs bort, den låga sannolikheten för att revisorn får kännedom om att ett näringsförbud överträds och de ökade kostnader som förslaget för med sig. Med hänsyn till kritiken och till att allt fler bolag väljer att inte ha revisor, bedömer regeringen att utredningens förslag inte torde få avsedd effekt på möjligheterna att kontrollera att meddelade näringsförbud följs. Bestämmelserna om revisors agerandeplikt vid misstanke om brott bör därför inte utvidgas till att omfatta även misstanke om överträdelse av näringsförbud.

7.2 Upplivningsskyldighet för revisorer

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon skyldighet för en revisor att i ett ärende om misstänkt överträdelse av ett näringsförbud på begäran lämna upplysningar till Kronofogdemyndigheten om sådant som han eller hon har fått kännedom om vid ett revisionsuppdrag.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna delar eller lämnar inga synpunkter på utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: I aktiebolagslagen finns bestämmelser som innebär att en revisor är skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till bland annat undersökningsledaren under förundersökning i brottmål (9 kap. 46 § ABL). En förundersökning ska inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats (23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken). Det är här fråga om ett förhållandevis lågt beviskrav. En revisor kan således vara skyldig att lämna uppgifter till en förundersökningsledare i brottmål i ett skede då misstankarna är förhållandevis låga om att en överträdelse av ett näringsförbud har skett. Det kan mot den bakgrunden hävdas att behovet av att kunna få del av information från en revisor redan är tillgodosett genom de nuvarande bestämmelserna. För att den kunskap som revisorn har ska kunna göras tillgänglig krävs inte mer än att Kronofogdemyndigheten vid misstanke om brott gör en anmälan till åklagaren och att denne inleder en förundersökning och på så sätt aktiverar revisorns upplysningsskyldighet. Regeringen delar därför utredningens bedömning.

8 Särskild delgivningsmottagare

Regeringens bedömning: Det bör inte införas bestämmelser om att den som har näringsförbud ska vara förhindrad att vara särskild delgivningsmottagare.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Stockholms tingsrätt*, *Skatteverket* och *Bolagsverket* delar inte utredningens bedömning. Dessa remissinstanser anför sammanfattningsvis att rollen som särskild delgivningsmottagare kan ge möjlighet till insyn och kontroll i den verksamhet som mottagaren tidigare bedrivit och att den som meddelats näringsförbud därför bör vara förhindrad att vara särskild delgivningsmottagare. *Ekobrottsmyndigheten* och *Föreningen Sveriges Kronofogdar* delar inte heller utredningens bedömning. *Ekobrottsmyndigheten* anför att det är olämpligt att anförtro en sådan uppgift till en person som har näringsförbud. Föreningen Sveriges Kronofogdar pekar på att ställning som särskild delgivningsmottagare kan missbrukas.

Skälen för regeringens bedömning: I 8 kap. 40 § aktiebolagslagen (2005:551) anges att om ett aktiebolag inte har någon behörig ställföreträdare som är bosatt i Sverige, ska styrelsen bemyndiga en person som är bosatt här att på bolagets vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. En särskild delgivningsmottagares behörighet är begränsad till rätten att med laga verkan ta emot delgivning å bolagets vägnar. En särskild delgivningsmottagare är alltså inte behörig att fatta beslut å bolagets vägnar. Han eller hon kan inte heller teckna bolagets firma eller på annat sätt rättshandla eller föra talan å bolagets vägnar. Bestämmelser som liknar bestämmelserna i 8 kap. 40 § aktiebolagslagen finns också i andra associationsrättsliga lagar.

Syftet med bestämmelserna i 6 § lagen om näringsförbud är att förhindra olämpliga personer från att driva näringsverksamhet eller inneha roller i en juridisk person med vilka, typiskt sett, följer visst inflytande. Med ställningen som särskild delgivningsmottagare följer inte något inflytande över verksamheten. De skäl som har föranlett den nuvarande utformningen av 6 § lagen om näringsförbud, däribland förbudet att inneha fullmakt att företräda till exempel ett aktiebolag i bolagets verksamhet, gör sig därmed inte gällande i fråga om särskild delgivningsmottagare. Detta talar för att lagen inte bör ändras i denna del annat än om det finns en risk för att rollen som särskild delgivningsmottagare, trots att den ger en så begränsad behörighet, kan användas för att kringgå reglerna om näringsförbud.

Med rollen som särskild delgivningsmottagare följer i och för sig inte några som helst beslutsbefogenheter i företaget eller någon behörighet att rättshandla å företagets vägnar. Likväl kan det hävdas att en särskild delgivningsmottagare har en viss kontroll över företaget. Om styrelseledamöterna och den verkställande direktören finns i utlandet, torde nämligen alla delgivningar med företaget normalt ske genom den särskilda delgivningsmottagaren. Det ligger därför nära till hands att anta

att den som försöker driva ett företag vidare, trots att han eller hon har fått näringsförbud, kan ha viss hjälp av möjligheten att vara kvar i företaget som särskild delgivningsmottagare.

Av utredningens betänkande framgår att det är högst ovanligt att personer med näringsförbud har uppdrag som särskilda delgivningsmottagare. Det har endast förekommit i några enstaka fall (se SOU 2012:84, s. 160). Mot den bakgrunden finns det inte nu tillräckliga skäl att införa bestämmelser som förhindrar den som har näringsförbud att åta sig uppdrag som särskild delgivningsmottagare.

9 Näringsförbudsregistret

Regeringens bedömning: Ett register om näringsförbud bör inte innehålla uppgifter om meddelade näringsförbud som löpt ut.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Bolagsverket* vill dock uppmärksamma att kreditupplysningsföretag kan spara och lämna ut uppgifter om näringsförbud i upp till tre år efter förbudstidens utgång och att uppgifterna inte kan kontrolleras mot näringsförbudsregistret.

Skälen för regeringens bedömning: Av 23 § lagen (1986:436) om näringsförbud framgår att Bolagsverket ska föra ett register över näringsförbud och tillfälliga näringsförbud. Närmare bestämmelser om näringsförbudsregistret finns i förordningen (1986:441) om underrättelser angående näringsförbud m.m. Av 5 a § i förordningen följer att registret bland annat ska innehålla uppgift om huruvida näringsförbudet är tillfälligt, den tid förbudet avser, huruvida förbudet har ändrats eller upphävts, meddelade tider för dispenser eller avveckling och vilken domstol som har meddelat beslutet om näringsförbud. Enligt 6 § ska uppgifter om näringsförbud och tillfälliga näringsförbud avlägsnas ur registret så snart som möjligt efter det att tiden för förbudet har löpt ut eller uppgift har kommit in om att förbudet av annat skäl har upphört att gälla.

Utredningen har haft i uppdrag att överväga om uppgifter om meddelade näringsförbud bör ligga kvar i näringsförbudsregistret och, i så fall, vilken tid som skulle vara rimlig. Potentiella affärspartners intresse av att få tillgång till sådana uppgifter kan vara ett skäl för att låta uppgifterna om näringsförbud finnas kvar i registret.

Vid bedömningen av om det finns skäl att låta uppgifter om näringsförbud stå kvar i näringsförbudsregistret även för tiden därefter gör sig framför allt två intressen gällande. Å ena sidan finns det ett starkt integritetsintresse av att registreringar av känsliga och belastande uppgifter inte består längre än nödvändigt. Å andra sidan kan uppgifter om ett tidigare näringsförbud indikera en risk för framtida oegentligheter och denna risk kan såväl andra näringsidkare som myndigheter ha intresse av att känna till.

Näringsförbudets främsta syfte är att förhindra personer som har visat sig olämpliga att bedriva näringsverksamhet att under viss tid bedriva sådan verksamhet. När tiden för förbudet har löpt ut är det ingenting som hindrar den som har haft näringsförbud från att åter vara verksam som näringsidkare. En fortsatt registrering i näringsförbudsregistret innebär ett fortsatt misstänkliggörande av den aktuella personen och kommer därmed i praktiken att begränsa hans eller hennes möjligheter att bedriva näringsverksamhet. Från integritetssynpunkt framstår det därför som principiellt tveksamt att låta en registrering av näringsförbud stå kvar i näringsförbudsregistret efter det att tiden för näringsförbudet har löpt ut.

Uppgifter om ett tidigare näringsförbud kan emellertid indikera en risk för framtida oegentligheter och denna risk kan andra näringsidkare ha intresse av att känna till. Enligt utredningen finns det redan i dag möjligheter att från kreditupplysningsföretag få fram uppgifter om näringsförbud upp till tre år efter det att förbudet löpt ut. *Bolagsverket* har anfört att det kan vara svårt att kontrollera sådana uppgifter eftersom de inte längre finns i näringsförbudsregistret. Ett meddelat näringsförbud kan emellertid alltid kontrolleras mot ett lagakraftvunnet avgörande från en domstol. Från kontrollsynpunkt finns det därför inte skäl att låta uppgifter om näringsförbud stå kvar i näringsförbudsregistret även för tiden därefter. Mot bakgrund av det ovan anförda bedömer regeringen att ett register om näringsförbud inte bör innehålla uppgifter om meddelade näringsförbud som löpt ut.

10 Tillsyn

10.1 Tillsynsverksamhetens organisation

Förutsättningarna för tillsynen över näringsförbudens efterlevnad regleras i 24 § lagen (1986:436) om näringsförbud. Tillsynen utövas av Kronofogdemyndigheten. Om det finns skäl att misstänka att ett förbud överträds eller att någon åsidosätter vad som föreskrivits i samband med en meddelad dispens, ska Kronofogdemyndigheten göra en anmälan till åklagaren. Vid tillsynen har myndigheten rätt att få biträde av polisen. Tillsynsverksamheten bygger dock i allt väsentligt på en frivillig medverkan från den som har näringsförbud.

Inom Kronofogdemyndigheten sköts tillsynen av myndighetens specialverkställighetsteam (s.k. S-team). För närvarande finns tre S-team med verksamhetsområdena Stockholm, Göteborg/Malmö och Eskilstuna/Sundsvall. De tre S-teamen täcker in hela landet. Förutom frågor om näringsförbud svarar dessa team bland annat för verkställigheten av beslut om kvarstad i de fall gäldenären misstänks för allvarlig brottslighet, samt för betalningssäkring, bevissäkring och intrångsundersökningar. Teamen arbetar med inriktning mot ekonomisk och organiserad brottslighet och har ett nära samarbete med Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, polisen, tullen och Försäkringskassan.

Kronofogdemyndigheten inleder tillsynen när den har fått besked från Bolagsverket om att ett beslut om näringsförbud (tillfälligt eller slutligt) har förts in i näringsförbudsregistret. Beslutet om näringsförbud registreras i Kronofogdemyndighetens utsökings- och indrivningsdatabas. Därefter kallas den som har fått näringsförbud skriftligen till ett inledande samtal hos myndigheten. I samband med kallelsen skickar myndigheten även information om innebörden av näringsförbudet. Målsättningen är att det inledande samtalet ska hållas inom två månader från det att ärendet inleddes hos Kronofogdemyndigheten.

Inför det inledande samtalet gör Kronofogdemyndigheten en grundutredning. För att myndigheten ska få en bild av personens ekonomiska förhållanden och familjesituation genomförs ett antal registerkontroller. Det görs även mer allmänna kontroller av om personen förekommer på internet med till exempel annonser som kan tyda på att han eller hon driver någon form av näringsverksamhet. Regelmässigt sker kontroller av skatteregistret (bland annat inkomstuppgift och eventuell registrering av F-skatt), Försäkringskassans register (uppgifter om eventuell pension eller andra ersättningar), näringslivsregistret hos Bolagsverket och fordonsregistret hos Transportstyrelsen (uppgifter om till exempel yrkestrafiktillstånd). Vidare begär handläggaren in uppgifter om närstående från Skatteverkets folkbokföring.

Det inledande samtalet har till syfte att klargöra att personen som har fått näringsförbud har förstått innebörden av förbudet. Det har även till syfte att ge handläggaren en bild av personens ekonomiska situation och inställning till näringsförbudet. Med utgångspunkt i samtalet och de tidigare registerkontrollerna gör handläggaren därefter en bedömning av risken för att personen kommer att överträda näringsförbudet. Samtalet är frivilligt och det finns inte någon skyldighet att svara på handläggarens frågor.

Efter det inledande samtalet görs det årliga kontroller. De genomförs genom registerslagningar och kontakter med de personer som har näringsförbud. Om handläggaren bedömer att risken för överträdelse är låg kan kontakten ske via telefon. Gör man däremot bedömningen att det finns en högre risk för överträdelse, kallas personen på nytt till Kronofogdemyndigheten för samtal.

I juni 2012 hade Kronofogdemyndigheten i Stockholm tillsyn över 407 näringsförbud. Motsvarande antal för teamen i Göteborg/Malmö och Eskilstuna/Sundsvall var 445 respektive 214 förbud. Av totalt cirka 1 060 fall avsåg 880 fall personer som även var restförda i Kronofogdemyndighetens register.

Kronofogdemyndigheten har som rutin att försöka samordna tillsynen av näringsförbud med tillgångsundersökningar enligt utsökingsbalken. Den information som inhämtas i utmätningsärendet genom frågor till gäldenären eller tredje man med upplysningsplikt enligt 4 kap. 14 och 15 §§ utsökingsbalken används även i tillsynsverksamheten. Genom att informationen i utmätningsärendet ”spiller över” i tillsynsärendet får myndigheten tillgång till ytterligare information, till exempel uppgifter från banker.

S-teamet i Stockholm har inte utnyttjat den möjlighet som finns i lagen om näringsförbud att begära biträde av polisen i någon större omfattning. Uppskattningsvis begärde man sådan hjälp i fyra till fem fall under 2011.

Ett av skälen till detta kan, enligt handläggare hos Kronofogdemyndigheten, vara att de egna efterforskningarna ofta leder fram till en så pass stark misstanke om överträdelse av förbudet att man direkt kan göra en anmälan till åklagaren. Enligt handläggarna har dock möjligheten att begära hjälp av polisen stor betydelse när det finns misstankar om att en person som har näringsförbud arbetar hos en närstående. Liknande erfarenheter har S-teamet i Göteborg/Malmö redovisat.

Enligt statistik från Kronofogdemyndigheten gjorde S-teamen 26 anmälningar till åklagaren om överträdelse av näringsförbud under 2011. Under de första sex månaderna av år 2012 gjordes 20 anmälningar.

10.2 Brister i den nuvarande ordningen

I en rapport från Ekobrottsmyndigheten år 2004 (Ekobrottsmyndighetens rapport 2004:2) framhölls att den alltjämt gällande ordningen för tillsynen hade brister och att det fanns skäl att överväga vissa förändringar av lagstiftningen. Enligt rapporten var det, i fråga om cirka en fjärdedel av dem som hade näringsförbud i december 2002, oklart hur de försörjde sig.

I syfte att komma till rätta med detta problem föreslogs det i rapporten att det skulle införas en skyldighet för personer med näringsförbud att minst en gång per år lämna upplysningar till Kronofogdemyndigheten om sina personliga och ekonomiska förhållanden. Vidare underströks att det var av vikt att upplysningsskyldigheten var förenad med någon typ av sanktion och att det därför borde införas en möjlighet för Kronofogdemyndigheten att föra talan om förlängning av förbudet om upplysningsplikten inte fullgjordes (a. a., s. 37).

Enligt handläggare vid Kronofogdemyndigheten i Stockholm är det otillfredsställande att dagens tillsyn till stor del är beroende av frivillig medverkan från den person som har näringsförbud. Det upplevs som frustrerande att de som har näringsförbud inte är skyldiga att lämna några som helst uppgifter och således kan välja att tiga eller rentav lämna felaktiga uppgifter. Det förekommer att personer som har näringsförbud vid det inledande samtalet uttryckligen säger att de inte har några skyldigheter att medverka vid tillsynen och att de inte har för avsikt att göra det. Handläggarna har också efterlyst bättre möjligheter att kontrollera uppgifter med tredje man. I dag är det inte möjligt att göra några andra sådana kontroller än registerkontroller hos andra myndigheter. Det finns exempelvis inte någon möjlighet för handläggarna att vid misstanke om att uppgifterna är oriktiga infordra information från en påstådd arbetsgivare eller en bank för att på så sätt kontrollera uppgifternas sanningshalt. Vid sådan misstanke är handläggarna i stället hänvisade till att begära hjälp av polis för att genomföra spaning, vilket uppfattas som tidsödande.

Bristerna i systemet kompenseras i viss mån av att Kronofogdemyndigheten kan få tillgång till ytterligare registeruppgifter när den person som har fått näringsförbud även är föremål för en tillgångsundersökning enligt utsökningsbalken. Handläggarna upplever det emellertid som att den nuvarande ordningen för tillsyn ”åker snålskjuts” på annan

lagstiftning och att det leder till en ”ojämlikhet” i systemet. En person som är restförd hos Kronofogdemyndigheten kan förvänta sig en mera ingripande granskning än en person som inte har några skulder. Till bilden hör att en inte obetydlig del av dem som har näringsförbud inte förekommer med skulder i myndighetens register. Gentemot dessa personer finns inte någon möjlighet att vidta några ytterligare kontrollåtgärder. Detta uppfattas som en brist.

Enligt handläggarna är det uppskattningsvis 80 procent av de personer som kallas till det inledande samtalet som hörsammar kallelsen. De övriga 20 procenten är svårare att komma i kontakt med. Det rör sig här ofta om s.k. målvakter och personer som bor eller är skrivna utomlands. Enligt handläggarna bör man överväga att införa bestämmelser som möjliggör polishämtning till ett möte hos myndigheten.

Enligt statistik från Kronofogdemyndigheten fanns det 66 ärenden om näringsförbud som var två månader eller äldre och där det inte hade skett någon första kontakt med den person som hade näringsförbud vid halvårsskiftet 2012.

10.3 Tillsynens utformning

Regeringens bedömning: Det finns behov av att utforma bestämmelserna om tillsyn över att meddelade näringsförbud följs så att Kronofogdemyndigheten kan utöva tillsynen på ett förutsebart och effektivt sätt.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Föreningen Sveriges Kronofogdar* anser att utsköningsbalkens bestämmelser om upplysnings-skyldighet och tvångsmedel för gäldenärer bör göras tillämpliga fullt ut vad avser tillsynen över näringsförbud.

Skälen för regeringens bedömning: Näringsförbud har – såsom det uttrycks i de ursprungliga förarbetena – huvudsakligen två syften. Det ena syftet är att hindra personer att bedriva näringsverksamhet sedan de har visat sig olämpliga för detta. Det andra syftet är att tillhandahålla en adekvat reaktion på missbruk av näringsfriheten. För att dessa syften ska uppnås är det uppenbarligen inte tillräckligt att beslut om näringsförbud meddelas. Det krävs också att det tillsynsarbete som tar vid efter beslutet är ändamålsenligt och effektivt så att näringsförbudet följs. Av tillgänglig statistik framgår att det anmäls endast ett fåtal överträdelse av näringsförbud varje år. Det är svårt att ha någon bestämd uppfattning om hur många av dem som meddelats näringsförbud som bryter mot förbudet utan att det upptäcks. Emellertid finns det skäl att anta att ett antal överträdelse aldrig upptäcks.

Erfarenheter från Kronofogdemyndigheten visar i och för sig att tillsynsverksamheten i dess nuvarande form fungerar tillfredsställande i det stora flertalet tillsynsärenden. Myndigheten kan i de flesta fall redan vid det inledande samtalet göra bedömningen att risken för överträdelse

inte är så stor och att den fortsatta tillsynen kan begränsas till en årlig registerkontroll och en telefonkontakt.

Samtidigt står det klart att Kronofogdemyndighetens personal upplever att systemet för tillsyn i en del fall fungerar dåligt. En brist i systemet är att myndigheten ibland inte kan etablera kontakt med dem som har fått näringsförbud och att dessa inte kan tvingas att inställa sig till samtal med myndighetens handläggare eller svara på myndighetens frågor. En annan brist är att det inte alltid finns några egentliga möjligheter att kontrollera de uppgifter som lämnas, eftersom myndigheten endast har begränsade möjligheter att begära ut uppgifter från tredje man, göra hembesök m.m.

Det får bedömas vara av grundläggande betydelse för en framgångsrik tillsyn att Kronofogdemyndigheten får tillgång till korrekta uppgifter om hur en person försörjer sig och att myndigheten med relativt enkla medel kan kontrollera att uppgifterna som lämnas är riktiga. Det finns därför ett behov av att ge Kronofogdemyndigheten bättre möjligheter till pålitlig information. Det finns också ett behov av att göra reglerna kring tillsynen tydligare och mer förutsebara. Tydligare regler om vad som gäller för tillsynsverksamhet bidrar till att klargöra för personer med näringsförbud vilken typ av granskning han eller hon kan förvänta sig under förbudstiden.

Samtidigt som det finns ett tungt vägande samhällsintresse att göra Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet så effektiv som möjligt får det inte leda till ett system som i onödan misstänkliggör dem som har näringsförbud. Flertalet av dem som har näringsförbud tycks rätta sig efter regelverket. De redskap som Kronofogdemyndigheten bör ha tillgång till måste alltså vara välavvägda och får inte leda till att den personliga integriteten kränks i onödan.

I det följande kommer regeringens förslag om hur tillsynen över näringsförbud kan effektiviseras att beskrivas. Det kan konstateras att förslagen i stor utsträckning är utformade med motsvarande bestämmelser i utsökningsbalken som förebild. Detta ter sig naturligt då utsökningsbalken är ett regelverk som tillämpas i stor utsträckning i Kronofogdemyndighetens verksamhet. Det bör dock poängteras att utsökningsbalken och lagen om näringsförbud systematiskt skiljer sig åt. I utsökningsbalken finns exempelvis mycket långtgående befogenheter för myndigheten vad gäller att genom tvångsmedel säkra bevisning om en gäldenärs tillgångar. Enligt lagen om näringsförbud utövar myndigheten tillsyn och ska, om den finner skäl att misstänka att ett näringsförbud överträtts, anmäla detta till åklagare som i sin tur har att vidare utreda den misstänkta överträdelsen. När det gäller förslagen för en effektivare tillsyn över näringsförbud kan inspiration från utsökningsbalken alltså hämtas endast i tillämpliga delar, vilket också varit utredningens utgångspunkt. Det saknas beredningsunderlag för att närmare överväga förslaget från *Föreningen Sveriges Kronofogdar* om att göra vissa bestämmelser i utsökningsbalken fullt ut tillämpliga vad avser tillsynen över näringsförbud. Som kommer att framgå av följande avsnitt bedömer emellertid regeringen att det går att skapa en väl fungerande och effektiv tillsyn utan att gå så långt som föreningen föreslår.

10.3.1 Samtal hos Kronofogdemyndigheten

Regeringens förslag: När en person har fått näringsförbud ska Kronofogdemyndigheten kalla honom eller henne att inställa sig personligen hos myndigheten för ett inledande samtal. Om det är av betydelse för tillsynsverksamheten ska Kronofogdemyndigheten även kunna kalla till ytterligare samtal under förbudstiden. Den som har blivit kallad till samtal ska vara skyldig att inställa sig. Kallelsen får förenas med vite. Kronofogdemyndigheten ska kunna avstå från kallelse till samtal genom personlig inställelse om det finns särskilda skäl.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en möjlighet för Kronofogdemyndigheten att besluta om polishämtning om den som har fått näringsförbud inte inställer sig till samtalet.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har föreslagit att Kronofogdemyndigheten i sista hand ska ha möjlighet att besluta om polishämtning av den som inte inställer sig till samtalet.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Riksdagens ombudsmän* avstyrker förslaget i den del det avser polishämtningen då en sådan inte anses stå i proportion till de informativa och bevissäkrande ändamålen med samtalen. *Stockholms tingsrätt* instämmer i förslaget men anser att det bör övervägas om det föreslagna vitesbeloppet bör kunna vara högre. *Föreningen Sveriges Kronofogdar* anser att beslut om att döma ut vite bör överklagas till allmän domstol och inte till allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag

Det inledande samtalet

Kronofogdemyndigheten har i dag som rutin att kalla dem som har fått näringsförbud till ett inledande samtal. Enligt myndigheten fyller samtalet en viktig funktion genom att de som har fått näringsförbud då får information om innebörden av förbudet. På så sätt kan risken för missförstånd minskas liksom risken för att någon av okunnighet bryter mot förbudet. Vidare har samtalet en bevissäkrande funktion. En person som senare överträder förbudet kan inte freda sig med påståenden om att han eller hon inte kände till dess innebörd.

Enligt myndigheten har samtalet även en annan viktig funktion, eftersom det förser myndigheten med ett underlag för en bedömning av risken för att en person kommer att bryta mot förbudet. Det är bland annat utifrån denna riskbedömning som det fortsatta tillsynsarbetet organiseras.

Det inledande samtalet fyller alltså en viktig funktion i tillsynsarbetet och det bör därför vara en obligatorisk del av tillsynen. I dag finns ingen skyldighet för den som har näringsförbud att medverka i samtalet. Enligt den uppskattning som kommer till uttryck i *Kronofogdemyndighetens* remissyttrande är det knappt 50 procent som inställer sig hos myndigheten efter kallelse till det inledande samtalet. De som inte medverkar är

dock många gånger svårare att komma i kontakt med och vissa lyckas myndigheten över huvud taget inte nå.

För att förbättra Kronofogdemyndighetens möjligheter att få till stånd ett inledande samtal bör det därför införas en författningsreglerad skyldighet för personer som har fått näringsförbud att inställa sig personligen till ett sådant samtal hos myndigheten. En sådan ordning skulle understryka för den som har fått näringsförbud att förbudet måste tas på allvar, att han eller hon står under viss tillsyn och att samhället tillmäter denna tillsyn stor betydelse. En sådan skyldighet kan också antas leda till att myndigheten snabbare än i dag kan få underlag för sin riskbedömning och sin planering av det fortsatta tillsynsarbetet.

Det bör i princip åligga Kronofogdemyndigheten att kalla till ett inledande samtal. Det kan dock förekomma situationer där myndigheten bör kunna avstå från att hålla samtal i form av ett personligt sammanträffande. Så kan exempelvis vara fallet om den person som har näringsförbud befinner sig utomlands och det inte framstår som proportionerligt att begära att han eller hon ska ta sig till Sverige för ett personligt sammanträffande. I sådana fall bör kontakten mellan myndigheten och den aktuella personen i stället kunna ske per telefon eller via videokonferens hos en utlandsmyndighet. Detsamma gäller i enstaka fall i fråga om personer som bor i en avlägsen del av Sverige. I dessa fall kan dock problemet med långa resor lösas genom att S-teamen tar hjälp av andra kronofogdekontor för att genomföra samtalen. Det bör betonas att möjligheten att avstå från att kalla till ett inledande samtal inte innebär att skyldigheten för Kronofogdemyndigheten att informera om innebörden av näringsförbudet faller bort, utan endast att informationen inte måste lämnas i samband med ett personligt sammanträffande.

Ytterligare samtal

Kronofogdemyndigheten kan, utöver det inledande samtalet, även ha behov av ytterligare samtal under den fortlöpande tillsynen. Det är framför allt när det, av olika skäl, bedöms att det finns en ökad risk för överträdelse som Kronofogdemyndigheten kallar till ytterligare samtal. Men det är tydligt att ytterligare samtal kan vara av värde även i fall där någon ökad risk inte säkert kan identifieras, men där ett samtal ökar myndighetens möjlighet att göra en riskbedömning. Det talar för att den som har näringsförbud i viss utsträckning även bör vara skyldig att inställa sig till Kronofogdemyndigheten för samtal under hela den tid då näringsförbudet gäller.

En bestämmelse som ger Kronofogdemyndigheten en obegränsad möjlighet att kalla den som har näringsförbud till återkommande samtal hos myndigheten framstår dock som alltför långtgående. Erfarenheterna från myndighetens nuvarande tillsynsverksamhet visar att myndigheten framför allt kallar till samtal om man gör bedömningen att det finns en ökad risk för överträdelse. En ordning där myndigheten rutinmässigt kallar till återkommande samtal torde inte heller fylla något verkligt behov. Möjligheten att kalla till ytterligare samtal bör därför begränsas till de fall där myndigheten mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet ser ett särskilt behov av ett sådant samtal. Det kan till exempel vara en situation där myndigheten kan se en förhöjd risk för att

näringsförbudet överträds, men även situationer där myndigheten behöver få kontakt med den som har näringsförbud för att över huvud taget kunna bedöma om det finns risk för överträdelser.

Tvångsmedel

Kronofogdemyndigheten har i dag möjlighet att i utskökningsmål kalla gäldenären till förhör hos myndigheten vid vite av högst 1 000 kronor. Syftet med förhöret är att utreda gäldenärens tillgångar. Gäldenären är skyldig att vid förhöret lämna de uppgifter om sina tillgångar som behövs i målet. Uteblir gäldenären från förhöret, har myndigheten rätt att döma ut vitet och kan även besluta om polishämtning. I vissa fall kan gäldenären även häktas (se 2 kap. 10, 15, 16 §§ och 4 kap. 14 § utskökningsbalken).

Möjligheten att förelägga och döma ut vite samt att hämta en person till förhör har i den bakomliggande propositionen motiverats med att det är en nödvändig förutsättning för att förfarandet ska bli tillräckligt effektivt i fall då gäldenären eller annan svarande tredska. Enbart det förhållandet att myndigheten har getts sådana befogenheter skulle enligt motiven bidra till att förmå ovilliga svarande att hörsamma en kallelse. Det förutsattes dock att möjligheten till hämtning skulle användas med stor försiktighet (se prop. 1980/81:8 del 1 s. 236).

Det finns av samma skäl anledning att tro att möjligheter till tvångsmedel i lagen om näringsförbud skulle kunna effektivisera tillsynen. Kronofogdemyndighetens faktiska möjligheter att få till stånd ett samtal med dem som har näringsförbud skulle därmed sannolikt öka. Kronofogdemyndigheten ska därför ges möjlighet att förena en kallelse till ett samtal med vite. Det ska gälla vare sig det är fråga om det inledande samtalet eller ett senare samtal som myndigheten har funnit att det finns skäl att hålla. Det bör på samma sätt som enligt utskökningsbalken ankomma på Kronofogdemyndigheten att pröva om det förelagda vitet ska dömas ut.

Enligt utskökningsbalken får ett vite bestämmas till högst 1 000 kronor. *Stockholms tingsrätt* anser att det bör övervägas om vitesbeloppet, för att uppfattas som kännbart, ska kunna vara högre och föreslår att det bör övervägas om det i stället bör sättas till lägst 2 000 kronor och högst 10 000 kronor. Det vitesbelopp som anges i utskökningsbalken har varit oförändrat sedan 1981. Den som är föremål för ett utskökningsmål kan ha mycket dålig ekonomi och därtill i vissa fall små möjligheter till försörjning, varför ett vite om 1 000 kr kan antas vara verkningfullt för att förmå gäldenären att inställa sig till förhör. Näringsförbud kan meddelas enskilda näringsidkare och vissa ledare för juridiska personer (se avsnitt 5). Sådana personer kan allmänt antas ha förhållandevis goda möjligheter till försörjning. Regeringen instämmer i uppfattningen att syftet med vitet riskerar gå förlorat om den som vitet riktas mot inte uppfattar det som särskilt kännbart. För att säkerställa god effektivitet i tillsynen över näringsförbud är det dessutom av vikt att vitesbeloppet vid behov stegvis kan höjas om ett tidigare vite inte har lett till att den kallade personen har inställt sig till samtalet. Bestämmelsen om vitesbeloppets storlek bör därför utformas i enlighet med *Stockholms tingsrätts* förslag. För att

betona allvaret i att bestämmelserna om näringsförbud verkligen följs anser regeringen dock att det högsta beloppet ska vara 20 000 kronor.

Föreningen Sveriges Kronofogdar anser att beslut om att döma ut vite bör överklagas till allmän domstol och inte till allmän förvaltningsdomstol. Bakgrunden till detta är att Kronofogdens beslut om att döma ut vite i motsvarande situation enligt utsökningsbalken överklagas till allmän domstol. Regeringen anser dock inte att det utgör tillräckligt skäl för att avvika från huvudregeln att frågor om utdömande av viten prövas av allmän förvaltningsdomstol.

Det bör understrykas att den föreslagna regleringen enbart tar sikte på att förmå den som har näringsförbud att inställa sig till samtal. Kronofogdemyndigheten ska däremot inte genom vitesföreläggande eller på annat sätt kunna tvinga personen att lämna vissa efterfrågade uppgifter vid samtalet. I det avseendet skiljer sig den föreslagna regleringen från vad som gäller enligt utsökningsbalken. Skälen för denna skillnad framgår av avsnitt 10.3.3.

Skälen för regeringens bedömning: I betänkandet föreslås att Kronofogdemyndigheten ska ha möjlighet att besluta om polishämtning för det fall en person som har näringsförbud inte inställer sig till samtal hos myndigheten. I utredningen konstateras att bestämmelser om hämtning bör användas med stor försiktighet då det utgör en sådan begränsning i rörelsefriheten som enligt 2 kap. 8, 20 och 21 §§ regeringsformen endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och att en sådan begränsning inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Utredningen konstaterar att bestämmelserna om näringsförbud fyller en viktig funktion genom att de skyddar samhället mot missbruk av näringsfriheten, men att detta förutsätter att meddelade näringsförbud följs, något som i sin tur kräver en effektiv tillsyn. Utredningens slutsats blir att intresset av en effektiv tillsyn därmed är så starkt att det motiverar införandet av bestämmelser om hämtning i samband med tillsynen. Utredningen tillmäter det också betydelse i sammanhanget att polishämtning enbart utgör en kortvarig begränsning av rörelsefriheten (se SOU 2012:84, s. 189). Som angetts ovan är de bestämmelser om tvångsmedel som utredningen föreslår inspirerade av motsvarande bestämmelser för utsökningsmål.

Riksdagens ombudsmän avstyrker förslaget i denna del och konstaterar att de aktuella bestämmelserna om tvångsmedel i utsökningsbalken är ett led i ett förfarande som syftar till att med tvång framtinga betalning från gäldenären medan samtalen med den som har fått näringsförbud har ett informativt och bevissäkrande ändamål.

Det kan konstateras att viss försiktighet är påkallad vad gäller i vilken utsträckning ledning kan hämtas från utsökningsbalken vid bedömning av hur tillsynen över näringsförbud bör utformas. Skälet till detta är att regelverken har olika syfte och bygger på olika systematik. Detta gör sig särskilt gällande vid val av vilka tvångsmedel som bör kunna användas vid tillsynen över näringsförbud, eftersom tvångsmedel inte får användas om de inte står i proportion till ändamålet med insatsen. Redan genom förslagen att göra samtalen obligatoriska och att kallelse till samtal ska kunna förenas med vite har lagstiftaren tydligt markerat att tillsynen ska effektiviseras. Det Riksdagens ombudsmän anför om de skilda ändamål

som gör sig gällande i utsokningsmål och vid tillsyn över näringsförbud kan enligt regeringens uppfattning inte bortses ifrån. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det inte bör införas bestämmelser i lagen om näringsförbud som möjliggör polishämtning till de obligatoriska samtalen.

10.3.2 Inhämtande av uppgifter från personer med näringsförbud

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten ska kunna begära att den som har näringsförbud lämnar uppgift om inkomst- och anställningsförhållanden och övriga omständigheter av betydelse för tillsynen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare framgått finns det i dag inte någon skyldighet för en person som har näringsförbud att uppges för Kronofogdemyndigheten hur han eller hon försörjer sig. Det får anses rimligt att Kronofogdemyndigheten ska kunna begära in sådana uppgifter. Det gäller även andra uppgifter som kan vara av betydelse för myndighetens tillsynsarbete, till exempel uppgifter om ägaranknytning till näringsverksamhet.

En uttrycklig bestämmelse om att Kronofogdemyndigheten får begära in uppgifter av de aktuella slagen kan bedömas komma att underlätta myndighetens arbete. En sådan bestämmelse tydliggör också att myndigheten har rätt att efterforska all information som har betydelse för myndighetens tillsyn.

I avsnitt 10.3.3 behandlas frågan om en person med näringsförbud ska vara skyldig att lämna sådan uppgifter.

10.3.3 Skyldighet för personer med näringsförbud att lämna uppgifter om sina förhållanden

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon sanktionerad skyldighet för den som har näringsförbud att lämna Kronofogdemyndigheten information om sina förhållanden.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning.

Skälen för regeringens bedömning: Det har i tidigare lagstiftningsärenden övervägts om det bör införas en sanktionerad skyldighet för den som har näringsförbud att lämna information till Kronofogdemyndigheten. Näringsförbudslagsutredningen föreslog att myndigheten skulle ha möjlighet att förlänga förbudstiden med sex månader om den som hade näringsförbud inte kom in med uppgift om hur han eller hon försörjde sig. Ett sådant beslut om förlängning skulle enligt förslaget kunna över-

klagas enligt reglerna i 18 kap. utskökningsbalken (se SOU 1997:123 s. 26 och 220 f.). En liknande ordning förordades, som tidigare har nämnts, i Ekobrottsmyndighetens rapport (se avsnitt 10.2).

Enligt 4 kap. 14 § utskökningsbalken är en gäldenär skyldig att i samband med utskökning lämna de uppgifter om sina tillgångar som behövs i målet. Kronofogdemyndigheten kan också ålägga gäldenären att ge in en förteckning över sina tillgångar och att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han eller hon har lämnat vid förhör eller i förteckningen. Om gäldenären inte fullgör uppgiftsskyldigheten kan han eller hon bli skyldig att betala vite. Lämnar gäldenären oriktiga uppgifter, kan ansvar för osann eller vårdslös försäkran komma i fråga. Bestämmelser av detta slag skulle kunna vara ändamålsenliga även i myndighetens tillsynsverksamhet när det gäller näringsförbud.

Enligt artikel 6 i Europakonventionen ska emellertid var och en vid en prövning av en anklagelse mot honom eller henne för brott bland annat ha rätt till en rättvis rättegång. Även om det inte uttryckligen nämns i artikeln, anses rätten till en rättvis rättegång innefatta en rätt för den misstänkte eller åtalade att inte behöva yttra sig och inte heller behöva belasta sig själv. Europadomstolen har i en rad avgöranden konstaterat att rätten att inte behöva yttra sig eller belasta sig själv är en grundläggande rättighet (se bland annat Europadomstolens domar i målen *Funke mot Frankrike*, nr 10828/84, den 25 februari 1993, *Saunders mot Förenade Konungariket*, nr 19181/91, den 17 december 1996 och *Shannon mot Förenade Konungariket*, nr 6563/03, den 4 oktober 2005).

Gemensamt för dessa avgöranden är att en myndighet, efter misstanke om brott, hade tvingat eller försökt tvinga den misstänkte att lämna uppgifter som antingen var belastande för honom eller henne eller hade kunnat antas vara det. Det tvång som sökandena utsattes för bestod i att de riskerade vite eller fängelse om de inte lämnade de begärda uppgifterna. Enligt Europadomstolens avgöranden är det inte nödvändigt att de uppgifter som har åtkommit genom tvång används i en rättegång för att rätten enligt artikeln ska vara kränkt, utan det är tillräckligt att en misstänkt eller åtalad mot sin vilja utsätts för tvång i syfte att förmå honom eller henne att lämna uppgifter som kan vara belastande.

Utgångspunkten för principen att inte behöva belasta sig själv är att den som är misstänkt för brott inte ska behöva bidra till utredningen eller bevisningen. I Europadomstolens dom i målet *Kansal mot Förenade Konungariket*, nr 21413/02, den 27 april 2004, var förutsättningarna dock annorlunda. Med stöd av bestämmelser i den brittiska konkurslagen var sökanden skyldig att svara på frågor från konkursförvaltaren. Om han inte gjorde det, riskerade han att dömas för domstolstrots till böter eller fängelse. Vid den tidpunkten riktades inte några brottsmisstankar mot honom. Senare åtalades han för brott som hade samband med konkursen och vid rättegången åberopade åklagaren de uppgifter som sökanden hade lämnat till konkursförvaltaren. Europadomstolen konstaterade att dessa uppgifter spelade en viktig roll vid rättegången. Åberopandet av förhörsuppgifterna kränkte enligt Europadomstolen sökandens rätt enligt artikel 6 i Europakonventionen.

Europadomstolens praxis har påverkat tillämpningen av svensk lag. I rättsfallet NJA 2001 s. 563 var fråga om huruvida en person som hade

lämnat felaktiga uppgifter under ed i samband med en konkurs skulle dömas för mened. Klaganden gjorde gällande att om hon hade lämnat riktiga uppgifter under ed så hade hon härigenom avslöjat att hon hade gjort sig skyldig till brott. Högsta domstolen (HD) konstaterade att var fastlagt att det inte är förenligt med artikel 6 i Europakonventionen att någon under straffansvar åläggs att lämna uppgifter som avslöjar att han har begått ett brott och som kan användas som bevis i en kommande rättegång mot honom. Därmed hade den tilltalade enligt HD haft rätt att vägra beediga uppgifterna i samband med edgångssammanträdet. Omständigheterna i fallet ansågs vara sådana att den tilltalade hade haft skäligen ursäkt att lämna oriktiga uppgifter och åtalet ogillades därför.

Det finns alltså anledning att ställa sig tveksam till en ordning där en person som har näringsförbud ska ha en sanktionerad skyldighet att lämna Kronofogdemyndigheten uppgifter som skulle kunna visa att han eller hon har överträtt förbudet. Effekterna av en sådan bestämmelse skulle kanske kunna mildras om den förenades med en möjlighet för den tillfrågade att vägra att svara på frågor som avslöjar att han eller hon har gjort sig skyldig till brott. Utredningen har dock uttryckt tveksamhet till en sådan lösning, inte minst för att den skulle leda till tillämpnings-svårigheter (se SOU 2012:84, s. 185).

Mot bakgrund av detta delar regeringen utredningens bedömning att det inte bör införas någon sanktionerad skyldighet för personer som har näringsförbud att lämna Kronofogdemyndigheten information om sina förhållanden. Det sagda innebär dock inte någon begränsning i myndighetens möjlighet att fråga om sådan information (se avsnitt 10.3.2).

10.3.4 Uppgiftsskyldighet för tredje man

Regeringens förslag: Om det är av betydelse för Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet, ska myndigheten kunna förelägga tredje man att lämna uppgift om ett ekonomiskt mellanhavande med en person som har näringsförbud. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Kronofogdemyndigheten* tillstyrker förslaget men anser att uppgiftsskyldighet för tredje man inte bör begränsas till enbart ekonomiska mellanhavanden utan bör avse alla slags mellanhavanden av betydelse för tillsynen. Myndigheten förordar vidare att lagen om näringsförbud kompletteras med en möjlighet att hålla förhör med tredje man vid tillsyn över näringsförbud. *Föreningen Sveriges Kronofogdar* anser att utsköningsbalkens bestämmelser om upplysnings-skyldighet och tvångsmedel för tredje män bör göras tillämpliga fullt ut vad avser tillsynen över näringsförbud. *Datainspektionen* anser att det finns skäl att överväga en bestämmelse som i högre grad inskränker Kronofogdemyndighetens rätt att infordra information från tredje man. *FAR* anser att de rekvisit som uppställs för när Kronofogdemyndigheten ska få begära in uppgifter från tredje man är alltför oprecisa och obegränsade för att kunna läggas till grund för lagstiftning. *Svenska*

bankföreningen tillstyrker uppgiftsskyldigheten för tredje man, men förespråkar att det införs ett kvalificerat rekvisit i lagtexten och ett krav på redovisning av skälen till att myndigheten begär ut informationen i fråga.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om näringsförbud ger i dag inte Kronofogdemyndigheten någon uttrycklig rätt att begära in upplysningar från tredje man. Det hindrar dock inte att myndigheten i många fall kan få in uppgifter från tredje man. Om tredje man är en myndighet kan Kronofogdemyndigheten alltid begära att få ut sådana uppgifter som är offentliga. Om det råder sekretess för uppgifterna enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) kan Kronofogdemyndigheten i viss utsträckning få ut uppgifter med stöd av den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § första stycket nämnda lag.

Om tredje man inte är en myndighet, utan exempelvis en privatperson eller en bank, blir situationen annorlunda. När det i det följande talas om ”tredje man” är det denna kategori av enskilda subjekt som avses. Att det inte finns bestämmelser som ger Kronofogdemyndigheten rätt att infordra uppgifter från tredje man kan i viss utsträckning kompenseras genom bestämmelserna i 4 kap. 15 § utsökningsbalken som anger att tredje man är skyldig att uppge om en gäldenär har en fordran på eller annat mellanhavande med honom, som kan vara av betydelse för bedömningen av om gäldenären har utmätningsbar egendom. Tredje man är också skyldig att lämna uppgift om den närmare beskaffenheten av mellanhavandet. Denna uppgiftsskyldighet är begränsad till situationer då det föreligger ett rättsförhållande av ekonomisk betydelse i vilket gäldenären och tredje man har del (se prop. 1980/81:8 Del 1 s. 415). Den som inte fullgör uppgiftsskyldigheten kan tvingas betala vite eller, i sista hand, häktas.

Kronofogdemyndigheten handlägger rutinmässigt utmätningsärenden tillsammans med tillsynsärenden. På så sätt kan de uppgifter som har hämtats in med stöd av utsökningsbalken även användas vid tillsynen över näringsförbud. Enligt myndigheten har uppgifter som hämtas in i samband med utmätning betydelse i tillsynsverksamheten. Genom exempelvis bankkontoutdrag kan man kontrollera om det har förekommit transaktioner som talar för att en person med näringsförbud fortfarande driver en näringsverksamhet. Det upplevs dock som mindre tillfredsställande att myndigheten i dag inte har någon rätt att begära in uppgifter från tredje man, när den som har näringsförbud inte förekommer med skulder hos myndigheten.

Som tidigare konstaterats är det viktigt att Kronofogdemyndighetens tillsyn är effektiv och trovärdig. Myndighetens arbete skulle underlättas väsentligt om myndigheten i det inledande skedet av tillsynen kunde få tillgång till uppgifter om banktillgodohavanden och liknande uppgifter. Det skulle därmed på ett helt annat sätt än i dag bli möjligt att kontrollera och analysera de övriga uppgifter som myndigheten har tillgång till. Det skulle i sin tur ge bättre förutsättningar för myndighetens riskbedömningar och därmed också för planeringen av tillsynsarbetet.

En möjlighet att få in upplysningar från tredje man skulle också vara av värde om det under det fortsatta tillsynsarbetet framkommer sådant som tyder på att näringsförbudet överträds. I den situationen är Kronofogdemyndigheten i dag hänvisad till att själv utföra enklare spanings-

åtgärder, begära att polisen biträder med mera omfattande spaning eller, om misstankarna är av någon styrka, göra en brottsanmälan. En möjlighet att få in upplysningar från tredje man, till exempel en bank eller annan näringsidkare, skulle göra det möjligt för Kronofogdemyndigheten att enklare och snabbare få klargjort om det finns grund för misstankarna om överträdelse. Lämpliga åtgärder kan då vidtas i ett tidigare skede än vad som i dag är möjligt. Myndighetens kostnader för tillsynen skulle också sannolikt minska.

Kronofogdemyndigheten får alltså redan i dag i många fall tillgång till de uppgifter som myndigheten behöver genom reglerna om tillgångsundersökning i samband med utmätning. Det framstår emellertid som principiellt tveksamt att myndighetens möjligheter att utöva sin tillsyn är beroende av vilken information som myndigheten har erhållit för annat ändamål. Till detta kommer att en förhållandevis stor grupp av personer med näringsförbud inte förekommer i några utmätningssärenden, varför myndigheten rörande dessa personer saknar möjlighet att infordra upplysningar från tredje man. Det har även betydelse att de upplysningar som myndigheten får in med stöd av utsökningsbalken, exempelvis uppgifter om behållningen på ett visst konto, inte alltid är av det slag som behövs i ett tillsynsärende. Införandet av en särskild bestämmelse om uppgiftsskyldighet för tredje man i lagen om näringsförbud skulle därmed allmänt sett öka myndighetens möjligheter att få tillgång till just den information som tillsynsarbetet kräver.

Kronofogdemyndigheten bör därför ges rätt att begära in sådana upplysningar från tredje man som har betydelse för myndighetens tillsynsverksamhet. Kronofogdemyndighetens behov av att kunna kontrollera uppgifter med tredje man kan uppstå i många olika situationer. På motsvarande sätt som gäller enligt 4 kap. 15 § utsökningsbalken bör det därför inte finnas någon begränsning i fråga om vem myndigheten kan hämta in uppgifter ifrån. Det avgörande för om det finns en uppgiftsskyldighet bör vara huruvida tredje man har ett *ekonomiskt mellanhavande* med den som har näringsförbud och att mellanhavandet har *betydelse för tillsynen*. Med *ekonomiskt mellanhavande* avses situationer då det finns ett rättsförhållande av ekonomisk betydelse som såväl den som har näringsförbud som tredje mannen har del i (se prop. 1980/81:8, s. 415 f). Vad som är av *betydelse för tillsynen* måste avgöras av Kronofogdemyndigheten i det enskilda fallet.

Det är viktigt att poängtera att avsikten inte är att möjligheten att begära ut uppgifter från tredje man ska användas slentrianmässigt. Här kan hänvisas till de överväganden som gjordes i samband med införandet av utsökningsbalken. I motiven uttalades att Kronofogdemyndigheten inte rutinmässigt ska vända sig till exempelvis en bank för uppgifter (se prop. 1980/81:8, s. 417).

Utgångspunkten för Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet ska vara att om det saknas anledning att ifrågasätta de uppgifter som en person med näringsförbud lämnar bör dessa godtas och inga ytterligare åtgärder vidtas. Om det däremot finns skäl att ifrågasätta riktigheten i de lämnade uppgifterna, ska Kronofogdemyndigheten, i syfte att klarlägga de rätta förhållandena, ha möjlighet att infordra relevanta uppgifter från tredje man.

Kronofogdemyndigheten och Föreningen Sveriges Kronofogdar anser att uppgiftsskyldigheten för tredje man inte bör vara begränsad till enbart ekonomiska mellanhavanden och att tredje man ska kunna kallas till förhör. *FAR* anser att uppgiftsskyldigheten är för oprecis och obegränsad för att kunna läggas till grund för lagstiftning. *Datainspektionen* anser att Kronofogdemyndighetens rätt att infordra information från tredje man bör inskränkas. Även *Svenska bankföreningen* förespråkar ett kvalificerande rekvisit och vidare ett krav på redovisning av skälen till att Kronofogdemyndigheten begär informationen.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten är utformad med motsvarande bestämmelse i utsökningsbalken (4 kap. 15 §) som förebild, med den skillnaden att den föreslagna uppgiftsskyldigheten begränsas till *ekonomiska* mellanhavanden och att uppgiften ska vara av *betydelse för tillsynen*. Det har inte framkommit något som tyder på att bestämmelsen i utsökningsbalken har gett upphov till några större tillämpningsproblem. Regeringen bedömer därför att den föreslagna begränsade uppgiftsskyldigheten inte är så oprecis eller obegränsad att den kommer ge upphov till tillämpningsproblem. Mot bakgrund av de skilda syftena med utsökningsmålen och tillsynen över näringsförbud anser regeringen vidare att begränsningen till *ekonomiska* mellanhavanden är motiverad. Det saknas beredningsunderlag för att överväga frågan om möjligheten att kunna kalla tredje man till förhör. Som angetts ovan är det i en situation där det finns anledning att ifrågasätta riktigheten i de uppgifter som den registrerade lämnat som uppgiftsskyldigheten för tredje man är tänkt att inträda. Det går dock inte att utesluta andra situationer som berättigar till att Kronofogdemyndigheten begär uppgifter från tredje man. Så kan exempelvis vara fallet om myndigheten inte kunnat få några uppgifter alls från den registrerade. Regeringen bedömer därför att något ytterligare kvalificerande rekvisit, utöver att uppgiften ska vara av betydelse för tillsynen, inte bör införas. Regeringen ser inget större behov av att införa ett krav på att Kronofogdemyndigheten ska redovisa skälen till varför den begär in uppgifter. I den bedömningen ligger att myndigheten givetvis måste formulera sitt föreläggande på sådant sätt att tredje man vet vad som efterfrågas.

Även om uppgiftsskyldigheten begränsas till ekonomiska mellanhavanden av betydelse för Kronofogdemyndighetens tillsyn, kommer den att aktualisera frågor om genombrott av tystnadsplikt och lämpligheten av inhämtande av uppgifter från närstående. Dessa frågor kommer att behandlas särskilt i avsnitten 10.3.5 och 10.3.6.

Uppgiftsskyldigheten enligt utsökningsbalken är sanktionerad med vite och i sista hand häktning. De långtgående sanktionsmöjligheterna i utsökningssammanhang har motiverats med hänvisning till vikten av att tredje mans rätt tillgodoses. Möjligheten att kunna kombinera uppgiftsskyldigheten med sanktioner skulle innebära att tillsyn över näringsförbud får ökad effektivitet. Visserligen gör sig inte tredje mans intressen gällande på samma sätt vid tillsynen över näringsförbud som vid tillgångsundersökningar enligt utsökningsbalken. I ett utsökningsärende finns alltid en borgenär som har ett direkt intresse av att gäldenärens tillgångar kan tas i anspråk för gäldenärens skulder. Något sådant direkt tredjemansintresse finns inte i ett tillsynsärende. En av grundtankarna bakom näringsförbudet är dock att skydda tredje man från personer som

visat sig vara olämpliga i affärssammanhang och en effektiv tillsyn är en förutsättning för att ett sådant skydd verkligen ska komma till stånd. Indirekt finns därmed ett inte obetydligt tredjemansintresse. Regeringen bedömer att detta intresse väger så tungt att det motiverar att Kronofogdemyndigheten ges en möjlighet att kunna förena ett föreläggande om utlämnande av upplysningar med vite. Det saknas däremot skäl att införa starkare sanktionsmedel.

10.3.5 Verksamheter i vilka det finns bestämmelser om tystnadsplikt

Regeringens bedömning: Kronofogdemyndigheten ska inte kunna infordra uppgifter som omfattas av bankers tystnadsplikt om uppgifterna är äldre än ett år. Vad avser andra verksamheter för vilken det gäller tystnadsplikt behöver inga särregler införas.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Svenska bankföreningen* anser att det uttryckligen bör framgå av den föreslagna lagen att bankers tystnadsplikt får brytas. Föreningen anser även att det bör införas ett krav på att uppgifter som framkommer om annan person eller som inte behövs för tillsynen omedelbart förstörs och att nödvändiga uppgifter för tillsynen endast får sparas en viss tid. Föreningen framhåller att det är av stor vikt för den enskilde att reglerna om tredjemansföreläggande och reglerna om skydd för den enskilde inom utökningsförfarandet samordnas så att det inte blir lättare att inhämta uppgifterna från det ena förfarandet som senare kan användas i det andra.

Skälen för regeringens bedömning

Bankverksamhet

Av 1 kap. 10 § första stycket lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse får en enskilds förhållanden till kreditinstitutet inte obehörigen röjas. Den uppgiftsskyldighet som följer av utökningsbalken sätter emellertid denna tystnadsplikt åt sidan (jfr ordet *obehörigen* i det nämnda lagrummet). I sådana tillgångsundersökningar är det vanligen endast saldobesked som utvisar storleken av aktuella banktillgodohavanden som är av intresse. I tillsynsärendena över näringsförbud kan det även finnas behov av att få in uppgifter om transaktionshistorik. Om Kronofogdemyndighetens informationsbehov ska tillgodoses fullt ut, kommer ingreppet i tystnadsplikten att bli något större än vid tillämpningen av utökningsbalkens bestämmelser.

Det är angeläget att tystnadsplikten inte inskränks mer än nödvändigt. Behovet av en effektiv tillsyn väger emellertid tungt. Med hänsyn till detta bör Kronofogdemyndighetens informationsbehov ha företräde. Vid den bedömningen får det betydelse att antalet fall då upplysningar kommer att begäras ut sannolikt kommer att bli begränsat och att ingreppet i tystnadsplikten därför i praktiken kan antas bli ganska litet. Av betydelse är också att uppgifterna även hos Kronofogdemyndigheten

kommer att omfattas av sekretess. Enligt 34 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) råder sekretess hos Kronofogdemyndigheten i verksamhet enligt lagen om näringsförbud, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgift kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Det innebär att det som regel råder sekretess för sådana uppgifter som en bank lämnar inom ramen för Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet.

Det bör framhållas att Kronofogdemyndighetens behov av information regelmässigt torde vara begränsat till sådana uppgifter som bankerna kan ta fram på elektronisk väg. Kronofogdemyndigheten kommer därför vanligen inte att behöva begära in underliggande verifikat eller liknande material. Myndighetens förfrågningar kommer därmed inte att ge upphov till något mera betydande manuellt arbete för bankerna.

En bestämmelse som bryter igenom den tystnadsplikt som råder i bankverksamhet innebär att Kronofogdemyndigheten får tillgång till uppgifter som inte bara berör den som har meddelats näringsförbud. Genom att myndigheten får tillgång till uppgifter om transaktioner till och från ett visst konto berörs även de som har gjort överföringar till kontot. Det bör inte finnas något hinder mot att sådan information används för vidare efterforskningar, exempelvis genom att Kronofogdemyndigheten gör förfrågningar hos den som har gjort en viss överföring. Det går dock inte att bortse ifrån att den information som hämtas in kan vara känslig ur integritetssynpunkt. Det finns mot bakgrund av detta skäl att överväga om bankernas uppgiftsskyldighet bör förenas med begränsningar som förhindrar ett överutnyttjande av rätten till information.

En möjlighet att förhindra att bestämmelsen om uppgiftsskyldighet överutnyttjas är att, såvitt gäller uppgifter som omfattas av bankers tystnadsplikt, förse den med ett kvalificerande rekvisit. Exempelvis skulle bestämmelsen kunna utformas så att uppgifter får lämnas ut enbart om det "kan antas" att uppgifterna behövs för tillsynen. Det innebär att det måste ske en särskild prövning innan uppgifterna kan lämnas ut. Det är emellertid uppenbart att en bank inte har någon möjlighet att göra en sådan bedömning. Om Kronofogdemyndighetens rätt till information ska begränsas genom ett kvalificerande rekvisit, bör det därför i stället ske genom en bestämmelse som inskränker myndighetens rätt att infordra informationen, till exempel en bestämmelse som säger att uppgifter får begäras ut från en bank endast om det behövs för tillsynsverksamheten eller – ännu mera restriktivt – om det av särskild anledning kan antas att de uppgifter som personen med näringsförbud har lämnat är oriktiga. Det är dock tveksamt om en sådan begränsning skulle ha något större mervärde samtidigt som den skulle försvåra myndighetens möjlighet till informationsinhämtande. Kronofogdemyndighetens rätt till information från banker bör därför inte begränsas genom något ytterligare kvalificerande rekvisit än att uppgiften ska ha betydelse för tillsynen.

De uppgifter som Kronofogdemyndigheten hämtar in omfattas av sekretess hos myndigheten. Denna sekretess torde inte hindra att uppgifterna används hos myndigheten i ärenden om utsökning och indrivning då utsökningsverksamheten och tillsynsverksamheten inte utgör olika verksamhetsgrenar inom Kronofogdemyndigheten (jfr 8 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen, se även SOU 2012:84, s. 200). Det

kan övervägas om det, som *Svenska bankföreningen* föreslagit, bör införas en bestämmelse som förhindrar att uppgifter som hämtas in i tillsynsverksamheten används i annan verksamhet hos Kronofogdemyndigheten. Vad som talar för en sådan regel är att det ytterligare skulle begränsa spridningen av uppgifter som kan vara känsliga. En regel av detta slag skulle dock på ett påtagligt sätt försvåra Kronofogdemyndighetens verksamhet. Vid bedömandet bör också hänsyn tas till att myndigheten i sin utökningsverksamhet i princip har rätt att begära ut samma information från tredje man. Det bör därför inte införas någon sådan bestämmelse.

En begränsning som särskilt tar sikte på uppgifternas ålder, till exempel att Kronofogdemyndigheten endast får begära in upplysningar som avser de senaste tolv månaderna, kan också övervägas. Det kan hävdas att en sådan begränsning inte får så stor betydelse eftersom Kronofogdemyndigheten sällan kommer att ha behov av äldre uppgifter och att en sådan begränsning därmed sällan skulle aktualiseras. En begränsningsregel av detta slag torde likväl i vissa fall kunna fungera som en spärr mot ett onödigt informationsinhämtande. Det bör även framhållas att uppgiftsskyldigheten kompletteras av de regler som aktualiseras vid en förundersökning. Om utredningen av en mera konkret misstanke om överträdelse av ett näringsförbud kräver tillgång till äldre uppgifter, kan detta behov tillgodoses inom ramen för bestämmelserna om förundersökning.

Regeringen bedömer mot bakgrund av detta att Kronofogdemyndighetens rätt att infordra information som omfattas av den tystnadsplikt som råder för banker inte bör få avse uppgifter som är äldre än ett år vid förfrågningstillfället.

Vissa andra verksamheter

För försäkringsverksamhet saknas en generell bestämmelse om tystnadsplikt motsvarande den som gäller för banker. Försäkringsföretagen tillämpar istället en självpåtagen tystnadsplikt med interna skriftliga regler om tystnadsplikt och arkivering. Vissa företag har frivilligt åtagit sig att följa regleringen om tystnadsplikt för banker. Övriga företag har motsvarande interna regler. Företagen ställer då som krav att samtliga anställda, såväl fast som tillfällig personal och konsulter, ska underteckna en förbindelse om tystnadsplikt (se Ds 2011:7 s. 35). Den tystnadsplikt som finns hos försäkringsföretag bryts av upplysningsplikten i utökningsbalken (se G. Walin m.fl., *Utökningsbalken: en kommentar*, 4 uppl., 2009, s. 153).

Förslaget att Kronofogdemyndigheten ska kunna inhämta upplysningar från tredje man kommer att ge myndigheten möjlighet att inhämta upplysningar även från försäkringsföretag. Kronofogdemyndighetens behov av att begära ut information från försäkringsföretag bedöms i praktiken att vara ganska begränsat. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det rörande försäkringsföretag inte finns något behov av att göra en sådan uttrycklig begränsning i rätten att infordra äldre uppgifter som föreslås i fråga om banker.

En revisor har tystnadsplikt. Enligt 9 kap. 41 § aktiebolagslagen (2005:551) får inte en revisor till en enskild aktieägare eller till någon

utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget. I 26 § revisorslagen (2001:883) finns ytterligare bestämmelser om tystnadsplikt, tillämpliga på auktoriserade och godkända revisorer. Enligt dessa bestämmelser får revisorn inte, till fördel för sig själv eller till skada eller nytta för någon annan, använda uppgifter som han eller hon har fått i sin yrkesutövning. Revisorn får inte heller obehörigen röja sådana uppgifter. Ett utlämnande av uppgifter som sker med stöd av lag anses emellertid inte ske obehörigt utan sätter revisorns tystnadsplikt åt sidan.

En revisor kan alltså enligt den nu föreslagna uppgiftsskyldigheten för tredje man vid tillsyn över näringsförbud vara skyldig att upplysa Kronofogdemyndigheten om sina ekonomiska mellanhavanden med en person med näringsförbud. Som framgår av avsnitt 7.2 bör det dock inte vara avsikten att en revisor ska vara skyldig att lämna upplysningar om sådant som denne fått kännedom om vid ett revisionsuppdrag. Uppgiftsskyldigheten är begränsad till att lämna uppgifter om revisorns egna mellanhavanden med den som står under tillsyn och får därför i praktiken ingen betydelse i fråga om sådan information som revisorn har erhållit vid utförandet av revisionsuppdrag.

Enligt 8 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken är en advokat skyldig att förtiga vad han får kännedom om i sin yrkesutövning när god advokatsed kräver detta. Enligt Vägledande regler om god advokatsed gäller att en advokat har tystnadsplikt avseende det som anför trots advokaten inom ramen för advokatverksamheten eller som advokaten i samband därmed fått kännedom om. Undantag från tystnadsplikten gäller bland annat om laglig skyldighet att lämna upplysning föreligger. Det innebär att även en advokat omfattas av den föreslagna uppgiftsskyldigheten. Skyldigheten att besvara Kronofogdemyndighetens frågor är även rörande en advokat begränsad till uppgifter om advokatens egna ekonomiska mellanhavanden med den som står under tillsyn.

Regeringen bedömer inte att det behövs några särskilda regler om revisorer och advokaters uppgiftsskyldighet.

10.3.6 Uppgiftsskyldighet för närstående

Regeringens bedömning: Närstående bör inte vara undantagna från uppgiftsskyldigheten för tredje man.

Regeringens förslag: Mot bakgrund av regeringens ovan angivna bedömning ska ett föreläggande att lämna uppgift riktat till en tredje man som är närstående till den som har näringsförbud inte kunna förenas med vite.

Utredningens bedömning och förslag: Utredningen gör bedömningen att närstående inte bör vara undantagna från uppgiftsskyldigheten för tredje man. Utredningens förslår att en närstående tredje man inte ska vara undantagen från möjligheten att föreläggas vid vite att lämna uppgifter.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Riksdagens ombudsmän*

saknar överväganden om hur förslaget förhåller sig till rätten för en närstående att inte behöva belasta sig själv och hur möjligheten att ålägga en närstående vite förhåller sig till rättigheten för denne att senare i en domstol, för det fall ett tillsynsärende leder så långt, inte behöva vittna om samma omständigheter. *Åklagarmyndigheten* uppmärksammar att en närstående eller annan tredje person som bedriver näringsverksamhet i vissa fall kan göra sig skyldig till medhjälp till överträdelse av näringsförbud och således enligt förslagsbestämmelsen bli skyldig att vid äventyr av vite lämna uppgifter om egen brottslighet. *Ekobrottsmyndigheten* anser att frågan om möjligheten att genom vitesföreläggande infordra uppgifter från närstående till den som har näringsförbud eller den som kan ha gjort sig skyldig till medhjälp till överträdelse av näringsförbud bör övervägas ytterligare.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: I vissa situationer kan det finnas ett intresse av att begära in uppgifter även från någon som är närstående till den som har näringsförbud. Så kan till exempel vara fallet när en närstående driver en näringsverksamhet och det finns tecken på att personen med näringsförbud är anställd i verksamheten. Fråga uppkommer därmed om även en närstående bör kunna föreläggas att lämna uppgifter till Kronofogdemyndigheten. Bestämmelsen om uppgiftsskyldighet i utsökningsbalken innehåller inte några uttryckliga undantag för närstående. Även en närstående till gäldenären är alltså skyldig att lämna uppgifter om fordringar på och mellanhavanden med gäldenären.

Det som ändå kan ge anledning till tveksamhet om uppgiftsskyldigheten bör omfatta närstående till den som har näringsförbud är de bestämmelser som finns i 36 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken om närståendes vittnesplikt. Enligt denna bestämmelse är den som är närstående till en part inte skyldig att avlägga vittnesmål. Högsta domstolen har prövat om denna bestämmelse påverkar skyldigheten för en närstående att avlägga bouppteckningsed i samband med en konkurs (NJA 2005 s. 407). Domstolen fann mot bakgrund av avsaknaden av uttryckliga nationella undantagsregler och vägledande avgörande från Europadomstolen att en närstående inte kan undantas från skyldighet att avlägga ed.

Det torde därmed inte finnas något principiellt hinder mot att låta uppgiftsskyldigheten omfatta även en tredje man som är närstående till den som har näringsförbud. Flera remissinstanser har dock påpekat att möjligheten att förelägga en närstående att *vid vite* lämna uppgifter kan vara problematisk då den närstående i en sådan situation, dels kan tvingas avslöja att han eller hon gjort sig skyldig till medhjälp till en överträdelse av ett näringsförbud, dels att han eller hon kan tvingas lämna upplysningar om sådant som han eller hon, enligt bestämmelsen i 36 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken, inte behöver vittna om i en senare rättsprocess. Regeringen har förståelse för remissinstansernas betänkligheter om att i en sådan situation använda tvångsmedel. Möjligheten för Kronofogdemyndigheten att kunna inhämta uppgifter även från en närstående tredje man är emellertid av stor vikt för att tillsynen ska kunna bli tillräckligt effektiv. Regeringen bedömer därför att närstående inte ska undantas från uppgiftsskyldigheten, men att ett föreläggande riktat mot en närstående inte ska kunna förenas med vite. En annan sak är

att Kronofogdemyndigheten bör avstå helt från att ställa frågor till en tredje man, om svaret på frågan skulle röja att uppgiftslämnaren själv har begått brott, till exempel medverkat till en överträdelse av näringsförbudet.

10.3.7 Möjlighet att göra oanmälda besök hos den som har näringsförbud

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten ska ha rätt att söka upp den som har näringsförbud i hans eller hennes bostad eller där han eller hon annars befinner sig i den omfattning som myndigheten finner nödvändigt. Sådana besök ska kunna vara oanmälda.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* avstyrker förslaget då integritetsinfrågan inte anses försvarligt. Fakultetsnämnden anser att förslaget bör begränsas till att Kronofogdemyndigheten får göra besök på den plats där den som har näringsförbud arbetar.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om näringsförbud reglerar inte Kronofogdemyndighetens rätt att göra hembesök hos personer med näringsförbud. Riksdagens ombudsmän (JO) har i ett ärende uttalat att oanmälda besök i hemmet hos personer som är meddelade näringsförbud får anses ingå i de befogenheter som följer av tillsynsverksamheten, i vart fall då misstanke om överträdelse av förbudet föreligger (se JO:s beslut den 11 februari 1998 med dnr 2559-1997). Trots att JO i ärendet inte framförde någon kritik mot Kronofogdemyndigheten har myndigheten använt sig av oanmälda hembesök med stor försiktighet.

Enligt handläggare hos Kronofogdemyndigheten har det inträffat att myndigheten vid oanmälda besök i samband med tillgångsundersökningar har upptäckt överträdelser av ett näringsförbud. Införandet av en bestämmelse som ger en uttrycklig rätt att genomföra hembesök skulle innebära ett viktigt komplement i tillsynen av näringsförbud. Fördelen med att besöken är oanmälda är att den som står under tillsyn inte kan förbereda sig på samma sätt som inför ett planerat möte hos myndigheten. Därmed ökar möjligheterna att vid sådana besök kunna avslöja eventuella oriktigheter i de uppgifter som han eller hon lämnat. Genom oanmälda hembesök kan myndigheten göra iakttagelser, exempelvis av arbetsredskap m.m., som talar för att personen driver näringsverksamhet i eventuell strid med näringsförbudet.

Det förekommer även att Kronofogdemyndigheten gör besök på den plats där den person som har näringsförbud arbetar. Även denna möjlighet används enligt Kronofogdemyndigheten med stor försiktighet och i det enskilda fallet övervägs noggrant om det finns behov av att göra ett sådant besök.

Erfarenheten från Kronofogdemyndigheten visar att inte bara hembesök utan även andra typer av besök hos den som har näringsförbud (på hans eller hennes arbetsplatser eller hos en tredje man som han eller hon befinner sig hos) kan utgöra ett viktigt komplement vid tillsynen.

Det ger myndigheten ytterligare möjligheter att få kontakt med den person som har näringsförbud och göra iakttagelser om hur han eller hon försörjer sig. Så länge besöken sker med respekt för den personliga integriteten finns enligt regeringens mening inte några avgörande skäl mot sådana besök vid utövandet av tillsynen över näringsförbud.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det uttryckligen bör regleras att Kronofogdemyndigheten har en generell rätt att besöka den som har näringsförbud i dennes bostad eller på annan plats där han eller hon befinner sig. Lagen bör inte uppställa något krav på att ett sådant besök ska föregås av en underrättelse till den som besöket avser. Bestämmelsen bör vara allmänt hållen och det bör inte krävas att myndigheten har en konkret misstanke om en överträdelse för att oanmälda besök ska kunna ske. Besöken bör, så länge myndigheten vid dessa besök strävar efter att respektera den enskildes integritet, kunna ske som ett rutinmässigt inslag i tillsynen. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har anfört att integritetsskäl talar emot att möjliggöra besök i den bostad där en person med näringsförbud befinner sig. Regeringen delar uppfattningen att Kronofogdemyndigheten måste göra en avvägning mellan å ena sidan den enskildes integritet och å andra sidan en effektiv tillsyn. I likhet med JO anser dock regeringen att det inte finns några principiella hinder mot hembesök. Möjligheten att göra hembesök bör inte förenas med några särskilda tvångsmedel.

10.3.8 Möjlighet till biträde av polisen

Regeringens bedömning: Kronofogdemyndighetens rätt att få biträde av polisen bör vara oförändrad.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att bestämmelsen ska utformas som en skyldighet för polisen att biträda Kronofogdemyndigheten.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Rikspolisstyrelsen* anser att det tydligt bör framgå att polisbiträde vid Kronofogdemyndighetens tillsynsåtgärder endast ska anlitas om det finns behov av polisens särskilda befogenheter.

Skälen för regeringens bedömning: Sedan 1996 har Kronofogdemyndigheten vid tillsynen rätt att få biträde av polismyndighet (se prop. 1995/96:98, s. 32 f.). Bestämmelsen infördes i syfte att förbättra Kronofogdemyndighetens möjligheter att bedriva en effektiv tillsyn och får anses utgöra ett viktigt komplement i tillsynsverksamheten.

Som *Rikspolisstyrelsen* anför bör polisbiträde givetvis endast anlitas i situationer då de särskilda polisiära befogenheterna behövs. Regeringen bedömer att någon ändring av den nu gällande bestämmelsen inte är nödvändig.

11 Lagtekniska frågor, ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nuvarande lagen om näringsförbud ska ersättas med en ny lag. Den nya lagen ska träda i kraft den 2 augusti 2014. Följdändringar i andra författningar ska träda i kraft vid samma tidpunkt.

Den nya lagen ska tillämpas på åsidosättanden som skett före ikraftträdandet och som omfattas av äldre bestämmelser.

Den nya lagen ska tillämpas på näringsförbud och tillfälliga näringsförbud som meddelats enligt äldre bestämmelser.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att den nya lagen med följdändringar ska träda i kraft den 1 juli 2014. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens i sak.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nu gällande lagen om näringsförbud trädde i kraft den 1 juli 1986. Lagen har därefter ändrats vid ett flertal tillfällen och innehåller många inskjutna a- och b-paragrafer. De förslag som regeringen lämnar i detta lagstiftningsärende föranleder ytterligare ett antal paragrafer som, om de inarbetas i gällande lag, gör lagen än mer svåröverskådlig. Regeringen föreslår därför att lagen ersätts med en ny lag. Den nya lagen föreslås, utöver de förslag som redovisats i föregående avsnitt, få en ny språklig och redaktionell utformning. I några avseenden innehåller den nya lagen förändringar i sak. Dessa ändringar, som närmare kommenteras i författningskommentaren, utgörs i princip av konsekvensändringar med anledning av att olika associationsrättsliga regelverk ändrats sedan lagen om näringsförbud infördes, utan att dessa ändringar fått genomslag i lagen. Vidare föreslås de olika institut som i den gamla lagen benämns ”avvecklingstid” respektive ”dispens” ersättas med det enhetliga begreppet ”undantag”, i det första fallet ett tidsbegränsat undantag. I samband med denna ändring föreslås att reglerna avseende tidsbegränsat och icke tidsbegränsat undantagen i viss utsträckning ensas. Även dessa ändringar kommenteras mer utförligt i författningskommentaren.

Den nya lagen bör träda i kraft den 2 augusti 2014. Följdändringar i andra författningar bör träda i kraft samtidigt.

Bestämmelserna i den nya lagen föreslås i vissa avseenden ha ett vidare tillämpningsområde än gällande lag. Näringsförbud föreslås kunna meddelas var och en som faktiskt innehaft den ledande ställningen i en näringsverksamhet, oavsett vilken befattning han eller hon har och oavsett i vilken verksamhetsform som näringsverksamheten har bedrivits. Vidare föreslås att flera befattningshavare ska omfattas av den regel som föreskriver att vissa personer med anknytning till juridiska personer har utövat ledningen av en näringsverksamhet, till exempel vissa företrädare för utländska filialer och stiftelser. Ändringsförslagen innebär att kretsen av dem som kan meddelas näringsförbud utvidgas. Det utvidgade tillämpningsområdet bör beaktas vid utformningen av

lagens övergångsbestämmelser. Med hänsyn till att näringsförbud kan vara att betrakta som ett straff eller annan brottspåföljd, bör, för de personer som ingår i den utökade personkretsen, endast sådana åsidosättanden i näringsverksamheten som skett efter ikraftträdandet kunna komma i fråga för näringsförbud. Omvänt gäller att den nya lagen ska tillämpas på åsidosättanden som skett före ikraftträdandet och som omfattas av bestämmelserna i den nu gällande lagen. Den nya lagen ska också vara tillämplig på näringsförbud och tillfälliga näringsförbud som meddelats med stöd av äldre bestämmelser. Det bör anges särskilt.

12 Konsekvenser

Regeringens bedömning: De förslag som rör meddelande av näringsförbud bedöms inte påverka antalet näringsförbud i någon betydande utsträckning och därmed inte heller berörda myndigheters resursbehov.

Effekten av förslag som syftar till att effektivisera tillsynen kan komma att leda till fler överträdelseärenden, vilket kan leda till en ökad arbetsbörda hos Kronofogdemyndigheten, brottsutredande myndigheter och domstolar. Bedömningen är att den ryms inom befintliga anslag för myndigheterna. Bankernas administrativa börda bedöms öka i viss begränsad omfattning.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i bedömningen eller lämnar den utan invändning. *Regelrådet* tillstyrker förslaget. *Svenska Bankföreningen* delar inte bedömningen att Kronofogdemyndighetens behov av information regelmässigt torde vara begränsat till sådana uppgifter som bankerna kan ta fram på elektronisk väg. *Kronofogdemyndigheten* påpekar att förändringarna rörande tillsynen kommer att leda till ökade resursbehov för myndigheten och att myndigheten, om förslagen genomförs, kommer att behöva följa upp detta. *Svenskt Näringsliv* framhåller att konsekvensutredningen saknar en analys av effekterna av förslagen för företag. *Svensk handel* anser att en djupare konsekvensanalys kring förslaget om uppgiftsskyldighet för tredje man bör tas fram, särskilt avseende den administrativa bördan för banker med mindre bredd.

Skälen för regeringens bedömning

Inledning

I förslaget till ny lag om näringsförbud finns dels förslag till bestämmelser som är kopplade till meddelandet av näringsförbud, dels frågor som har betydelse för tillsynen över meddelade näringsförbud. Syftet med översynen av bestämmelserna som rör meddelande av näringsförbud har varit att stärka och modernisera vissa delar av lagstiftningen. Genom förslagen i denna del skapas förutsättningar för en tydligare tillämpning.

Avsikten med de nya bestämmelser som rör tillsynen över näringsförbud är att effektivisera tillsynen. Det bör i förlängningen leda till ett minskat missbruk av näringsfriheten. De som främst berörs av konsekvenserna av förslaget är Kronofogdemyndigheten, brottsbekämpande myndigheter, domstolar och banker.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Det är svårt att göra beräkningar av de positiva effekter på samhälls ekonomin som en förbättrad tillsyn av näringsförbudet kan innebära. De beräkningar som har gjorts av de kostnader som den ekonomiska brottsligheten orsakar samhället i dag kan dock ge viss vägledning. Brottsförebyggande rådet har redovisat en beräkning enligt vilken den ekonomiska brottsligheten år 2007 kostade samhället 133 miljarder kronor i undandragna skatter (det s.k. skattefelet). Av denna summa stod mikroföretagen (företag där lönesumman uppgår till mindre än en miljon kronor årligen) för drygt 50 miljarder kronor. Den summan är större än den skatt som fastställs för dessa företag och det tyder, enligt rapporten, på ett skatteundandragande av mycket stor omfattning. Nästan hälften av skattefelet, 66 miljarder kronor, utgörs av svartarbete (se Brottsförebyggandet rådets rapport 2008:23, Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007, s. 312). Det saknas närmare beräkningar av i vilken utsträckning enskilda drabbas av ekonomisk brottslighet. Att även enskilda drabbas i betydande grad är dock uppenbart. Uppskattningen av de negativa effekter som ekonomisk brottslighet har på samhälls ekonomin är osäker. Det står emellertid klart att ett sundare näringsliv medför stora samhällsekonomiska vinster. Det senare förhållandet måste beaktas när man bedömer nyttan av de kostnader som de nya reglerna kan medföra.

Meddelande av näringsförbud

Förslaget innebär att var och en som utövar den faktiska ledningen över en näringsverksamhet, oavsett i vilken juridisk form den bedrivs, ska kunna meddelas näringsförbud. Den befintliga bestämmelsen om ställningsansvar – som medför att man i det enskilda fallet inte behöver styrka att exempelvis en styrelseledamot i ett aktiebolag utövar faktisk ledning över bolaget – ska enligt förslaget omfatta även vissa företrädare för stiftelser och utländska filialer. I övrigt föreslås en relativt omfattande omarbetning av de paragrafer som reglerar vem som kan meddelas näringsförbud och när så kan ske. Denna omarbetning är i allt väsentligt av rent redaktionell art.

Förutsättningarna för att besluta om näringsförbud för företrädare för framför allt stiftelser och utländska filialer kommer genom dessa utvidgningar att vara uppfyllda i något flera fall än tidigare. Reformen bedöms i denna del inte öka antalet näringsförbud med mer än en handfull per år. Lagförslaget torde inte påverka den framtida utvecklingen av antalet meddelade näringsförbud i någon betydande utsträckning. I denna del torde myndigheternas resursbehov inte heller påverkas av förslaget.

Tillsynen över näringsförbud

Förslagen i denna del syftar framför allt till att förbättra Kronofogdemyndighetens möjligheter att bedriva en effektiv tillsyn. Flera nya bestämmelser som reglerar Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet införs, till exempel bestämmelser om att myndigheten ska genomföra ett inledande samtal med dem som har meddelats näringsförbud och att myndigheten ska kunna inhämta uppgifter från tredje man.

Bland förslagen är det bara bestämmelserna om det inledande samtalet som ålägger Kronofogdemyndigheten en skyldighet; övriga bestämmelser är sådana som myndigheten kan använda vid behov. Bestämmelserna bedöms därför inte utgöra någon ytterligare belastning av tillsynsverksamheten utan enbart öka förutsättningarna för att verksamheten ska kunna bedrivas effektivt. Som *Kronofogdemyndigheten* påpekat kan ett fullt utnyttjande av de ytterligare möjligheter som Kronofogdemyndigheten får genom de nya bestämmelserna dock förutsätta att verksamheten tillförs ökade resurser.

Bestämmelserna som möjliggör vite i samband med det inledande samtalet kan i och för sig komma att innebära att Kronofogdemyndigheten tillförs vissa administrativa uppgifter som de inte har haft tidigare. Av de uppgifter som har hämtats in från Kronofogdemyndigheten framgår att cirka 20 procent av dem som har fått näringsförbud är ”svåra” att få tag på. Av de ”svåra fallen” inställer sig emellertid ett antal till samtal efter det att myndigheten har försökt nå dem vid upprepade tillfällen. Det faktum att myndigheten har möjlighet att döma ut vite kommer sannolikt innebära att fler hör sammar den första kallelsen. Det bör framhållas att myndigheten redan i dag inom ramen för tillsynsverksamheten kan vara tvungen att genomföra administrativa åtgärder med anledning av att personer med näringsförbud inte inställer sig för samtal, till exempel adressförforskning och utsändande av upprepade kallelser.

De föreslagna bestämmelserna om tillsyn kan således i någon mindre mån öka Kronofogdemyndighetens administrativa arbete i vissa ärenden. I andra ärenden torde bestämmelserna utan vidare ha en positiv handlingsdirigerande effekt så att myndigheternas arbete med att få till stånd ett samtal sammantaget minskar.

Förslagen bedöms komma att effektivisera tillsynsverksamheten, vilket i sin tur bör medföra att fler fall av överträdelse upptäcks och anmäls till åklagare. För närvarande gör Kronofogdemyndigheten cirka 30 sådana anmälningar per år. Vid en grov uppskattning kan den antas leda till en ökning av antalet anmälningar med 50 procent. Det innebär att antalet anmälningar kan antas öka med cirka 15 till omkring 45 anmälningar per år och bör inte påverka Kronofogdemyndighetens administrativa arbete i fråga om upprättande av anmälningar i någon betydande omfattning.

Sammanfattningsvis innebär det att de nya bestämmelserna om tillsyn framtvingar åtgärder hos Kronofogdemyndigheten endast såvitt avser det inledande samtalet. I övrigt utgör bestämmelserna ett komplement som myndigheten vid behov kan använda vid tillsynen. Bedömningen är därför att de förändrade reglerna inte kommer att innebära att myndigheten behöver några ytterligare resurser med anledning av de föreslagna förändringarna.

De ökade möjligheterna för Kronofogdemyndigheten att genomföra åtgärder som en del av tillsynen kommer sannolikt att innebära att myndigheten i större omfattning än i dag behöver begära polisens biträde vid tillsynen med till exempel spaning. I dag begärs sådant biträde endast i en handfull fall per år. De ändrade förutsättningarna för tillsynen kommer uppskattningsvis att innebära att Kronofogdemyndigheten begär polisens biträde i cirka 20 fall per år. Omfattningen av polisens biträde till Kronofogdemyndigheten är svår att uppskatta. Resursbehovet för polisens del kan grovt uppskattas till högst 50 arbetsdagar per år. Polisen bedöms till följd av detta biträde inte behöva tillföras ytterligare resurser. De förbättrade tillsynsmöjligheterna kommer sannolikt att medföra flera anmälningar om misstänkta överträdelse. Under åren 2008–2010 gjordes det i genomsnitt 60 anmälningar om överträdelse per år (anmälningar från Kronofogdemyndigheten och andra aktörer). Ovan har uppskattats att de nya bestämmelserna kommer att öka anmälningsgraden med 50 procent. Även i framtiden kommer dock det totala antalet anmälningar att vara tämligen begränsat (cirka 90 per år). I sammanhanget kan nämnas att det år 2011 kom in 631 173 brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten (se Åklagarmyndighetens årsredovisning 2011 s. 21). De förändrade reglerna om tillsyn får antas ha en mycket begränsad påverkan på polis- och åklagarmyndigheterna. Bedömningen är därför att dessa myndigheter inte behöver tillföras några ytterligare resurser för att kunna hantera de föreslagna förändringarna.

Den bedömda ökningen av antalet anmälningar kommer sannolikt också att innebära en ökning av antalet åtal för överträdelse av näringsförbud. Enligt uppgifter från Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten uppgår antalet åtal för överträdelse av näringsförbud i dag till cirka 15 per år. I sammanhanget kan det även nämnas att uppgifter från Brottsförebyggande rådet visar att antalet ”upplärade brott” under åren 2008–2010 uppgick till i genomsnitt drygt 30 stycken per år. Om den förväntade ökningen av antalet åtal beräknas på samma sätt som ovan, innebär det att antalet åtal kommer att öka till cirka 25 per år (en ökning med drygt 50 procent).

Domstolsverket räknar med att styckkostnaden för ett brottmål vid tingsrätt är cirka 14 000 kr (fasta priser). Med utgångspunkt i det beloppet bedöms förslagen kunna medföra ökade kostnader för Sveriges samtliga tingsrätter, till följd av det ökade antalet åtal, med ca 140 000 kr per år. En ökning med tio mål ska sättas i relation till att antalet inkomna brottmål vid Sveriges samtliga tingsrätter år 2011 var knappt 91 000 (se Sveriges Domstolars årsredovisning 2011, s. 21).

Kostnadsökningen för domstolarna kan därför bedömas som helt marginell och bör kunna hanteras inom befintliga resurser. I lagrådsremissen föreslås även bestämmelser som ger möjlighet att förelägga och döma ut vite. Vad gäller viten som riktar sig mot tredje man – i anslutning till föreläggande att lämna information till Kronofogdemyndigheten – innebär förslaget att frågor om utdömande av vitet ska prövas i förvaltningsdomstol. Bedömningen är att information huvudsakligen kommer att begäras in från bankerna. Frågan om utdömande av vite torde därmed aktualiseras endast i ett fåtal undantagsfall. Vad gäller viten som riktar sig mot den som står under tillsyn innebär förslaget att beslut om utdömande av viten ska kunna överklagas till förvaltningsdomstol.

Bedömningen är att antalet sådana överklaganden kommer att bli mycket litet. Således kommer bestämmelserna om vite inte att ha någon påverkan av betydelse på antalet mål i förvaltningsdomstol.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten för tredje man kommer att innebära att främst banker kommer att bli tvungna att lämna uppgifter till Kronofogdemyndigheten. Förslaget kan bidra till ökade kostnader för bankerna. Bestämmelserna om detta är inte avsedda att användas annat än om det finns skäl för Kronofogdemyndigheten att ifrågasätta de uppgifter som har framkommit vid tillsynen i övrigt. Bedömningen är att Kronofogdemyndigheten kommer att vända sig till bankerna med förfrågningar vid cirka 100 tillfällen per år. Enligt uppgifter från Svenska Bankföreningen kommer en genomsnittlig förfrågan att ta cirka tio minuter att hantera. Beräkningen förutsätter att uppgifterna kan tas fram med en Excelfil och skickas med e-post till Kronofogdemyndigheten. Avser förfrågan flera konton, tar besvarandet mer tid i anspråk. Enligt Svenska Bankföreningen räknar en av deras medlemsbanker med en timkostnad om 850 kronor för att besvara en förfrågan från Kronofogdemyndigheten. Det rör sig om en ungefärlig uppskattning som, enligt banken, möjligen är något lågt räknad. Enligt regeringens bedömning innebär det att kostnaden för varje förfrågan grovt kan uppskattas till 250 kronor.

Utredningen har bedömt att de uppgifter som Kronofogdemyndigheten kommer att vara i behov av regelmässigt torde kunna tas fram på elektronisk väg och att förfrågningarna således inte kommer att avse underliggande verifikat. Därmed skulle uppgiftsskyldigheten inte komma att innebära något omfattande manuellt arbete för bankerna. *Svenska Bankföreningen* har dock framfört att informationsvärdet av kontoutdragen är begränsat och att det därför kan bli aktuellt att ta fram verifikationer manuellt, vilket skulle leda till en ökad administrativ börda för bankerna. *Svensk handel* efterlyser en fördjupad kostnadsanalys särskilt vad avser mindre banker. Regeringen bedömer dock att antalet förfrågningar med all sannolikhet kommer att beröra olika banker eller andra aktörer liksom att en sådan utökad uppgiftsskyldighet endast kommer att inträda vid enstaka tillfällen. Bedömningen är därför att förslagets kostnadskonsekvenser till följd av uppgiftsskyldigheten för respektive bank torde vara begränsad. Det torde även gälla mindre banker och andra aktörer.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte att ha några andra konsekvenser av det slag som bör uppmärksammas. Således görs bedömningen att regeringens förslag till förändringar inte kommer att ha några andra samhällsekonomiska konsekvenser, påverka små företags konkurrensförmåga m.m. till stora företag eller påverka jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

13 Författningskommentar

13.1 Allmänt om förslagen till lagändringar

I följande avsnitt kommenteras förslaget till ny lag om näringsförbud, förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och förslaget till lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud.

De ändringar som föreslås i övriga lagar innebär endast att hänvisning till den äldre lagen om näringsförbud eller viss bestämmelse i den lagen ersätts med hänvisning till den föreslagna lagen eller motsvarande bestämmelse i den föreslagna lagen. I förekommande fall har också ordet ”skall” ersatts med ”ska” samt begreppen ”är underkastad näringsförbud” och ”är ålagd näringsförbud” ersatts med ”har näringsförbud”, det sistnämnda i enlighet med den terminologi som används i den föreslagna lagen om näringsförbud. Dessa övriga lagförslag kommenteras därför inte särskilt.

13.2 Förslaget till lag om näringsförbud

Inledande bestämmelse

1 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, beskriver i korthet innebörden av ett beslut om näringsförbud.

Personer som får meddelas näringsförbud

Personer med anknytning till enskild näringsverksamhet

2 §

Paragrafen, som väsentligen saknar tidigare motsvarighet, anger att bestämmelserna i 4–9 §§ – som reglerar när näringsförbud ska meddelas – ska tillämpas på dels enskilda näringsidkare, dels dem som utåt har framträtt som ansvariga för en enskild näringsverksamhet. Avsikten är inte att förändra de förutsättningar som hittills gällt för när näringsförbud ska kunna meddelas personer som är eller framträder som enskilda näringsidkare.

Med uttrycket enskild näringsidkare avses var och en som yrkesmässigt bedriver näringsverksamhet och gör detta i eget namn, utan användande av en juridisk person. Med näringsverksamhet avses verksamhet av ekonomisk art, oavsett om denna är inriktad på vinst eller inte; uttrycket har i princip samma innebörd som enligt 2 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078).

Uttrycket ”utåt har framträtt som ansvariga för en enskild näringsverksamhet” får betydelse i bulvanliknande förhållanden. Med uttrycket avses i första hand den som har varit registrerad som innehavare av en

rörelse som har drivits under enskild firma. Om rörelsen inte har varit registrerad, blir bestämmelsen tillämplig på den som på annat sätt utåt har uppträtt som innehavare av denna (se prop. 1985/86:126, s. 161).

Personer med anknytning till juridiska personer

3 §

I paragrafen regleras vilka personer som kan meddelas näringsförbud på grund av sin anknytning till en juridisk person. Den motsvarar i stort sett 4 § första och andra styckena i lagen (1986:436) om näringsförbud. Den skiljer sig dock i flera avseenden redaktionellt och språkligt, men även i sakligt hänseende, från de nuvarande bestämmelserna. Övervägandena redovisas i avsnitt 5.

Första stycket

Ett av syftena med paragrafens nya utformning är att tydliggöra att näringsförbud kan meddelas den som utövar den faktiska ledningen av en näringsverksamhet, oavsett i vilken juridisk form näringsverksamheten har bedrivits. Detta kommer till uttryck genom att de bestämmelser som hittills har funnits i andra stycket i 4 § i den nuvarande lagen om näringsförbud har formulerats om och placerats i den nya paragrafens första stycke. Avsikten är att markera att det är paragrafens huvudregel, vilken sedan kompletteras med de särskilda bestämmelserna i andra stycket. Bestämmelsen är därmed avsedd att kunna tillämpas även på företrädare för juridiska personer som inte omnämns i andra stycket, till exempel företrädare för näringsdrivande ideella föreningar.

Med uttrycket ”dem som faktiskt har utövat ledningen” avses personer som i realiteten har utövat bestämmanderätten i företaget. Det är utan betydelse om personen har eller inte haft någon formell beslutanderätt i den juridiska personen. Det avgörande är om han eller hon har varit den som de facto har fattat beslut i sådana frågor som ankommer på ett företags ledning. Uttrycket är inte avsett att innefatta personer som endast har utövat mellancheffsfunktioner eller lägre funktioner inom företaget utan syftar på dem som har utövat ledningsfunktioner motsvarande de som en styrelse eller en verkställande direktör utövar i ett aktiebolag. Det är inte nödvändigt att personen ifråga har utövat ledningen ensam. Om ledningen över näringsverksamheten har utövats av flera gemensamt – med eller utan överenskommen arbetsfördelning – ingår samtliga i den krets som kan meddelas näringsförbud.

Det är den som yrkar att näringsförbud ska meddelas som har bevisbördan för att den person som yrkandet riktas mot har utövat ledningen av den aktuella juridiska personen.

Andra stycket

Andra stycket har, i förhållande till 4 § första stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud, justerats så att bestämmelsen nu omfattar även vissa företrädare för utländska filialer och stiftelser. Det innebär att verkställande direktörer och vice verkställande direktörer i utländska filialer samt styrelseledamöter och styrelsesuppleanter i bokförings-skyldiga stiftelser räknas till den krets av personer som kan meddelas

näringsförbud, oavsett om de faktiskt har utövat ledningen över filialen respektive stiftelsen.

En del stiftelser har s.k. anknuten förvaltning, dvs. de förvaltas av en annan juridisk person. Beslutsbefogenheterna utövas då av ledningen i denna andra juridiska person. Vid anknuten förvaltning presumeras företrädarna för denna juridiska person ha utövat ledningen av den näringsverksamhet som stiftelsen har bedrivit. Det innebär att om förvaltaren är ett aktiebolag så omfattas styrelseledamöter och suppleanter samt verkställande direktör och vice verkställande direktör av bestämmelsen. Såsom bestämmelsen är utformad gäller detta dock endast när förvaltaren är en sådan association som upptas i andra stycket. Således omfattas exempelvis inte styrelseledamöterna i en ideell förening som är förvaltare av en stiftelse.

I den nya bestämmelsen omnämns inte bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. Dessa omfattas emellertid numera av aktiebolagslagen (2005:551) och utgör därför aktiebolag. Det innebär att styrelseledamöter i bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag liksom hittills tillhör den krets av befattningshavare som kan meddelas näringsförbud. Den nya bestämmelsen har utformats så att den omfattar även verkställande direktör och vice verkställande direktör i sparbanker, ekonomiska föreningar och försäkringsföreningar.

Uppräkningen i andra stycket är inte uttryckligen begränsad till företrädare för näringsdrivande juridiska personer. Bestämmelserna i 4–7 §§ har emellertid utformats så att näringsförbud i praktiken inte kan meddelas annat än om den juridiska personen faktiskt har bedrivit näringsverksamhet.

Förutsättningarna för näringsförbud

Näringsförbud på grund av brott

4 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att meddela en person näringsförbud på grund av brott. Den motsvarar 1 § i den nuvarande lagen om näringsförbud men har getts en annan språklig och redaktionell utformning. Någon förändring i sak är inte avsedd.

En grundläggande förutsättning för att en person ska kunna meddelas näringsförbud är att han eller hon omfattas av 2 eller 3 § (se vidare kommentarerna till dessa paragrafer). Därutöver måste tre förutsättningar vara för handen.

En första förutsättning är att personen grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten. Vid bedömningen av om en person grovt har åsidosatt sina skyldigheter kan rätten väga in begången brottslighet. Rätten har också möjlighet att väga in andra omständigheter som visar att personen är olämplig att bedriva näringsverksamhet. Rätten kan ta hänsyn till hela det spektrum av åsidosättanden av skyldigheter som kan förekomma i en näringsverksamhet. Man kan alltså lägga vikt vid sådant som att personen har åsidosatt sina förpliktelser mot borgenärerna, till exempel mot staten som skatte- eller avgiftsborgenär. Vidare kan hänsyn tas till åsidosättanden av arbetsrättsliga förpliktelser av olika slag,

däribland arbetsmiljöbrott. Man kan även beakta ett beteende i strid med marknadsrättsliga normer, som har uppställts till skydd för bland annat konkurrenter och konsumenter samt även tillmäta vikt åt åsidosättanden av civilrättsliga anspråk (se prop. 1985/86:126 s. 42).

En andra förutsättning är att den aktuella personen har gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa. Brottsligheten ska ha begåtts i den näringsverksamhet som personen har anknytning till enligt 2 eller 3 §. Denna anknytning ska ha förelegat när brottsligheten begicks. Beträffande innebörden av begreppen ”i näringsverksamhet” och ”brottslighet som inte är ringa” kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 149 f.). I ett enskilt fall kan det vara så att en juridisk person som omnämns i 3 § andra stycket inte har bedrivit någon näringsverksamhet; så kan till exempel vara fallet i fråga om vissa stiftelser. I så fall kan inte 4 § – och för övrigt inte heller 5, 6 eller 7 § – tillämpas.

Det bör understrykas att det inte ska förstås så att det måste ha förekommit andra missförhållanden i näringsverksamheten än begången brottslighet. I en situation där näringsförbudet grundas enbart på begångna brott måste dock dessa i sig ha utgjort ett grovt åsidosättande av näringsidkarens skyldigheter.

Den tredje förutsättningen för näringsförbud är att förbudet är motiverat från allmän synpunkt. Vid bedömningen av den frågan är det naturligt att domstolen väger in allvaret i den brottslighet och de övriga försummelser som den aktuella personen kan tillskrivas. Det innebär att samma brottslighet kan ligga till grund för prövningen av de tre förutsättningarna. I 8 § finns bestämmelser som är avsedda att ge domstolen vägledning i frågan om huruvida näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

Näringsförbud i samband med konkurs

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som ger möjlighet att meddela personer näringsförbud efter konkurs. Motsvarande bestämmelser finns i dag i 2 § och 4 § tredje stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud. De nya bestämmelserna har dock delvis getts en ny språklig och redaktionell utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Även enligt denna paragraf är det en grundläggande förutsättning för beslut om näringsförbud att personen omfattas av 2 eller 3 §. Och även här måste ytterligare tre förutsättningar vara för handen.

Den första av dessa tre förutsättningar är att ”den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen har försatts i konkurs”. För att ett yrkande om att en person ska meddelas näringsförbud ska kunna bifallas krävs alltså att det rättssubjekt till vilket personen har anknytning har gått i konkurs. Denna förutsättning är uppfylld om personen har varit till exempel styrelseledamot i ett aktiebolag och detta aktiebolag har gått i konkurs. I *andra stycket* preciseras i vilket skede personen ska ha haft anknytning till konkursgäldenären. Av den bestämmelsen följer att tillräcklig anknytning föreligger inte enbart om personen var styrelseledamot i det aktuella bolaget vid konkursutbrottet utan också om

personen visserligen hade lämnat befattningen vid konkursutbrottet men hade varit styrelseledamot under året närmast innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

Den andra förutsättningen enligt första stycket är att den aktuella personen ”har agerat grovt otillbörligt mot den enskilda näringsidkarens eller den juridiska personens borgenärer eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten”. Vad som kan utgöra grovt åsidosättande i näringsverksamheten ska tolkas på motsvarande sätt som enligt 4 §.

Den tredje förutsättningen är att näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt. I den delen hänvisas till kommentarerna till 4 och 8 §§.

Näringsförbud på grund av underlåtenhet att betala skatt m.m.

6 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om näringsförbud med anledning av underlåtenhet att betala skatt m.m. Den motsvarar 1 a § i den nuvarande lagen. De nya bestämmelserna har dock i vissa delar fått en ny språklig och redaktionell utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Paragrafen kan endast tillämpas på personer som omfattas av 2 eller 3 §. Därutöver måste tre rekvisit vara uppfyllda.

För det första ska personen grovt ha åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten. Rekviritet är detsamma som i 4 och 5 §§. Det grova åsidosättandet kan helt eller delvis utgöras av betalningsunderlåtelserna. Men det kan också vara av de slag som har angetts i kommentaren till 4 §.

För det andra ska den person som yrkandet om näringsförbud riktar sig mot i den näringsverksamhet som han eller hon har anknytning till i ”avsevärd omfattning” underlåtit att betala sådan skatt, tull eller avgift. Beträffande innebörden av detta begrepp kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 151 f.).

Beträffande det tredje rekviritet, näringsförbud är ”motiverat från allmän synpunkt”, hänvisas till kommentarerna till 4 och 8 §§.

Näringsförbud på grund av överträdelse av konkurrensbestämmelser

7 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om näringsförbud med anledning av överträdelser av konkurrensbestämmelserna i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget. Den motsvarar 2 a § i den nuvarande lagen. Bestämmelserna har emellertid fått en delvis ny språklig och redaktionell utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd (se prop. 2007/08:135 s. 156 f. och 291). Vid prövningen av om personen ”har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten” kan även åsidosättanden som avser andra regler än konkurrensreglerna vägas in. Såsom uttalats i tidigare förarbeten bör emellertid tyngdpunkten i de aktuella åsidosättandena ligga på den aktuella överträdelsen. I övrigt kan hänvisas till kommentaren till 4 och 8 §§.

8 §

Paragrafen, som motsvarar 3 § första (del av) och andra styckena i nuvarande lagen om näringsförbud, reglerar vilka omständigheter som rätten särskilt ska hänsyn till vid bedömningen av om näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt. Bestämmelserna har fått en ny språklig utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I *första stycket* 1 a och 1 b anges att särskild hänsyn ska tas till om åsidosättandet har varit systematiskt eller syftat till betydande vinning. Med ”systematiskt” avses att det har varit fråga om upprepade förfaranden som genomförts efter viss beräkning. Det senare förhållandet utmärker också kriteriet att åsidosättandet har syftat till betydande vinning. Ett förbud kan således vara mer motiverat för den näringsidkare som till exempel under en längre tid inte betalar in några skatter eller avgifter med beräkningen att själv få vinning, än för den som oförskyllt hamnat i ett svårt ekonomiskt läge (se prop. 1985/86:126 s. 157).

Med ”betydande skada” enligt 1 c avses i första hand skador som kan förorsakas borgenärer, konkurrenter, konsumenter och andra. Här avses även person- och saksador som har eller kunde ha uppkommit på grund av exempelvis arbetsmiljö- eller miljöbrott (se prop. 1985/86:126 s. 157).

Slutligen anges i punkten 2 att hänsyn ska tas till om personen vid tidigare tillfälle har dömts för brott i näringsverksamhet. Om personen har dömts flera gånger tidigare men ändå har fortsatt att åsidosätta sina skyldigheter, får han eller hon normalt anses kvalificerad för ett näringsförbud. Likaså bör den som har näringsförbud och återfallit i nya oegentligheter i allmänhet meddelas ett nytt förbud (se prop. 1985/86:126 s. 157).

Av *andra stycket* framgår att om den aktuella personen har gjort sig skyldig till brott i näringsverksamhet för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader, ska näringsförbud anses motiverat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar emot det. Särskilda skäl kan finnas till exempel om domstolen med tillämpning av 23 kap. 5 § brottsbalken har dömt till ett lindrigare straff än det som är föreskrivet för brottet. Det kan till exempel vara aktuellt beträffande en funktionär i ett bolag som i mindre utsträckning har medverkat till annans grova skattebedrägeri. Särskilda skäl kan också finnas om gärningen framstår som en engångshändelse efter en lång tids regelrätt drivande av näringsverksamhet (se prop. 1995/96:98 s. 36 och rättsfallet NJA 2006 s. 346).

9 §

Paragrafen, som motsvarar 3 § första (del av) och tredje styckena i nuvarande lagen om näringsförbud, anger vad som särskilt ska beaktas i samband med prövningen av näringsförbud enligt 7 §. Bestämmelserna har delvis fått ny språklig utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd och således kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 2007/08:135 s. 293).

Näringsförbudets längd

10 §

I paragrafens *första stycke* anges att näringsförbud ska meddelas för viss tid, lägst tre och högst tio år. Det motsvarar den bestämmelse som i dag finns i 5 § i den nuvarande lagen. I paragrafen har klargjorts att förbudet gäller från det att beslutet om näringsförbud vinner laga kraft. Den bestämmelsen är ny men torde överensstämma med vad som ändå ha ansetts gälla (se prop. 1985/86:126 s. 162). Om näringsförbudet meddelas i en brottmålsdom och domen inte överklagas eller överklagas enbart i andra delar, börjar näringsförbudet alltså att gälla i och med att tiden för överklagande går ut. Eftersom det redan av lagen framgår när näringsförbudet börjar gälla, behöver rätten inte i domslutet särskilt förordna om när förbudet får verkan.

Andra stycket motsvarar 11 § andra stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud. Där anges att vid bestämmandet av förbudstidens längd ska hänsyn tas till tidigare meddelade tillfälliga näringsförbud. Innebörden av detta är att domstolen vid det slutliga beslutet om näringsförbud ska räkna av den tid som personen har haft tillfälligt näringsförbud. Bestämmelsen kan illustreras med följande exempel. Om en person vid överklagandetiden slut har haft tillfälligt näringsförbud i sex månader och domstolen anser att personen bör ha näringsförbud under en tid av fem år, ska den slutliga förbudstiden i domen eller det slutliga beslutet bestämmas till fyra år och sex månader. Detta kan behöva beaktas även i högre rätt. Om även högre rätt anser att näringsförbudet bör gälla under fem år, kan domstolen likväl ha anledning att sätta ned den slutliga förbudstiden med hänsyn till det tillfälliga näringsförbud som kan ha gällt under rättegången i högre rätt.

I syfte att förtydliga den ordning som torde gälla redan i dag har det i andra styckets andra mening angetts att domstolen vid en sådan avräkning får bestämma kortare förbudstid än tre år (se prop. 1985/86:126 s. 163 och 198).

Det bör understrykas att den sammanlagda förbudstiden (tillfälligt och slutligt näringsförbud) inte får överstiga tio år (jfr NJA 1996 s. 305).

Näringsförbudets innebörd

11 §

I paragrafen anges vad en person som har näringsförbud är förhindrad att göra. Paragrafen motsvarar dels 6 § första–tredje styckena (1–11 punkterna) dels delar av 7 § (12–13) i den nuvarande lagen. Den avviker i vissa språkliga hänseenden från de nuvarande bestämmelserna men överensstämmer i väsentliga avseenden i sak med vad som hittills har gällt (se prop. 1985/86:126 s. 163 f. och 166 f., prop. 1995/96:98 s. 37 och prop. 2000/01:105 s. 48 f.). I följande avseenden skiljer den sig dock i sak från nuvarande bestämmelser.

I *punkten 5* har handelsbolag tagits bort i listan över de typer av styrelseuppdrag som en person med näringsförbud inte får inneha. Anledningen till det är att lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla

bolag inte innehåller några bestämmelser om styrelse och att ett ”styrelseuppdrag” i ett handelsbolag därmed inte har någon given innebörd. Paragrafen kan likväl förhindra den som har näringsförbud att inneha ett sådant uppdrag, eftersom det i det enskilda fallet kan falla in under punkten 1 eller punkten 2.

Nuvarande bestämmelser anknyter på några punkter till begreppet ”försäkringsföretag”. Med försäkringsföretag avses enligt 1 kap. 3 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar. Försäkringsaktiebolag utgör numera en typ av aktiebolag och omfattas därför utan vidare av bestämmelserna om aktiebolag. I den nya paragrafen har därför i stället tagits in uttryckliga bestämmelser om ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar.

I *punkten 7* har listan över de associationer i vilka en person med näringsförbud inte får vara verkställande direktör kompletterats med ekonomisk förening, sparbank och medlemsbank. Det sammanhänger med att de lagar som reglerar dessa associationer innehåller bestämmelser om verkställande direktör, vilka i väsentliga delar överensstämmer med vad som gäller om verkställande direktör i till exempel aktiebolag.

I *punkten 8* har tagits in en bestämmelse om att ett näringsförbud hindrar att en person är verkställande eller vice verkställande direktör i en utländsk filial eller föreståndare för en sådan näringsverksamhet som bedrivs av någon i utlandet bosatt person enligt lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. Bestämmelser av samma slag finns i dag i 9 § första stycket och 24 § första stycket lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och med en hänvisning i 6 § tredje stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud. Det har ansetts vara mera ändamålsenligt att ha dessa bestämmelser i lagen om näringsförbud; på så vis skapas en heltäckande katalog över vad ett beslut om näringsförbud innebär.

I *punkten 9* anges att ett näringsförbud hindrar att en person är firmatecknare för ett utländskt bankföretags filial. En bestämmelse av detta slag har hittills funnits i 9 § andra stycket lagen om utländska filialer m.m.

Punkterna 12 och 13 motsvarar delar av 7 § i den nuvarande lagen. Förbudet i punkten 12 omfattar sådan näringsverksamhet som drivs av en närstående, men även sådan verksamhet där en närstående har en sådan ställning att han eller hon, om det förekommer oegentligheter i verksamheten, själv skulle kunna meddelas näringsförbud. Det innebär exempelvis att den som har näringsförbud inte får vara anställd i ett aktiebolag där en närstående sitter i styrelsen. I vissa situationer kan förbudet framstå som allt för strängt. Så kan exempelvis vara fallet om den som har näringsförbud vill ta en underordnad anställning i ett stort börsnoterat aktiebolag. I sådana fall kan ett undantag från förbudet bli aktuellt (se prop. 1985/86:126 s. 167), se vidare kommentaren till 35 §.

Förbudet mot att ta emot återkommande uppdrag innebär att den som har näringsförbud inte får tjänstgöra som konsult åt en närstående i dennes verksamhet eller som exempelvis agent eller reparatör åt företaget. Att ge enstaka råd eller utföra någon enstaka tjänst är emellertid inte förbjudet. Med ”återkommande” avses att det ska röra sig om flera uppdrag, som inte ligger alltför lång tid efter varandra (se prop. 1985/86:126 s. 167).

Vid bedömningen av om en viss näringsverksamhet är densamma som den, i vilken en person med näringsförbud tidigare har varit verksam, får hänsyn tas till flera faktorer. Att företagets firma ändrats kan knappast spela någon självständig roll. Detsamma gäller om företaget byter lokaler eller flyttar till annan ort. Även om företaget genomför vissa ändringar i sin verksamhet, men såväl huvudinriktningen av denna som företagets ledning är densamma som tidigare, torde det ändå finnas skäl att anse att det är fråga om samma företag som tidigare. Detsamma är fallet om företaget har fått en ny ägare eller ny ledning men i stort bedriver samma verksamhet som tidigare. Med hänsyn till att det rör sig om en straffsanktionerad bestämmelse ligger det dock i sakens natur att gränsdragningen i tveksamma fall bör ske till förmån för den som har näringsförbud (se prop. 1985/86:126 s. 167 f.).

12 §

Paragrafen överensstämmer i sak med 6 § andra stycket i den nuvarande lagen och innebär att förbudet att inneha fullmakt enligt 11 § 11 inte omfattar sådana fullmakter som avses i 10 § andra stycket avtalslagen, dvs. s.k. ställningsfullmakter. En ställningsfullmakt föreligger typiskt sett när någon på grund av avtal innehar en viss, för tredje man synbar, ställning hos huvudmannen. Denna ställning ska vara sådan att den enligt lag eller sedvänja medför viss behörighet att företa rättshandlingar för huvudmannens räkning. Ett typexempel på ställningsfullmakt är att en kassörska som sitter i en butiks kassa är behörig att för huvudmannens räkning ta emot betalning av kunderna (se prop. 2000/01:105 s. 49 f.).

13 §

I paragrafen, som motsvarar delar av 7 § i den nuvarande lagen, definieras vem som är närstående till den som har näringsförbud. Bestämmelsen har getts en delvis annan språklig utformning men någon ändring i sak är inte avsedd. Kretsen närstående är begränsad till makar, sambor, föräldrar, barn, syskon samt dem som är besvägrade i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den är gift med den andres syskon. Som barn räknas inte fosterbarn eller styvbarn, däremot adoptivbarn. Som syskon räknas halvsyskon men inte styvsyskon (se prop. 1985/86:126, s. 167).

14 §

Paragrafen överensstämmer i allt väsentligt med 6 § fjärde stycket i den nuvarande lagen. Den innehåller en uppräkningslista av ett antal grundlagskyddade verksamheter som en person med näringsförbud inte är förhindrad att bedriva. I den nya lagtexten har klargjorts att undantaget endast gäller bedrivande av enskild verksamhet; paragrafen ger alltså inte den som har näringsförbud rätt att till exempel sitta i styrelsen för ett aktiebolag, oavsett om bolaget enbart bedriver verksamhet av det slag som anges i paragrafen. Någon ändring i sak är inte avsedd och det kan därför hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 166).

Ansökan om näringsförbud m.m.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 4 §

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om yrkande om näringsförbud på grund av brott. Paragrafen motsvarar väsentligen 8 § första stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud men har fått en något annorlunda språklig utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd och därmed kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 168).

Yrkande om näringsförbud som grundas på 5 eller 6 §

16 §

I paragrafen finns bestämmelser om yrkande om näringsförbud i samband med konkurs samt på grund av underlåtenhet att betala skatt m.m. Paragrafen motsvarar 8 a § samt 8 c § första och andra styckena i den nuvarande lagen men har fått en något förändrad språklig utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd. Vad gäller bestämmelsernas innebörd kan därför hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1998/99:44 s. 28 f.).

Yrkande om näringsförbud som grundas på 7 §

17 §

I paragrafen finns bestämmelser om yrkande om näringsförbud på grund av överträdelse av konkurrensbestämmelser. Paragrafen motsvarar i sak 8 b § och 8 c § tredje stycket i den nuvarande lagen. Tidigare förarbetsuttalanden har därför fortfarande relevans (se prop. 2007/08:135 s. 294 f.).

Domstols handläggning av ärenden om näringsförbud

18 §

I paragrafen finns bestämmelser om domstols handläggning av ärenden om näringsförbud. Paragrafen motsvarar delar av 8 a och 8 d §§ i den nuvarande lagen men har fått en något annorlunda språklig och redaktionell utformning. Avsikten med de nya formuleringarna har inte varit att ge bestämmelserna något nytt sakligt innehåll. Därmed kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1998/99:44 s. 29 f. och prop. 2007/08:135 s. 295 f.).

19 §

I paragrafen finns bestämmelser om offentlig försvarare i mål eller ärende om näringsförbud. Paragrafen motsvarar 8 e § första stycket i den nuvarande lagen. Någon ändring i sak har inte skett. Det kan därför hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1998/99:44 s. 30).

Rättegångskostnader

20 §

I paragrafen finns bestämmelser om rättegångskostnader i mål eller ärenden om näringsförbud. Paragrafen motsvarar 8 e § andra stycket i den nuvarande lagen. Beträffande innehållet i sak kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1998/99:44 s. 30.).

Tillfälligt näringsförbud

Förutsättningarna för tillfälligt näringsförbud

21 §

I paragrafens *första stycke*, som motsvarar 10 § första stycket i den nuvarande lagen, regleras förutsättningarna för att meddela tillfälligt näringsförbud. Bestämmelserna har genomgått vissa språkliga och redaktionella förändringar. Avsikten har inte varit att ändra deras sakliga innehåll.

Möjligheten att meddela ett tillfälligt näringsförbud har införts för att rätten så fort som möjligt ska kunna avbryta en verksamhet som orsakar stora skador. Om det kan antas att näringsidkaren även fortsättningsvis kommer att begå brott eller ignorera exempelvis regler om inbetalning av skatter och avgifter, är det angeläget att rörelsen kan stoppas utan dröjsmål. Även i en situation där det kan framstå som stötande om en person får fortsätta med sin verksamhet under lång tid, trots att han eller hon har gjort sig skyldig till kanske omfattande oegentligheter, kan ett interimistiskt beslut vara motiverat. Är frågan om näringsförbud svårbedömd bör rätten dock avstå från att meddela ett tillfälligt förbud (se prop. 1985/86:126 s. 109 f.).

I *andra stycket*, som bygger på bestämmelsen i 10 § fjärde stycket i den nuvarande lagen om näringsförbud, anges under vilka förhållanden som frågan om tillfälligt näringsförbud kan tas upp av rätten. I dag kan rätten besluta om tillfälligt näringsförbud, utan yrkande, i samband med att den bifaller ett yrkande om näringsförbud i ett slutligt beslut eller en dom. Utformningen av den hittillsvarande bestämmelsen innebär emellertid, i vart fall i teorin, att en person kan meddelas tillfälligt förbud utan att han eller hon hade getts möjlighet att argumentera i frågan. En sådan ordning framstår som olämplig.

Samtidigt finns det ett värde i att rätten har möjlighet att väcka frågan om tillfälligt näringsförbud. Även den nya lagtexten ger därför utrymme

för detta. I syfte att näringsförbud inte ska kunna beslutas utan att parterna har getts möjlighet att argumentera i saken har dock den nya bestämmelsen utformats så att den ger rätten en självständig möjlighet att ta upp frågan om tillfälligt näringsförbud. Därmed markeras att rätten inte kan besluta om tillfälligt näringsförbud förrän parterna har uppmärksamats på frågan. Bestämmelsen har utformats med 24 kap. 17 § första stycket rättegångsbalken som förebild.

Frågan om tillfälligt näringsförbud tas lämpligen upp i samband med att rätten håller förhandling i målet eller ärendet. Det är emellertid inget som hindrar att domstolen i stället låter parterna yttra sig i frågan skriftligen.

Vem som får yrka tillfälligt näringsförbud

22 §

I paragrafen finns bestämmelser om vem som får yrka på tillfälligt näringsförbud. Paragrafen motsvarar 10 § andra stycket första och andra meningarna i den nuvarande lagen. Beträffande innehållet i sak kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126, s. 170 och prop. 1998/99:44, s. 30).

Handläggningen av frågor om tillfälligt näringsförbud

23 §

I paragrafen finns bestämmelser om att den som yrkandet om tillfälligt näringsförbud riktar sig mot ska ges tillfälle att yttra sig. Paragrafen motsvarar i sak 10 § andra stycket tredje meningen i den nuvarande lagen. Beträffande innebörden kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1979/80:83 s. 62).

24 §

I paragrafen finns bestämmelser om vilka handläggningsregler som gäller när ärenden om tillfälliga näringsförbud prövas. Paragrafen motsvarar 10 § tredje stycket i den nuvarande lagen men har fått en något annorlunda språklig utformning. Någon ändring i sak är inte avsedd och därmed kan hänvisas till äldre förarbetsuttalanden (se prop. 1998/99:44, s. 30).

När ett beslut om tillfälligt näringsförbud får verkan

25 §

I paragrafen finns bestämmelser om när ett beslut om tillfälligt näringsförbud får verkan. Paragrafen motsvarar 11 § första stycket i den nuvarande lagen. Avsikten har inte varit att förändra bestämmelsernas sakliga innehåll och därmed kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 171).

Överklagande

26 §

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av ett beslut om tillfälligt näringsförbud. Paragrafen motsvarar 12 § i den nuvarande lagen och därmed kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 171).

Tid för väckande av talan

27 §

I paragrafen finns bestämmelser om tid för väckande av talan. Paragrafen motsvarar 13 § i den nuvarande lagen. Beträffande paragrafens innebörd kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1979/80:83 s. 62 f. och prop. 1998/99:44 s. 30).

Upphävande av näringsförbud

Upphävande av näringsförbud som har meddelats på grund av brott

28 §

I paragrafen finns bestämmelser om upphävande av näringsförbud som har meddelats på grund av brott. Paragrafen motsvarar, med mindre språkliga jämkningar, 16 § första stycket i den nuvarande lagen. I fråga om innebörden kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 173 f.).

Upphävande av näringsförbud som grundas på konkurs

29 §

I paragrafen finns bestämmelser om upphävande av näringsförbud som grundas på konkurs. Paragrafen motsvarar 16 § andra stycket i den nuvarande lagen. Lagtexten har getts en ny språklig utformning men någon ändring i sakligt hänseende är inte avsedd. Beträffande paragrafens innebörd kan därför hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 174).

Upphävande efter omprövning

30 §

I paragrafen finns bestämmelser om upphävande av näringsförbud efter omprövning. Paragrafen motsvarar 17 § första stycket i den nuvarande lagen. Beträffande innebörden kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 175).

31 §

I paragrafen finns bestämmelser om handläggningen av ärenden om upphävande av näringsförbud. Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella jämkningar, 17 § andra och tredje styckena i den nuvarande lagen. Någon ändring i sak är inte avsedd. Beträffande bestämmelsernas innebörd kan därför hänvisas till de tidigare författningskommentarerna (se prop. 1979/80:83 s. 61, prop. 1985/86:126 s. 176 och prop. 2007/08:135 s. 297).

Upphävande i samband med nytt näringsförbud

32 §

I paragrafen finns bestämmelser om upphävande i samband med nytt näringsförbud. Paragrafen motsvarar 27 § i den nuvarande lagen. Lagtexten har genomgått viss mindre språklig förändring. Avsikten har inte varit att förändra bestämmelsens sakliga innehåll och således kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 186).

Upphävande av tillfälligt näringsförbud

33 §

I paragrafen finns bestämmelser om upphävande av tillfälligt näringsförbud. Paragrafen motsvarar 15 § i den nuvarande lagen. Lagtexten har ändrats i språkligt och redaktionellt avseende men några ändringar i sak är inte avsedda. Beträffande bestämmelsernas innebörd kan därför hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1979/80:83 s. 62 f.).

Verkan av ett beslut om upphävande eller ändring av näringsförbud

34 §

I paragrafen finns bestämmelser om verkan av ett beslut om upphävande eller ändring av ett näringsförbud. Paragrafen motsvarar 16 § tredje stycket och 17 § fjärde stycket i den nuvarande lagen och beträffande innebörden kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 174).

Ett beslut om att ändra ett näringsförbud kan exempelvis avse näringsförbudets längd eller, såvitt gäller tillfälliga näringsförbud, den tidpunkt då näringsförbudet ska börja gälla.

Undantag från näringsförbud

Vad ett undantag får avse

35 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för undantag från näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud. Bestämmelserna motsvarar närmast bestämmelserna i den nuvarande lagen om dispens från näringsförbud och om avvecklingstid i den nuvarande lagens 19 § respektive 18 § första stycket. De nuvarande bestämmelserna har emellertid ansetts otydliga i flera avseenden, både vad gäller kriterierna för undantag från näringsförbud och innebörden av att en person medges viss avvecklingstid. Bestämmelserna innebär därför på flera punkter en nyordning i förhållande till gällande rätt.

Vad som hittills har betecknats som beslut om dispens respektive beslut om avvecklingstid benämns i förslaget beslut om undantag. Undantag kan medges i två situationer. Enligt *första stycket* får undantag medges från förbudet i 11 §, om det finns skäl till det och ett sådant undantag inte skulle strida mot syftet med näringsförbudet. Enligt *andra stycket* får undantag meddelas för en begränsad tid, om tiden behövs för att den som har näringsförbud ska kunna avveckla näringsverksamheten.

Syftet med undantaget enligt *första stycket* är att det ska vara möjligt att i vissa speciella situationer mildra konsekvenserna av ett näringsförbud. Ett sådant undantag motsvarar därmed en sådan dispens som kan ges enligt 19 § i den nuvarande lagen.

I lagtexten anges att undantag får medges om det finns ”skäl” för det. Innebörden är att det i det enskilda fallet måste föreligga omständigheter av viss substans som medför att det inte är vare sig rimligt eller nödvändigt att näringsförbudet omfattar allt det som anges i 11 §. I lagrådsremissen till den nuvarande lagen angavs att sådant undantag fick meddelas enbart om det fanns ”särskilda skäl”. Det kvalificerande rekvisitet togs emellertid, på inrådan av Lagrådet, bort i regeringens förslag i propositionen. Anledningen till det var att vissa situationer där dispens borde kunna ges enligt Lagrådet kunde framstå som alltför bagatellartade för att det skulle vara möjligt att tala om ”särskilda skäl”. Som exempel på en sådan situation angavs uppdraget som styrelseledamot i en bostadsrättsförening (se prop. 1985/86:126 s. 198 f.). Den angivna situationen kan även med lagens nya lydelse vara ett skäl för undantag från näringsförbudet och utgör därmed ett exempel på när ett uppdrag, som formellt faller in under 11 §, är av så speciellt slag att det inte är rimligt att förbjuda en person med näringsförbud att inneha det. Ett annat exempel är styrelseuppdrag i en mindre ideell förening, till exempel en mindre idrottsförening vars verksamhet innefattar viss näringsverksamhet. Varje fall måste emellertid bedömas för sig; i ett enskilt fall kan även styrelseuppdrag i en bostadsrättsförening eller en mindre idrottsförening vara av sådant slag att en person med näringsförbud inte bör få inneha det.

Skäl för undantag kan även föreligga i andra fall där undantaget avser någon helt annan verksamhet än den där de tidigare oegentligheterna förekom. I ett enskilt fall kan det sålunda vara rimligt att den som har fått

näringsförbud på grund av oegentligheter i viss konsultverksamhet trots förbudet får fortsätta att inneha en skogsfastighet av mindre omfattning. Vidare kan undantag vara motiverat om ett näringsförbud annars i praktiken skulle komma att innebära ett yrkesförbud. Så kan vara fallet om den som har näringsförbud inte har möjlighet att fortsätta utöva sitt yrke som anställd. Så kan ibland också vara fallet rörande jordbrukare och vissa s.k. fria yrkesutövare. Skäl för undantag kan vidare föreligga om den som har näringsförbud vill ta en underordnad anställning i ett stort börsnoterat aktiebolag där en närstående har en ledande ställning, jfr kommentaren till 11 §. Den närmare avgränsningen av vad som utgör giltiga skäl för undantag i dessa sammanhang måste dock överlämnas åt rättstillämpningen (jfr även prop. 1985/86:126 s. 180).

I paragrafen anges uttryckligen att undantag får meddelas endast om det inte står i strid med näringsförbudets syfte. Det innebär att domstolen vid sin prövning ska göra en bedömning av om ett undantag kan innebära någon risk för att personen gör sig skyldig till nya oegentligheter. I förarbetena till de nuvarande dispensbestämmelserna har angetts att det för att undantag ska kunna meddelas normalt bör krävas att det är fråga om en rörelse där riskerna för nya åsidosättanden är mycket små. Det bör exempelvis inte komma i fråga att undantag meddelas för en verksamhet där personen har gjort sig skyldig till betydande oegentligheter. Vid undantag från förbudet att vara verksam i en närståendes verksamhet bör rätten göra en bedömning av om det finns en risk för att undantaget kommer att innebära att den som har näringsförbud faktiskt kommer att leda verksamheten där han eller hon vill bli anställd (se prop. 1985/86:126 s. 180). Dessa uttalanden är alltså giltiga.

Andra stycket innehåller bestämmelser som ger möjlighet att meddela sådana undantag från näringsförbud som krävs för att utveckla näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt, delägarskap i handelsbolag eller aktieinnehav. Bestämmelserna har sin närmaste motsvarighet i 18 § i den nuvarande lagen. De kan tillämpas även om förutsättningarna för undantag enligt första stycket inte är för handen; undantag kan alltså medges även om det medför en viss risk för fortsatta oegentligheter. Till skillnad från sådana undantag som meddelas enligt första stycket ska dock undantag enligt andra stycket alltid vara tidsbegränsade. Vid prövningen av om undantag av detta slag bör beviljas samt vid bestämmande av avvecklingstidens längd ska rätten ta hänsyn till arten och omfattningen av näringsidkarens engagemang. Att lämna en anställning bör normalt vara enklare och bör kunna ske på kortare tid än att till exempel överlåta en rörelse. Av betydelse vid prövningen bör också vara vilka avvecklingsalternativ som finns och vilka intressen som tredje man kan tänkas ha. Även bakgrunden till näringsförbudet och förbudets syfte måste beaktas. Några längre avvecklingstider ska inte medges. I nuvarande praxis torde inte förekomma avvecklingstider på mer än sex månader. Denna praxis bör kunna tjäna till vägledning även i fortsättningen (se även prop. 1985/86:126 s. 177).

Det ankommer på den som har fått näringsförbud att själv redovisa sin verksamhet, sina befattningar och dylikt som underlag för domstolens prövning av om det ska fastställas någon tid för avveckling och av hur lång avvecklingsfristen ska vara.

I paragrafens *tredje stycke* anges att rätten får förena ett undantag enligt första och andra styckena med villkor om vad den som har meddelats undantag har att iaktta då undantaget utnyttjas. Ett sådant villkor kan innebära till exempel att personen, om han eller hon har fått tillstånd att inneha en viss befattning i ett angivet företag, i den befattningen inte får ägna sig åt verksamhet av visst slag. Ett villkor kan också bestå i att personen i fråga ska hålla tillsynsmyndigheten underordnad om sin verksamhet (se prop. 1985/86:126 s. 181).

36 §

I paragrafen, som delvis har samma innebörd som 18 § första stycket i den nuvarande lagen, anges bland annat att rätten i samband med beslut om undantag enligt 35 § uttryckligen ska ange vilka åtgärder som får vidtas inom ramen för ett undantag.

I den nuvarande lagen om näringsförbud anges i 18 § första stycket att rätten "får" föreskriva vilka åtgärder som får vidtas eller som ska vara förbjudna i samband med ett undantag från näringsförbud. Avsikten med ett undantag enligt 35 § är emellertid att det bara ska ge den som har fått näringsförbud rätt att vidta de åtgärder som särskilt anges i beslutet om undantaget och att näringsförbudet ska gälla i övrigt. Av den anledningen anges i 36 § *första stycket* att rätten ska ange vilka åtgärder som får vidtas i samband med ett undantaget utnyttjas. Rätten har alltså normalt inte anledning att i beslutet ange vad den person som har fått näringsförbud inte får göra, låt vara att detta någon gång kan vara ett praktiskt sätt att klargöra hur långt ett undantag sträcker sig.

I beslutet om undantag ska därför anges exempelvis att personen får fortsätta att inneha en viss anställning, en viss fullmakt eller vissa aktier. I enstaka fall kan det även komma i fråga att beslutet ges en mera allmän utformning, exempelvis så att det ger personen rätt att under viss tid vidta nödvändiga åtgärder för att avveckla en viss näringsverksamhet. Rätts beslut om undantag får emellertid inte bli så generella att de i praktiken helt inskränker näringsförbudet.

I fråga om undantag enligt 35 § första stycket kan ett sådant beslut formuleras som att personen exempelvis har rätt att under näringsförbudstiden inneha anställning i ett visst bolag. I övrigt gäller näringsförbudet. Det innebär också att Kronofogdemyndighetens tillsyn omfattar allt det som inte uttryckligen omnämns i beslutet om undantag. Motsvarande är fallet om rätten meddelar ett tidsbegränsat undantag enligt 35 § andra stycket.

Det ankommer på den som begär undantag att ange vilka åtgärder som han eller hon bedömer vara nödvändiga för ett undantaget ska bli verksamt. Om det sedan undantaget har beviljats skulle visa sig att personen behöver vidta även andra åtgärder än de som anges i rätts beslut, ges en möjlighet att med stöd av 37 § första stycket göra en särskild ansökan om detta.

I fråga om undantag enligt 35 § andra stycket ska rätten i sitt beslut om undantag uttryckligen ange även den tid under vilken personen får vidta de i beslutet utpekade åtgärderna. Möjlighet att begära förlängning av tiden finns i 37 § andra stycket.

I paragrafens *andra stycke* anges att ett beslut om villkor enligt 35 § tredje stycket ska anges uttryckligen i rättsens beslut om undantag.

Prövning av fråga om undantag

37 §

I paragrafen, som motsvarar 18 § andra stycket och 21 § i nuvarande lagen om näringsförbud, regleras frågor om prövning av undantag från näringsförbud. Lagtexten har genomgått viss språklig förändring.

Bestämmelsen i *första stycket* har formulerats så att den omfattar undantag enligt såväl 35 § första stycket som andra stycket. Därmed har bestämmelsen utökats till att även omfatta sådant tidsbegränsat undantag som medges för avveckling. Bestämmelsen ger även möjlighet för en näringsidkare, som har meddelats näringsförbud, att i en senare gjord ansökan begära undantag för att kunna avveckla näringsverksamheten. En sådan ansökan kan också avse ytterligare moment, som ett tidigare beslut om undantag inte har omfattat.

I fråga om hur bestämmelsen är avsedd att tillämpas i övrigt kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 178 och 182).

Återkallelse av undantag

38 §

I paragrafen finns bestämmelser om återkallelse av undantag från näringsförbud. Paragrafen motsvarar, med mindre språkliga jämkningar, 20 § i den nuvarande lagen.

Till skillnad från den hittills gällande paragrafen kan den nya paragrafen tillämpas även när rätten har medgett undantag för avveckling av viss näringsverksamhet. I fråga om hur bestämmelsen i övrigt är avsedd att tillämpas kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 181 f.).

39 §

I paragrafen finns bestämmelser om handläggningen av ett ärende om återkallelse av undantag. Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga jämkningar, 22 § i den nuvarande lagen. Någon ändring i sak är inte avsedd och därmed kan hänvisas till tidigare förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 183 och prop. 1998/99:49 s. 31).

Register över näringsförbud

40 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att Bolagsverket ska föra ett register över näringsförbud och tillfälliga näringsförbud. Paragrafen motsvarar 23 § i den nuvarande lagen och därmed kan hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1993/94:171, s. 9). Närmare bestämmelser om näringsförbudsregistret finns i förordningen (1986:441) om under-

rättelser angående näringsförbud m.m. och kommer även att finnas i en ny förordning om näringsförbud.

Tillsynen över meddelade näringsförbud m.m.

Tillsynsmyndighet

41 §

Av paragrafen framgår att Kronofogdemyndigheten även i fortsättningen ska ansvara för tillsynen över att näringsförbud och tillfälliga näringsförbud följs. Paragrafen motsvarar 24 § första stycket i den nuvarande lagen och ledning för hur tillsynen ska utövas kan hämtas från äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126, s. 184).

Kronofogdemyndighetens tillsynsansvar inträder i och med att näringsförbudet får verkan. Om rätten har meddelat ett slutligt beslut om näringsförbud, ska myndigheten alltså utöva tillsyn från det att det beslutet vinner laga kraft. Har rätten meddelat ett tillfälligt beslut om näringsförbud, inträder Kronofogdemyndighetens tillsynsansvar omedelbart eller, om rätten har förordnat att beslutet ska gälla från en senare tidpunkt, från den tidpunkten. I praktiken torde Kronofogdemyndigheten kunna avvakta med tillsynsåtgärder till dess att näringsförbudet har registrerats i näringsförbudsregistret.

Tidpunkten för tillsynsansvarets inträde påverkas inte av att rätten har beslutat om undantag för till exempel avveckling enligt 35 § andra stycket.

Skyldighet att inställa sig för samtal

42 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, reglerar Kronofogdemyndighetens rätt och skyldighet att genomföra samtal med den som har meddelats förbud. Övervägandena finns redovisade i avsnitt 10.3.1.

I *första stycket* anges att den enskilde är skyldig att inställa sig personligen för samtal på tid och plats som Kronofogdemyndigheten bestämmer. Av 43 § framgår att den personliga inställelsen kan framtvingas genom vitesföreläggande.

Samtalen är av två slag, dels ett i princip obligatoriskt inledande samtal, dels ett eller flera uppföljningssamtal om sådana bedöms nödvändiga.

Det inledande samtalet, som regleras i *andra stycket*, har till syfte att ge Kronofogdemyndigheten möjlighet att i ett så tidigt skede som möjligt träffa den som har meddelats näringsförbud. Avsikten är att myndighetens handläggare i samband med samtalet ska förklara innebörden och verkningarna av förbudet för den som meddelats sådant. Det inledande samtalet har även till syfte att förbättra myndighetens förutsättningar att bedöma risken för framtida överträdelse av förbudet. Med utgångspunkt i den bedömningen kan sedan den fortsatta tillsynen utformas på ett ändamålsenligt sätt. Myndighetens handläggare kan alltså använda samtalet för att skaffa sig information om personens förhållanden (jfr 44 § 1).

Paragrafen är utformad så att Kronofogdemyndigheten som huvudregel ska kalla den enskilde att inställa sig personligen till ett inledande samtal. Som framgår av lagtexten får myndigheten dock avstå från att kräva personlig inställelse om det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl kan föreligga om framtvingandet av personlig inställelse skulle framstå som oproportionerligt. Så kan exempelvis vara fallet om en person befinner sig utomlands eller om kallelsen skulle resultera i en oproportionerligt lång resa med stora inställelsekostnader som följd. Under sådana förhållanden torde samtalet ibland i stället kunna ske genom ett telefonsamtal.

När det gäller personer som befinner sig utomlands kan ett alternativ i det enskilda fallet även vara att myndigheten avvaktar med att kalla till samtal tills personen åter befinner sig i Sverige. På motsvarande sätt kan det ibland finnas anledning att avstå från ett personligt sammanträffande vid tillsynens inledning om personen med näringsförbud avtjänar ett fängelsestraff eller inte kan inställa sig på grund av sjukdom. Under sådana förhållanden kan Kronofogdemyndigheten i stället ta kontakt per telefon och sedan genomföra ett personligt sammanträffande när förutsättningarna har förbättrats.

Att det krävs särskilda skäl signalerar emellertid att möjligheten att avstå från ett inledande samtal bara ska användas i undantagsfall. Vid bedömningen måste också vägas in hur Kronofogdemyndigheten bedömer risken för att en person överträder ett näringsförbud. Ju högre risk för överträdelse är, desto mindre är utrymmet för att använda sig av undantagsbestämmelsen.

I paragrafens *tredje stycke* anges att Kronofogdemyndigheten får kalla till ytterligare samtal under förbudstiden, om det är av betydelse för tillsynsverksamheten. Avsikten är inte att myndigheten slentrianmässigt ska kunna kalla till ytterligare samtal. Skäl för att kalla till samtal kan föreligga om det under förbudstiden framkommer omständigheter som gör att Kronofogdemyndigheten fattar misstankar om att en person inte rättar sig efter näringsförbudet. Skäl kan också föreligga om ett personligt sammanträffande på annat sätt kan hjälpa Kronofogdemyndigheten att klarlägga frågor som har uppstått under förbudstiden och som inte kan besvaras genom ett telefonsamtal.

I paragrafens *fjärde stycke* , som har utformats med 18 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken som förebild, anges att ett beslut om kallelse till samtal enligt paragrafen inte får överklagas. Om ett beslut om vite enligt 43 § överklagas får dock en prövning av kallelsens giltighet påkallas i den processen.

43 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, ger Kronofogdemyndigheten möjlighet att förena en kallelse till samtal med vite. Övervägandena finns redovisade i avsnitt 10.3.1.

Första stycket har utformats med 2 kap. 10 § första stycket utsökningsbalken som förebild. I fråga om föreläggandet av vite gäller, i den mån inte annat föreskrivs i denna paragraf, vad som sägs i lagen (1985:206) om viten. Det bör påpekas att vitesföreläggande bör användas med

försiktighet i fråga om personer som vistas utomlands (se SOU 2012:84, s. 192).

I *andra stycket* regleras frågor om utdömande av vite. Bestämmelsen har utformats med 2 kap. 12 § utsökningsbalken som förebild. Med avvikelse från vad som anges i lagen om viten gäller här att beslut om sådant utdömande fattas av Kronofogdemyndigheten utan särskilt yrkande. Vite får inte dömas ut om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse. Om Kronofogdemyndigheten däremot är tvungen att skjuta på samtalet på grund av en persons utevaro, kan ändamålet med vitet inte anses ha förlorat sin betydelse. Ytterligare ett exempel på när ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse är om beslutet om näringsförbud upphävs innan vitet har hunnit dömas ut.

Kronofogdemyndigheten får inte döma ut vitet om det finns särskilda skäl mot ett sådant utdömande. Sådana särskilda skäl kan föreligga om det kan antas att personen har laga förfall för sin utevaro (jfr 2 kap. 9 § utsökningsbalken). Vidare bör Kronofogdemyndigheten vara försiktig med att döma ut viten i förhållande till personer som befinner sig utomlands, jfr vad som sagts ovan om att över huvud taget använda vite mot personer som befinner sig utomlands.

I *tredje stycket* föreskrivs att ett beslut om utdömande om vite får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Av 23 § andra stycket förvaltningslagen (1986:223) följer att överklagandetiden är tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet.

I *fjärde stycket* finns bestämmelser om verkställighet av Kronofogdemyndighetens beslut att döma ut vite. Stycket har i allt väsentligt utformats med 2 kap. 19 § utsökningsbalken som förebild.

Tillsynsåtgärder

44 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, reglerar vilka tillsynsåtgärder som Kronofogdemyndigheten har rätt att vidta i förhållande till den som har näringsförbud. Övervägandena finns redovisade i avsnitt 10.3.2 och 10.3.7.

För att kunna genomföra en effektiv och ändamålsenlig tillsyn är det av stor betydelse att Kronofogdemyndigheten har tillgång till uppgifter om hur en person som meddelats näringsförbud försörjer sig. Således anges i *punkten 1* att Kronofogdemyndigheten får begära att den som har näringsförbud lämnar uppgift om inkomst och anställningsförhållanden och övriga omständigheter av betydelse för tillsynen.

Bestämmelsen bör regelmässigt tillämpas i samband med det inledande samtalet. I syfte att få ett rättvisande underlag för riskbedömningen bör Kronofogdemyndigheten i sin kallelse till samtal upplysa om att myndigheten, som en del av tillsynen, kommer att begära in uppgift om inkomst och anställningsförhållanden. Under den fortsatta tillsynen bör bestämmelsen användas om det framkommer uppgifter som tyder på oklarheter om hur en person försörjer sig. Kronofogdemyndigheten har dock inte möjlighet att tvinga den som har näringsförbud att svara på myndighetens frågor (jfr avsnitt 10.3.3). Vägrar denna att svara, får myndigheten utnyttja de andra instrument som den har tillgång till för

tillsynen och till exempel hämta in uppgifter från tredje man, göra hembesök eller begära hjälp av polisen med spaning.

I *punkten 2* anges att Kronofogdemyndigheten har rätt att söka upp den som har näringsförbud i hans eller hennes bostad eller där han eller hon annars befinner sig.

De besök som i första hand kan komma i fråga är hembesök hos den som har näringsförbud. Vidare kan besök ske hos exempelvis påstådda arbetsgivare eller på platser där det kan misstänkas att personen driver näringsverksamhet. Det finns inte någon begränsning i fråga om vilka platser som Kronofogdemyndigheten har rätt att bege sig till som ett led i tillsynsverksamheten. Bestämmelsen är dock inte avsedd att ge myndighetens handläggare rätt att tränga in i någons bostad utan lov eller att stanna kvar på en enskild plats från vilken de har blivit avvisade. Bestämmelsen ger alltså inte de befogenheter som följer med ett beslut om husrannsakan. Planerade besök behöver inte anmälas i förväg.

Punkten 3 innehåller en generell bestämmelse om att Kronofogdemyndigheten i övrigt har rätt att vidta de utrednings- och spaningsåtgärder som omständigheterna ger anledning till. Bestämmelsen ska ses som en upplysning om att Kronofogdemyndigheten – så länge det sker med respekt för den personliga integriteten (se 2 kap. 6 § regeringsformen och artikel 8 i Europakonventionen) – har rätt att vidta nödvändiga åtgärder för att kunna genomföra en effektiv tillsyn.

Kronofogdemyndigheten har exempelvis möjlighet att på internet efterforska material som ger anledning att misstänka att en person bryter mot ett näringsförbud. Myndigheten kan också samla in material genom att bedriva viss spaning ute på fältet. Avsikten med bestämmelsen är dock inte att ändra arbetsfördelningen mellan Kronofogdemyndigheten och polisen. Kronofogdemyndigheten har alltså, enligt 46 §, rätt att få hjälp av polismyndighet för att genomföra spaningsåtgärder. I linje med detta bör Kronofogdemyndigheten endast ägna sig åt sådan spaning som är av enklare slag; mera närgående spaning som är av utpräglat polisiärt slag ska överlätas åt polisen (jfr uttalande i prop. 1985/86:126 s. 116). Förekommande spaningsarbete ska också avbrytas så snart misstankar om överträdelse av näringsförbud har fått sådan konkretion att det finns anledning att göra polisanmälan. Den spaning som därefter kan behövas ska då i stället göras inom ramen för polisens förundersökning.

45 §

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, ger Kronofogdemyndigheten viss rätt att i tillsynsverksamheten infordra uppgifter från tredje man. Den har utformats med bestämmelserna i 2 kap. 15 § och 4 kap. 15 § utsköningsbalken som förebild. Övervägandena finns redovisade i avsnitt 10.3.4–6.

I paragrafens *första stycke* anges att Kronofogdemyndigheten i samband med tillsynen får begära att tredje man lämnar uppgift om huruvida en person som har meddelats näringsförbud har ett ekonomiskt mellanhavande med honom eller henne, om det kan vara av betydelse för myndighetens tillsyn. Tredje man är skyldig att lämna ut den efterfrågade informationen.

I de flesta fall har Kronofogdemyndigheten inte anledning att samla in andra uppgifter än sådana som myndigheten har tillgång till genom registerslagning eller genom kontakter med andra myndigheter. Men om det vid sådana kontroller visar sig att det finns oklarheter exempelvis om hur den som tillsynen avser försörjer sig och det vid ett samtal med honom eller henne inte går att komma till rätta med denna oklarhet, har Kronofogdemyndigheten genom bestämmelsen möjlighet att begära in uppgifter från exempelvis personens arbetsgivare. En snarlik situation är om det under tillsynen uppstår misstanke om att ett anställningsavtal har upprättats för skens skull; den påstådda arbetsgivaren bör då kunna tillfrågas om riktigheten i den påstådda anställningen. Vidare ger bestämmelsen Kronofogdemyndigheten rätt att kontakta en anhörig till den som har näringsförbud, till exempel om det finns skäl att befara att det sker överträdelse mot förbudet enligt 11 § 12. Den anhörige är då skyldig att lämna uppgifter om sina ekonomiska mellanhavanden med den person som har näringsförbud.

Bestämmelsen ger även Kronofogdemyndigheten rätt att begära in uppgifter från en bank om transaktioner till och från ett konto som en person med näringsförbud innehar. Inhämtade transaktionsuppgifter kan i enskilda fall ge myndigheten anledning att begära uppgifter från den som har gjort betalningar till eller tagit emot betalningar från den som har näringsförbud. Om myndigheten begär in transaktionshistoriken för ett visst konto, kan de inkomna uppgifterna i sin tur ge anledning att infordra uppgifter från de myndigheter och personer som har gjort betalningar till eller tagit emot betalningar från den som har näringsförbud. Det är naturligt att Kronofogdemyndighetens förfrågningar preciseras noga så att bankers och andra tredje mäns arbete med att ta fram det begärda materialet så långt som möjligt begränsas. Det bör endast i undantagsfall bli aktuellt att myndigheten begär in annat material än det som finns tillgängligt elektroniskt hos bankerna, till exempel underliggande verifikat. Sådana uppgifter får i stället begäras in av åklagare inom ramen för eventuell förundersökning om överträdelse av näringsförbud.

Som inledningsvis har nämnts är den som Kronofogdemyndigheten begär uppgifter från skyldig att lämna ut uppgifterna. Bedömningen av om uppgifterna har betydelse för myndighetens tillsyn ligger helt och hållet på Kronofogdemyndigheten. I fråga om inhämtande av upplysningar från en myndighet gäller tillämpliga sekretessbestämmelser, se till exempel 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Enskilda rättssubjekt kan normalt inte göra gällande att de på grund av sekretess eller tystnadsplikt inte kan lämna ut uppgifterna. Bestämmelsen sätter den tystnadsplikt som, enligt 1 kap. 10 § första stycket lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, gäller för kreditinstitut åt sidan. En företagare kan inte göra gällande att de begärda uppgifterna utgör skyddade företagshemligheter. I vilken utsträckning advokater och försäkringsbolag kan vägra att lämna ut uppgifter under hänvisning till den tystnadsplikt som gäller inom respektive bransch har berörts i avsnitt 10.3.5. Revisorer är inte skyldiga att lämna ut uppgifter som de har fått del av inom ramen för revisions- eller rådgivningsuppdrag men kan inte vägra att lämna ut uppgifter om sina egna

ekonomiska mellanhavanden med den som har näringsförbud, till exempel om förekomsten av ett arvoderat rådgivningsuppdrag.

Kronofogdemyndigheten har anledning att utnyttja bestämmelserna med viss återhållsamhet. Rätten att inhämta uppgifter ska inte, framför allt inte i förhållande till enskilda, användas slentrianmässigt, utan först om det av något skäl finns anledning att ifrågasätta de uppgifter som framkommer i samband med tillsynen. Om de uppgifter som en person lämnar i samband med tillsynen framstår som trovärdiga, saknas det som regel skäl att begära in uppgifter från tredje man. Det gäller i synnerhet i fråga om äldre förhållanden. I praktiken har Kronofogdemyndigheten sällan behov av andra uppgifter än sådana som avser de senaste månaderna.

Kronofogdemyndighetens förfrågan får enligt *andra stycket* inte avse uppgifter som omfattas av kreditinstituts tystnadsplikt, om dessa vid förfrågningstillfället är äldre än ett år. Som regel torde samma ettårsgräns kunna tillämpas i förhållande till andra tredje män. Kronofogdemyndigheten bör också avstå från att ställa frågor, om svaret på frågan skulle röja att uppgiftslämnaren själv har begått brott, till exempel medverkat till en överträdelse av näringsförbudet.

Enligt *tredje stycket* får Kronofogdemyndigheten förena ett föreläggande om att lämna uppgifter enligt första stycket med vite. Vitet ska bestämmas till ett belopp som kan antas förmå den som avses med föreläggandet att rätta sig efter detta (se 3 § lagen [1985:206] om viten). Vitesföreläggandet ska delges. Även i övrigt ska lagen om viten tillämpas. Det innebär att frågor om utdömande av viten prövas av förvaltningsrätt på ansökan av Kronofogdemyndigheten. För att undvika situationer där en närstående tvingas vid vite att lämna uppgifter om sådant som den närstående inte, enligt 36 kap. 3 § rättegångsbalken, är skyldig att vittna om, får ett föreläggande riktat till en närstående inte förenas med vite.

46 §

I paragrafen, som motsvarar 24 § andra stycket i nuvarande lagen om näringsförbud, regleras förutsättningarna för polisens biträde i samband med tillsynen. Övervägandena redovisas i avsnitt 10.3.8. Någon ändring i sak är inte avsedd. I fråga om bestämmelsens innebörd hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1995/96:98 s. 32 f.).

Överträdelse av näringsförbud m.m.

Straff

47 §

Paragrafen, som motsvarar 25 § i den nuvarande lagen, innehåller en ansvarsbestämmelse avseende brottet överträdelse av näringsförbud. Skillnaderna mellan den nuvarande och den nya paragrafen är endast av språklig art. När det gäller paragrafens innebörd kan därför hänvisas till äldre förarbeten (se prop. 1985/86:126 s. 123 f. och 185).

48 §

I paragrafen finns bestämmelser om förlängning av näringsförbud. Paragrafen motsvarar 26 § i den nuvarande lagen. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.

Av *första stycket* framgår att huvudregeln vid överträdelse av ett näringsförbud är att näringsförbudet ska förlängas. Hittills har det inte varit nödvändigt att en person verkligen döms för överträdelsen för att förlängning skulle kunna ske. Således har det varit möjligt att förlänga näringsförbudet även när överträdelsen på grund av preskription inte kunnat föranleda straffrättsligt ansvar. En sådan ordning har bedömts vara olämplig och således har i den nya paragrafen förlängningen gjorts beroende av om en person verkligen döms för överträdelse av näringsförbud.

Vidare har möjligheterna att väcka talan om förlängning begränsats. Såväl Kronofogdemyndighetens subsidiära talerätt som åklagarens rätt att ansöka om förlängning i ett från brottmålet skilt ärende har tagits bort. Så har skett för att förhindra att det uppstår situationer som strider mot Sveriges åtagande enligt Europakonventionen. Således föreskriver den justerade bestämmelsen att frågan om förlängning prövas i samband med åtal för överträdelse av näringsförbud på talan av åklagaren.

I övrigt överensstämmer paragrafen med hittills gällande rätt. Det innebär att man även fortsättningsvis ska avstå från att förlänga näringsförbudet om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara att överträdelsen bedöms som ringa brott eller att det vid domstolens prövning har gått mycket lång tid sedan förbudstiden löpte ut (se prop. 1995/96:98 s. 37 f.).

Ett näringsförbud kan förlängas med som mest fem år. Förlängningen löper normalt från det att tiden för det ursprungliga näringsförbudet löper ut. Om ett beslut om förlängning fattas efter det att tiden för det ursprungliga näringsförbudet har löpt ut – eller denna tid löper ut därefter men innan beslutet om förlängning har vunnit laga kraft – gäller det förlängda näringsförbudet först från det att beslutet om förlängning vann laga kraft. Det innebär att det vid en förlängning av näringsförbudet kan uppkomma ett ”glapp” mellan den ursprungliga förbudstiden och förlängningstiden. Lagen ger inte utrymme för att genom något slag av interimistiskt beslut om förlängning komma tillrätta med detta glapp. I det enskilda fallet kan det dock finnas förutsättningar att yrka om ett nytt näringsförbud och i samband därmed också begära ett beslut om tillfälligt näringsförbud.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 11. I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 2 augusti 2014. I och med ikraftträdandet ska 1986 års lag om näringsförbud upphöra att gälla.

I *andra punkten* klagörs att förutsättningarna för näringsförbud i 4–9 §§ gäller även för åsidosättanden som skett innan den nya lagen träder i kraft. Ett villkor för det är att bestämmelserna i den upphävda

lagen är tillämpliga på den person som åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten eller som utövat ledningen av en näringsverksamhet, som en juridisk person bedrivit, där skyldigheten har åsidosatts.

I *tredje punkten* klargörs att bestämmelserna om upphävande av näringsförbud (28 och 29 §§) och ansökan om återkallelse av undantag från näringsförbud (39 §) även är tillämpliga på sådana näringsförbud som har meddelats med stöd av lagen (1986:436) om näringsförbud.

Av *fjärde punkten* följer att sådan avvecklingstid som beslutats om med stöd av 18 § lagen (1986:436) om näringsförbud även gäller efter det att den nya lagen om näringsförbud har trätt i kraft. Emellertid ska den nya lagens bestämmelser om förlängning av tiden för avveckling (35–37 §§) tillämpas även på sådant beslut om avveckling som beslutats enligt den tidigare lagen. Detsamma gäller bestämmelserna om återkallelse enligt 38 och 39 §§ i den nya lagen.

I *femte punkten* klargörs att den skyldighet som en person med näringsförbud enligt 42 § har att inställa sig hos Kronofogdemyndigheten för samtal – och de därtill knutna bestämmelserna i 43 § om vite – gäller även den som har meddelats näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud före den nya lagens ikraftträdande.

Av *sjätte punkten* framgår att överträdelser av föreskrifter som har meddelats före lagens ikraftträdande kan föranleda straffansvar även efter lagens ikraftträdande.

13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

9 §

Paragrafen har ändrats på så sätt att bestämmelsen om att den som har näringsförbud är förhindrad att inneha vissa funktioner i en utländsk filial har förts över till lagen (2014:000) om näringsförbud. Den har också försetts med ett nytt *andra stycke* som, utöver andra hinder mot att inneha vissa funktioner, innehåller en upplysning om bestämmelsen i lagen om näringsförbud.

24 §

Paragrafen innehåller bland annat bestämmelser om när en person är förhindrad att vara föreståndare enligt lagen om utländska filialer m.m. Paragrafen har genomgått samma typ av ändringar som 9 §.

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:000) om näringsförbud

46 §

I paragrafen finns regler om rätten till biträde av polisen i samband med tillsyn. De 21 polismyndigheterna och Rikspolisstyrelsen ska den 1 januari 2015 ombildas till en myndighet, Polismyndigheten (prop. 2012/13:1, utgiftsområde 4, s. 47 f., bet. 2012/13:JuU1, rskr. 2012/13:124). Paragrafen har anpassats till den nya polisorganisationen genom att ordet polismyndighet har bytts ut mot Polismyndigheten (jfr prop. 2013/14:110).

Sammanfattning av betänkandet (SOU 2012:84)

Vi har haft regeringens uppdrag att se över vissa frågor som rör lagen (1986:436) om näringsförbud. Syftet med översynen är enligt utredningsdirektiven att stärka och modernisera vissa delar av lagstiftningen. I vårt uppdrag har också ingått att utreda hur effektiviteten vid tillsynen över näringsförbud kan förbättras.

I detta betänkande redovisar vi resultatet av vårt arbete. I det följande sammanfattas de viktigaste förslagen i betänkandet.

Förändring i kretsen av personer som kan meddelas näringsförbud (avsnitt 3)

I 4 § lagen om näringsförbud anges vilka företrädare för juridiska personer som kan meddelas näringsförbud. Av paragrafen följer att näringsförbud kan meddelas ett antal i paragrafen angivna företrädare för vissa angivna juridiska personer. Till dem hör t.ex. styrelseledamöter i aktiebolag men inte styrelseledamöter i ideella föreningar och stiftelser. Till dem som kan meddelas näringsförbud hör enligt paragrafen även ”den som i annan egenskap [...] faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet”. Högsta domstolen har nyligen gjort bedömningen att det på grund av paragrafens oklara utformning inte är möjligt att tillämpa den sistnämnda bestämmelsen på företrädare för andra juridiska personer än de som uttryckligen omnämns i paragrafen.

Vi har haft i uppdrag att överväga utformningen av den nämnda paragrafen.

Enligt vår mening bör en person som grovt har åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet kunna meddelas näringsförbud, oavsett i vilken juridisk form som näringsverksamheten har bedrivits. Detta synes även tidigare ha varit lagstiftarens utgångspunkt, fastän – såsom Högsta domstolen har konstaterat – lagtexten inte utfor paragrafen formuleras om så att där otvetydigt slås fast att var och en som faktiskt utövar ledningen över en näringsverksamhet som en juridisk person bedriver kan meddelas näringsförbud. Det innebär att var och en som faktiskt utövar ledningen över en näringsverksamhet som exempelvis en stiftelse eller en ideell förening bedriver kommer att kunna meddelas näringsförbud.

Av den nuvarande lagens förarbeten framgår att lagstiftarens syfte med att i lagen peka ut vissa företrädare för ett antal angivna juridiska personer är att åstadkomma en viss bevislättnad för den som framställer yrkande om näringsförbud. Den som är t.ex. styrelseledamot i ett aktiebolag ska alltid anses ha en företagsledande ställning och kan därför alltid, om han eller hon grovt åsidosätter sina åligganden i näringsverksamhet, meddelas näringsförbud. Vi har – i enlighet med våra direktiv – övervägt om motsvarande bevislättnad ska föreligga när yrkandet om näringsförbud riktas mot formella företrädare för ideella föreningar, stiftelser och utländska filialer.

Främst med hänsyn till att det saknas en associationsrättslig reglering av ideella föreningar har vi bedömt att bevislättningsregeln inte bör

omfatta formella företrädare för ideella föreningar. Vi föreslår däremot att vissa företrädare för stiftelser och utländska filialer ska omfattas av bevislätnadsregeln. Det bärande skälet för detta är att det numera, sedan det har införts en särskild lagreglering av stiftelser och utländska filialer, är möjligt att jämställa företrädare för dessa företagsformer med företrädare för sådana juridiska personer som redan omnämns i bevislätnadsregeln.

Näringsförbud i förhållande till Europakonventionen (avsnitt 4)

Vi har även haft i uppdrag att analysera i vilka situationer ett meddelande av näringsförbud kan komma i konflikt med artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen, det s.k. förbudet mot dubbla brottmålsprocesser.

Avsikten med den aktuella bestämmelsen i Europakonventionen är att förhindra att en person, när en dom eller ett beslut har vunnit laga kraft, på nytt blir föremål för en brottmålsprocess som grundar sig på samma eller väsentligen samma omständigheter som i det tidigare avgörandet.

Vi har bedömt att det finns anledning att utgå från att Europadomstolen vid en prövning skulle finna att ett beslut om näringsförbud är att anse som straff i Europakonventionens mening. Därmed finns det, såsom nuvarande svensk lagstiftning är uppbyggd, en risk för att det uppstår situationer som står i strid med förbudet mot dubbla brottmålsprocesser.

Den nuvarande lagen förhindrar sålunda inte att en person först döms i ett brottmål och att åklagaren i en senare process – sedan den tidigare domen har vunnit laga kraft – ansöker om näringsförbud med den tidigare domen som grund. Enligt vår mening står i så fall den senare processen i strid med Europakonventionen. Liknande situationer kan uppkomma när en näringsidkare har underlåtit att betala skatter, tullar och avgifter och till följd därav åläggs att betala skatte-, tull- eller transporttillägg; om åklagare eller annan därefter ansöker om att näringsidkaren ska meddelas näringsförbud på grund av betalningsunderlåtelserna, torde denna senare process stå i strid med Europakonventionen. Detsamma gäller om en näringsidkare, som har brutit mot vissa konkurrensbestämmelser, förpliktas att betala en konkurrensskadeavgift och det därefter, med hänvisning till samma överträdelser, väcks talan mot honom eller henne om näringsförbud.

I syfte att förhindra situationer av detta slag föreslår vi att det införs en bestämmelse om att yrkande om näringsförbud inte får tas upp till prövning om den som yrkandet avser redan har varit föremål för en annan prövning som har avsett samma eller väsentligen samma omständigheter som åberopas till grund för yrkandet.

Enligt lagen om näringsförbud ska den som överträder ett näringsförbud straffas med fängelse eller böter. Domstolen kan, om näringsförbudet har överträtts, också besluta att näringsförbudet ska förlängas. Frågan om förlängning kan i dag prövas i en separat process. Detta kan enligt vår mening komma i konflikt med Europakonventionens förbud mot dubbla brottmålsprocesser. Vi föreslår därför att frågan om förläng-

ning av näringsförbud endast ska kunna prövas i samband med åtal för överträdelse av näringsförbud.

Vi har även konstaterat att nuvarande bestämmelser inte förhindrar att ett näringsförbud förlängs, trots att den som förbudet avser inte döms för överträdelse av näringsförbudet. Enligt vår bedömning är en sådan ordning olämplig, eftersom den kan komma i konflikt med den s.k. oskuldspresumtionen i Europakonventionen. Vi föreslår därför att lagen utformas så att ett näringsförbud kan förlängas endast om den som förbudet avser döms för överträdelse av förbudet.

En utökad anmälningsskyldighet för revisorer (avsnitt 5)

Vi har haft i uppdrag att utreda dels förutsättningarna för att införa en skyldighet för revisorer att anmäla upptäckt eller misstanke om överträdelse av näringsförbud till åklagare, dels möjligheterna att införa en uppgiftsskyldighet för revisorer i förhållande till Kronofogdemyndigheten.

Handlingsplikt enligt 9 kap. 42–44 §§ aktiebolagslagen

Revisorer i aktiebolag är i dag – enligt 9 kap. 42–44 §§ aktiebolagslagen (2005:551) – skyldiga att agera på visst sätt – i sista hand genom anmälan till åklagare – om de vid revisionen finner att någon i bolagets ledning kan misstänkas för vissa typer av brott.

Vi har kunnat konstatera att flertalet av de brott som omfattas av bestämmelsen har en straffskala som motsvarar straffskalan för överträdelse av näringsförbud. Ett av syftena med bestämmelserna om näringsförbud är att skydda näringslivet mot ekonomiska oegentligheter, vilket överensstämmer nära med syftet bakom de aktuella bestämmelserna i aktiebolagslagen. Det framstår därmed enligt vår mening som ganska naturligt att utvidga bestämmelsen till att även avse överträdelser av näringsförbud.

Huvudprincipen i aktiebolagslagen är att revisorn endast är skyldig att agera vid brottsmisstankar som avser styrelseledamot eller verkställande direktör. Eftersom en person som har näringsförbud inte kan vara styrelseledamot eller verkställande direktör i ett aktiebolag, är det inte lämpligt att avgränsa en revisors agerandeplikt avseende misstänkt överträdelse av näringsförbud på det sättet. Principen om att misstanken ska avse styrelseledamot eller verkställande direktör är emellertid redan genombruten, eftersom en revisor sedan några år är skyldig att agera vid misstanke om mutbrott inom ramen för bolagets verksamhet. Vi kan därmed inte se några principiella skäl mot att låta detsamma gälla vid misstanke om överträdelse av näringsförbud.

Vi förordar därför att revisors agerandeplikt vid misstanke om brott utvidgas till att avse även misstanke om överträdelser av näringsförbud som har skett inom ramen för bolagets verksamhet.

Upplysningsskyldighet för revisorer

En revisor i ett aktiebolag är redan i dag skyldig att lämna förundersökningsledare i brottmål alla de upplysningar om bolaget som denne begär. Vi har övervägt om revisorer bör ha motsvarande upplysnings-

skyldighet gentemot den myndighet som utövar tillsyn över näringsförbud, dvs. Kronofogdemyndigheten. Vi har dock bedömt att det inte bör införas någon sådan upplysningsskyldighet. Möjligheterna att genomföra en ändamålsenlig revision är enligt vår mening beroende av att det föreligger ett förtroendefullt samarbete mellan revisorn och bolagets ledning. En skyldighet för revisorn att lämna Kronofogdemyndigheten upplysningar om företagets förhållanden skulle riskera att skada samarbetet mellan revisor och företagsledningen. I förlängningen skulle detta påverka möjligheterna att genomföra en ändamålsenlig revision.

Vid bedömningen har det även sin betydelse att en revisor redan i dag är skyldig att lämna uppgifter till åklagare i samband med en förundersökning.

Särskild delgivningsmottagare (avsnitt 6)

I bl.a. aktiebolag kan det finnas en s.k. särskild delgivningsmottagare. En särskild delgivningsmottagares behörighet är begränsad till mottagandet av delgivning för bolagets räkning. Vi har haft i uppdrag att överväga om den som har näringsförbud bör vara förhindrad att vara särskild delgivningsmottagare.

Enligt vår mening kan rollen som särskild delgivningsmottagare inte i sig anses som en ledande funktion i ett företag. En utomstående kan möjligen ändå få uppfattningen att den särskilda delgivningsmottagaren har en sådan ledande funktion. Ett förordnande som särskild delgivningsmottagare kan kanske också underlätta för en person med näringsförbud att under förbudstiden behålla viss kontroll över företaget. Dessa förhållanden talar i viss mån för att personer med näringsförbud inte bör kunna vara särskilda delgivningsmottagare. Uppgifter från Bolagsverket visar emellertid att det för närvarande enbart finns en person med näringsförbud som också är registrerad som särskild delgivningsmottagare. Vi bedömer därför att det inte finns någon påtaglig risk för att rollen som särskild delgivningsmottagare kan användas för att kringgå reglerna om näringsförbud. Därmed finns inte heller tillräckliga skäl för att förhindra personer med näringsförbud från att uppträda som särskilda delgivningsmottagare.

Näringsförbudsregistret (avsnitt 7)

Vi har haft i uppdrag att överväga om uppgifterna i Näringsförbudsregistret bör få vara kvar i registret även efter det att näringsförbudet har löpt ut.

Redan i dag finns det – genom de register som förs av bl.a. kreditupplysningsföretag och Kronofogdemyndigheten – möjlighet för såväl privata aktörer som brottsbekämpande myndigheter att få tillgång till uppgifter om tidigare meddelade näringsförbud. Bland annat mot denna bakgrund bör, enligt vår mening, uppgifter om näringsförbud även i fortsättningen tas bort från Bolagsverkets register när näringsförbudet har löpt ut.

Tillsyn (avsnitt 8)

Vi har också haft i uppdrag att analysera vilka problem som finns vid Kronofogdemyndighetens tillsyn över näringsförbud.

Enligt vår bedömning fungerar Kronofogdemyndighetens tillsynsverksamhet i dag tillfredsställande vid tillsynen av det stora flertalet av alla meddelade näringsförbud. I en del fall fungerar emellertid tillsynen sämre. Sålunda uppvisar dagens system vissa brister som gör att Kronofogdemyndigheten dels har svårigheter att komma i kontakt med dem som har meddelats näringsförbud, dels har svårigheter att få korrekta uppgifter om hur personer med näringsförbud försörjer sig.

Enligt vår mening är det av grundläggande betydelse för tillsynsverksamheten att Kronofogdemyndigheten får tillgång till korrekta uppgifter om hur en person försörjer sig och att myndigheter med relativt enkla medel har möjlighet att kontrollera att uppgifterna som lämnas är riktiga. Vi föreslår därför att lagen om näringsförbud kompletteras med bestämmelser som förbättrar Kronofogdemyndighetens möjligheter att utöva sin tillsynsverksamhet.

Det inledande samtalet görs obligatoriskt

Redan i dag genomför Kronofogdemyndigheten samtal med dem som har fått näringsförbud. De inledande och uppföljande samtal som hålls under förbudstiden utgör enligt vår mening viktiga inslag i tillsynsverksamheten. Dessa samtal ger Kronofogdemyndigheten möjligheter såväl att bedöma risken för att näringsförbuden överträds som att förklara innebörden av förbudet för den berörde. Vi föreslår att det inledande samtalet ska vara obligatoriskt och att det som huvudregel ska genomföras genom att personen med näringsförbud inställer sig hos myndigheten; därmed klagörs också att samhället tar meddelade näringsförbud på allvar. Kallelsen till samtalet ska kunna förenas med vite. Uteblir personen ändå, ska han eller hon kunna hämtas genom polisens försorg.

Vi föreslår vidare att Kronofogdemyndigheten ska kunna kalla till ytterligare samtal under förbudstiden, om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl för sådana uppföljande samtal kan exempelvis finnas om Kronofogdemyndigheten bedömer att det finns en förhöjd risk för överträdelse av förbudet.

Inhämtande av upplysningar från den som har näringsförbud

Som vi redan har nämnt är det viktigt att Kronofogdemyndigheten får korrekta uppgifter om hur en person med näringsförbud försörjer sig. Därför föreslår vi att det införs en bestämmelse enligt vilken Kronofogdemyndigheten får begära att den som har näringsförbud lämnar uppgift om inkomst- och anställningsförhållanden och om övriga omständigheter av betydelse för tillsynen. Vi föreslår dock inte att en sådan begäran om upplysningar ska kunna förenas med vite eller liknande sanktion.

Uppgiftsskyldighet för tredje man

Vi har bedömt att Kronofogdemyndighetens tillsyn skulle underlättas väsentligt om myndigheten hade möjlighet att begära uppgifter från tredje man, t.ex. från banker. I dag har Kronofogdemyndigheten inte

någon möjlighet att inom ramen för tillsynen hämta in sådana uppgifter. Denna brist kompenseras myndigheten delvis genom att använda de uppgifter som hämtas in i samband med tillgångsundersökningar vid utmätning. En annan möjlighet – som dock utnyttjas mycket sällan – är att begära att polisen biträder myndigheten med spaning.

Enligt vår mening framstår det som principiellt tveksamt att Kronofogdemyndighetens tillgång till upplysningar i ett tillsynsärende är beroende av vilken information som myndigheten har fått tillgång till i ett utsokningsärende. Därför föreslår vi att det införs bestämmelser som ålägger tredje man viss upplysningsskyldighet gentemot Kronofogdemyndigheten.

Vi har bedömt att sådana bestämmelser kommer att ge Kronofogdemyndigheten bättre möjligheter att kontrollera och följa upp de uppgifter som personen med näringsförbud själv har lämnat. Exempelvis kan uppgifter om transaktioner till och från ett bankkonto ge svar på frågan om personen trots förbudet bedriver en näringsverksamhet.

De föreslagna bestämmelserna har utformats med utsokningsbalkens motsvarande bestämmelser som förebild. Enligt förslaget ska tredje man sålunda vara skyldig att lämna uppgift om ekonomiska mellanhanden med den person som har näringsförbud. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär – i likhet med vad som gäller enligt utsokningsbalken – att bl.a. den s.k. banksekretessen sätts åt sidan. Ett föreläggande om att lämna uppgifter till Kronofogdemyndigheten ska kunna förenas med vite.

Rätten att göra oanmälda hembesök

Kronofogdemyndigheten har redan i dag rätt att göra hembesök – även sådana som inte har anmälts i förväg – hos den som har näringsförbud. Denna möjlighet har emellertid använts med enligt vår mening onödigt restriktivitet.

Hembesök, inklusive oanmälda sådana besök, kan fylla en viktig funktion i tillsynsarbetet. I ett enskilt fall kan det vara viktigt att Kronofogdemyndigheten har möjlighet att söka upp och samtala med personer utan att dessa har haft möjlighet att förbereda sig inför mötet. Enligt vår bedömning kan sådana besök öka myndighetens möjligheter att avslöja eventuella överträdelser.

Vi föreslår att det införs en bestämmelse om att Kronofogdemyndigheten vid tillsynen har rätt att söka upp den som har näringsförbud i hemmet eller där han eller hon annars befinner sig.

Möjligheten till polisspaning

Kronofogdemyndigheten har ända sedan den 1 juli 1996 haft möjlighet att begära biträde av polismyndighet i samband med tillsynsverksamheten. Enligt bestämmelsen har Kronofogdemyndigheten "rätt" att få biträde av polismyndighet. Denna möjlighet utnyttjas i dag endast i begränsad omfattning, vilket enligt vår mening är en brist. I syfte att öka Kronofogdemyndighetens möjligheter att få hjälp av polisen föreslår vi att en polismyndighet ska vara skyldig att lämna Kronofogdemyndigheten det biträde som behövs vid tillsynen.

En ny lag om näringsförbud (avsnitt 9)

Vi har haft i uppdrag att bedöma behovet av en ny utformning av lagen om näringsförbud och i förekommande fall lämna förslag till nödvändiga ändringar.

Vi har med anledning av detta gjort bedömningen att den nuvarande lagen inte uppfyller de krav som i dag ställs på en modern lagtext. Till detta kommer att lagen har blivit svåröverskådlig genom återkommande lagändringar vilka bl.a. har inneburit att det har skjutits in nya paragrafer bland de ursprungliga. De förslag som vi har redogjort för ovan innebär att det behöver införas ytterligare bestämmelser. Vi har mot denna bakgrund kommit till slutsatsen att den nuvarande lagen bör ersättas med en ny lag. Vi har därför lämnat ett förslag till en sådan lag. Vi har också utarbetat ett förslag till en ny förordning om näringsförbud.

Ikraftträdande (avsnitt 11)

Den nya lagen om näringsförbud föreslås träda i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag (2014:000) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Genom ett beslut om näringsförbud enligt denna lag meddelas en näringsidkare under viss tid begränsningar i rätten att bedriva eller ta del i näringsverksamhet.

Person som får meddelas näringsförbud

Personer med anknytning till enskild näringsverksamhet

2 § Bestämmelserna i 4–9 §§ ska tillämpas på enskilda näringsidkare och dem som utåt har framträtt som ansvariga för en enskild näringsverksamhet.

Personer med anknytning till juridiska personer

3 § Bestämmelserna i 4–9 §§ ska vidare tillämpas på dem som faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet som en juridisk person har bedrivit.

Följande befattningshavare ska alltid anses ha utövat ledningen av näringsverksamhet på sätt som anges i första stycket:

1. i kommanditbolag: komplementär,
2. i andra handelsbolag: bolagsman,
3. i aktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
4. i sparbanker, ekonomiska föreningar och försäkringsföreningar: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
5. i europeiska ekonomiska intressegrupperingar med säte i Sverige: företagsledare,
6. i europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,
7. i utländska filialer som omfattas av lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.: verkställande direktör och vice verkställande direktör, och
8. i stiftelser som omfattas av 2 kap. 3 § bokföringslagen (1999:1078): ledamot och suppleant i styrelsen samt, när en stiftelse har anknuten förvaltning, sådana företrädare för förvaltaren som anges i detta stycke.

Förutsättningarna för näringsförbud

Näringsförbud på grund av brott

4 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon i den i 2 eller 3 § avsedda näringsverksamheten har gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa,

2. han eller hon därigenom eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten, och

3. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

Näringsförbud i samband med konkurs

5 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen har försatts i konkurs,

2. den som avses i 2 eller 3 § har agerat grovt otillbörligt mot den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personens borgenärer eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i den i 2 eller 3 § avsedda näringsverksamheten, och

3. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

För att någon ska kunna meddelas näringsförbud enligt första stycket krävs att han eller hon innehade den ställning som avses i 2 och 3 §§ när den enskilda näringsidkaren eller den juridiska personen försattes i konkurs eller hade innehaft en sådan ställning under någon del av det närmaste året innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

Näringsförbud på grund av underlåtenhet att betala skatt m.m.

6 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon i den i 2 eller 3 § avsedda näringsverksamheten i avsevärd omfattning har underlåtit att betala sådan skatt, tull eller avgift som omfattas av bestämmelserna om betalningssäkring i skatteförordningen (2011:1323),

2. han eller hon därigenom eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten, och

3. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

Näringsförbud på grund av överträdelse av konkurrensbestämmelser

7 § Den som avses i 2 eller 3 § ska meddelas näringsförbud, om

1. han eller hon i den i 2 eller 3 § avsedda näringsverksamheten har överträtt förbuden i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) eller artikel 101 i EUF-fördraget på sätt som inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader,

2. han eller hon därigenom eller på annat sätt grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten, och

3. näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt.

När näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt

8 § Vid bedömningen av om näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt ska det särskilt tas hänsyn till, om

1. åsidosättandet har

a) varit systematiskt,

b) syftat till betydande vinning eller

c) orsakat eller varit ägnat att orsaka betydande skada, eller

2. näringsidkaren tidigare har dömts för brott i näringsverksamhet.

Om den som avses i 2 eller 3 § har gjort sig skyldig till brott i näringsverksamheten och det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, ska vid tillämpningen av 4 § näringsförbud anses motiverat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

9 § I fall som avses i 7 § gäller följande.

Vid bedömningen av om näringsförbud är motiverat från allmän synpunkt ska även tas särskild hänsyn till om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen.

Näringsförbud ska inte anses motiverat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta en sådan utredning av överträdelse som görs av

1. Konkurrensverket,
2. en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, eller
3. Europeiska kommissionen.

Näringsförbudets längd

10 § Näringsförbud ska meddelas för en viss tid, lägst tre och högst tio år, och gäller från det att beslutet om näringsförbud vinner laga kraft.

Vid bestämmande av förbudstidens längd ska rätten ta hänsyn till om det har meddelats tillfälligt näringsförbud enligt 22 §. Därvid får rätten bestämma en kortare förbudstid än tre år.

Näringsförbudets innebörd

11 § Den som har näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
3. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än ett kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag eller medlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
4. vara stiftare av ett aktiebolag eller en sparbank,
5. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för
 - ett aktiebolag,
 - en ekonomisk förening,
 - en sparbank,
 - ett ömsesidigt försäkringsbolag,
 - en försäkringsförening,
 - en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
 - en pensionsstiftelse, eller
 - en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet,
6. vara ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag eller ett europakooperativ med säte i Sverige,
7. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i
 - ett aktiebolag,
 - en ekonomisk förening,
 - ett ömsesidigt försäkringsbolag,

- ett europabolag eller ett europakooperativ med säte i Sverige,
 - en sparbank,
 - en medlemsbank, eller
 - en filial enligt lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
8. vara företagsledare i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller föreståndare enligt 2 § andra stycket lagen om utländska filialer m.m.,
9. vara firmatecknare eller i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges i 3–5 eller vara firmatecknare för ett utländskt bankföretags filial,
10. äga så många aktier i ett aktiebolag eller ett europabolag med säte i Sverige att hans eller hennes andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent,
11. inneha fullmakt att företräda en enskild näringsidkare i dennes näringsverksamhet eller en juridisk person som anges i 3–5,
12. vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i en näringsverksamhet som drivs av en närstående till honom eller henne eller där en närstående har en sådan ställning som anges i 3 §, eller
13. vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i den näringsverksamhet där han eller hon har åsidosatt sina skyldigheter.

12 § Förbudet i 11 § 11 gäller inte i fråga om fullmakt som avses i 10 § andra stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

13 § Som närstående enligt 11 § 12 anses den som är

1. gift eller sambo med den som har näringsförbud eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led, och
2. den som är besvägrad med den som har näringsförbud i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

14 § Den som har näringsförbud får, trots förbudet, såsom enskild näringsidkare utöva sådan grundlagsskyddad rättighet som avses i

- 2 kap. 1 § regeringsformen,
- 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, eller
- 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Ansökan om näringsförbud m.m.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 4 §

15 § Yrkande om näringsförbud enligt 4 § får framställas av allmän åklagare enligt vad som gäller om talan i brottmål.

Om inte annat föreskrivs i denna lag, ska i fråga om utredningen och förfarandet gälla vad som i allmänhet är föreskrivet om mål som rör allmänt åtal för brott där det inte är föreskrivet strängare straff än fängelse i högst ett år. Tvångsmedel enligt 24 och 25 kap. rättegångsbalken får dock inte användas.

16 § Yrkande om näringsförbud enligt 5 eller 6 § får framställas av allmän åklagare. Om talan inte förs enligt 15 §, ska yrkandet framställas genom ansökan vid allmän domstol.

Om åklagaren har förklarat sig avstå från att ansöka om näringsförbud, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

En ansökan enligt första eller andra stycket ska göras hos tingsrätten i den ort där den som yrkandet avser har sitt hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Om ärendet gäller näringsförbud enligt 5 §, är även den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen behörig att pröva ärendet.

Bestämmelser om handläggningen vid domstolen finns i 19 §.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 7 §

17 § Yrkande om näringsförbud enligt 7 § får framställas av Konkurrensverket.

Yrkandet får framställas i ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579). Om inte annat följer av denna lag, ska i så fall bestämmelserna om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas. Vid omröstning i rätten gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Om Konkurrensverket inte för talan om konkurrensskadeavgift, får verket i stället framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan hos Stockholms tingsrätt. Ett beslut av tingsrätten överklagas i sådant fall hos Marknadsdomstolen.

Bestämmelser om handläggningen vid tingsrätten efter ansökan enligt tredje stycket finns i 19 §.

Hinder mot prövning av yrkande om näringsförbud

18 § Ett yrkande om näringsförbud får inte tas upp till prövning, om

1. den som yrkandet avser redan har varit föremål för en annan prövning där avgörandet har vunnit laga kraft, och

2. den tidigare prövningen har avsett samma eller väsentligen samma omständigheter som åberopas till grund för yrkandet.

Domstols handläggning av ärenden om näringsförbud

19 § Om inte annat föreskrivs i denna lag, handläggs ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 § och 17 § tredje stycket enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Tingsrätten ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras av samma domare. I fall som avses i 17 § tredje stycket ska tingsrätten dock vara sammansatt på det sätt som anges i 8 kap. 10 § första stycket konkurrenslagen (2008:579).

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen om domstolsärenden får rätten förelägga nytt vite eller besluta om hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots före-

läggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

Offentlig försvarare

20 § Om det finns särskilda skäl, får rätten i ett mål eller ärende om näringsförbud utse en offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Rättegångskostnader

21 § I fråga om rättegångskostnader ska i mål eller ärenden om näringsförbud bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken tillämpas.

Tillfälligt näringsförbud

Förutsättningarna för tillfälligt näringsförbud

22 § Om det är uppenbart att det finns grund för näringsförbud, får rätten efter yrkande besluta om tillfälligt förbud för tiden till dess att frågan om näringsförbud slutligen har avgjorts.

Rätten får i samband med slutlig prövning av frågan om näringsförbud självmant ta upp frågan om tillfälligt näringsförbud.

Vem som får yrka tillfälligt näringsförbud

23 § En fråga om tillfälligt näringsförbud enligt 22 § första stycket tas upp på yrkande av åklagaren eller, i fall som avses i 7 §, av Konkurrensverket.

Om åklagaren i fall som avses i 5 och 6 §§ har förklarat sig avstå från att yrka näringsförbud, får ett yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av Kronofogdemyndigheten.

Handläggningen av frågor om tillfälligt näringsförbud

24 § Innan rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud enligt 22 § första stycket, ska den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på något annat sätt håller sig undan.

25 § Frågor om tillfälligt näringsförbud enligt 22 § första stycket som grundas på påstående om brott ska handläggas enligt 15 §. I övriga fall ska 16–21 §§ tillämpas.

När ett beslut om tillfälligt näringsförbud får verkan

26 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Ett beslut enligt 22 § första stycket ska delges den som avses med förbudet.

Överklagande

27 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud, som har meddelats under rättegången, får överklagas särskilt.

Överklagas ett beslut om tillfälligt näringsförbud, får högre rätt Bilaga 2 omedelbart besluta att förbudet tills vidare inte ska gälla.

Tid för väckande av talan

28 § Om rätten beslutar om tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan har kommit in till rätten, ska den bestämma en tid inom vilken sådan talan ska väckas eller ansökan lämnas in till rätten.

Tiden enligt första stycket får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig och den som har yrkat näringsförbud före tidens utgång begär att tiden ska förlängas, får rätten besluta om sådan förlängning.

Upphävande av näringsförbud

Upphävande av näringsförbud som har meddelats på grund av brott

29 § Om den som genom en lagakraftvunnen dom har meddelats näringsförbud enligt 4 § frikänns från ansvar för brottsligheten, ska näringsförbudet samtidigt upphävas. Avser frikännandet endast en viss del av brottsligheten eller om det på brottsligheten tillämpas en mildare straffbestämmelse, ska rätten pröva om och under vilken tid förbudet fortfarande ska gälla. Rätten får även upphäva eller ändra ett beslut om skyldighet att svara för rättegångskostnader, om ett sådant har meddelats i samband med domen om förbud.

Upphävande av näringsförbud som grundas på konkurs

30 § Om rätten, sedan ett näringsförbud har meddelats enligt 5 §, upphäver det eller de konkursbeslut som har utgjort förutsättning för förbudet, ska näringsförbudet samtidigt upphävas.

Upphävande efter omprövning

31 § Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han eller hon inte hade grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet.

Handläggningen av ärenden om upphävande av näringsförbud

32 § I ärenden om upphävande av näringsförbud gäller 16 § första och andra styckena, 17 § tredje stycket och 19 § tredje och fjärde styckena om ansökan om förbud.

Ett ärende om upphävande av näringsförbud ska tas upp av den tingsrätt som tidigare har handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Rör ärendet inte upphävande av ett förbud enligt 7 §, får det även tas upp av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen, kostnaderna och andra omständigheter finner det lämpligt.

I ärendet är den myndighet som har yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

Ett ärende om upphävande av förbud får avgöras utan sammanträde, om saken ändå kan utredas tillfredsställande.

Upphävande i samband med nytt näringsförbud

33 § Om den som har näringsförbud meddelas ett nytt förbud, ska rätten upphäva det tidigare förbudet.

Upphävande av tillfälligt näringsförbud

34 § Ett beslut om tillfälligt näringsförbud ska omedelbart upphävas, om

1. talan om näringsförbud inte har väckts eller ansökan inte har kommit in till rätten inom den tid som har bestämts enligt 28 § och det inte heller har kommit in någon framställning om förlängning av tiden,

2. talan eller ansökan om näringsförbud återkallas eller lämnas utan bifall, eller

3. det inte längre finns skäl för det tillfälliga näringsförbudet.

Om talan eller ansökan om näringsförbud bifalls, ska rätten pröva om det tillfälliga näringsförbudet fortfarande ska gälla.

Verkan av ett beslut om upphävande eller ändring av näringsförbud

35 § Rättens beslut om att upphäva eller ändra ett näringsförbud gäller omedelbart.

Undantag från näringsförbud

Vad ett undantag får avse

36 § Den som har näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud får medges visst undantag från bestämmelserna i 11 §, om det finns skäl till det och ett sådant undantag inte skulle strida mot syftet med näringsförbudet.

Undantag får också meddelas under en begränsad tid, om tiden behövs för avveckling av näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt, delägarskap i handelsbolag eller aktieinnehav som anges i 11 §.

Ett undantag enligt första eller andra stycket får förenas med villkor om vad den som har näringsförbud har att iaktta då undantaget utnyttjas.

37 § I beslut om undantag enligt 36 § ska rätten ange vilka åtgärder som får vidtas. I fråga om undantag enligt 36 § andra stycket ska rätten vidare ange hur länge undantaget ska gälla.

Om undantaget ska vara förenat med villkor enligt 36 § tredje stycket, ska även dessa anges i beslutet.

Prövning av fråga om undantag

38 § En fråga om undantag från näringsförbud får prövas i samband med dom eller beslut om näringsförbud eller beslut om tillfälligt näringsförbud eller efter en senare gjord ansökan.

Om det finns synnerliga skäl för det, får tiden enligt 36 § andra stycket förlängas. Beslut om sådan förlängning sker på ansökan av den som har näringsförbud.

När en fråga om undantag från näringsförbud prövas särskilt, gäller i tillämpliga delar vad som anges i 32 §.

39 § Ett undantag enligt 36 § får återkallas, om den som undantaget avser överträder näringsförbudet eller det tillfälliga näringsförbudet eller bryter mot ett villkor som är knutet till undantaget. Detsamma gäller om den som undantaget avser på annat sätt åsidosätter sina skyldigheter i den verksamhet som undantaget gäller.

40 § Ansökan om återkallelse av undantag från näringsförbudet enligt 39 § får göras av åklagare eller, i fall som avses i 7 §, Konkurrensverket. Om åklagaren i fall som avses i 5 och 6 §§ har förklarat sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller vad som sägs i 32 §. Ett sådant ärende får dock även tas upp av den tingsrätt som tidigare har prövat frågan om undantag från näringsförbud.

Register över näringsförbud

41 § Bolagsverket ska föra ett register över näringsförbud och tillfälliga näringsförbud.

Tillsynen av meddelade näringsförbud m.m.

Tillsynsmyndighet

42 § Kronofogdemyndigheten ansvarar för tillsynen över att näringsförbud och tillfälliga näringsförbud följs.

Skyldighet att inställa sig för samtal

43 § Den som har näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud är skyldig att inställa sig personligen för samtal med företrädare för Kronofogdemyndigheten på tid och plats som myndigheten bestämmer.

Kronofogdemyndigheten ska kalla till ett sådant samtal som sägs i första stycket så snart ett beslut om näringsförbud har vunnit laga kraft, eller i fråga om tillfälligt näringsförbud, när ett sådant förbud har meddelats. Myndigheten får avstå från att kalla till samtal genom personlig inställelse om det finns särskilda skäl.

Om det finns särskilda skäl, får myndigheten senare kalla till ytterligare samtal.

Ett beslut om kallelse enligt denna paragraf får inte överklagas. I samband med att ett beslut om vite enligt 44 § överklagas får dock prövning av kallelsens giltighet påkallas.

Vitesföreläggande

44 § En kallelse till samtal enligt 44 § får förenas med vite om högst ettusen kronor.

Frågor om utdömande av vite prövas av Kronofogdemyndigheten. Har ändamålet med vitet förlorat sin betydelse, får det inte dömas ut. Kronofogdemyndigheten får inte heller döma ut vitet om det finns särskilda skäl.

Ett beslut att döma ut vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut om utdömande av vite får verkställas när beslutet har vunnit laga kraft.

Hämtning

45 § Om den som har näringsförbud uteblir från samtal till vilket kallelse har skett vid äventyr av vite, får han eller hon hämtas genom polisens försorg.

En person som ska hämtas till samtal får inte omhändertas tidigare än vad som är nödvändigt för att han eller hon ska kunna inställas omedelbart.

Tillsynsåtgärder

46 § Kronofogdemyndigheten får

1. begära att den som har näringsförbud lämnar uppgift om inkomst och anställningsförhållanden och övriga omständigheter av betydelse för tillsynen,

2. söka upp den som har näringsförbud i hans eller hennes bostad eller där han eller hon annars befinner sig, och

3. vidta de övriga utrednings- och spaningsåtgärder som är befogade.

47 § Om det är av betydelse för Kronofogdemyndighetens tillsynsverk-samhet, är tredje man skyldig att på föreläggande av Kronofogde-myndigheten lämna uppgift om ett ekonomiskt mellanhavande med en person som har näringsförbud.

Kronofogdemyndigheten får förena ett föreläggande enligt första stycket med vite.

I fråga om utdömande av vite gäller lagen (1985:206) om viten.

48 § Polismyndigheten ska lämna Kronofogdemyndigheten det biträde som Kronofogdemyndigheten behöver vid tillsynen.

Överträdelse av näringsförbud m.m.

Straff

49 § Den som bryter mot ett näringsförbud eller ett tillfälligt näringsförbud eller bryter mot ett villkor som har meddelats med stöd av 36 § tredje stycket döms för överträdelse av näringsförbud till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Förlängning av näringsförbud

50 § Döms en person för överträdelse av näringsförbud, ska näringsförbudet samtidigt förlängas, om det inte finns särskilda skäl att avstå från förlängning.

Förlängning får ske med högst fem år. Om det sker flera förlängningar, får den sammanlagda förlängningen inte överstiga fem år.

Frågan om förlängning prövas på talan av åklagare i samband med åtal för överträdelse av näringsförbud. Talan ska väckas innan förbudstiden har gått ut.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014. Genom lagen upphävs lagen (1986:436) om näringsförbud.

2. Det som sägs i 3 § första stycket, såvitt avser sådana verksamheter som inte omnämns i 3 § andra stycket 1–6, samt 3 § andra stycket 7 och 8 får bara tillämpas på sådant åsidosättande som skett efter det att denna lag trätt i kraft.

3. Vid prövningen av förutsättningarna för näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud enligt 6 § ska även underlåtenhet att betala sådan skatt, tull eller avgift som omfattades av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter beaktas.

4. Vid prövningen av förutsättningarna för näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud enligt 7 § får hänsyn tas till vad som har ägt rum före den 1 november 2008 endast såvitt avser frågan om förbud är motiverat från allmän synpunkt.

5. Vid tillämpningen av 3 och 11 §§ ska sådana understödsföreningar som avses i 7 § tredje stycket lagen (1972:262) om understödsföreningar och som efter den 1 april 2011 fortsätter driva sin verksamhet enligt den lagen med stöd av 7 § lagen (2010:2044) om införande av försäkringsrörelselagen (2010:2043) jämföras med försäkringsföreningar.

6. Vid tillämpningen av 29, 30 och 40 §§ på näringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet ska vad som där sägs om näringsförbud enligt 4–7 §§ i stället gälla näringsförbud enligt 1–2 a §§ lagen (1986:436) om näringsförbud.

7. Det som en domstol har beslutat om avvecklingstid enligt 18 § lagen (1986:436) om näringsförbud gäller även efter det att den nya lagen har trätt ikraft. Vid prövningen av en fråga om avvecklingstiden ska förlängas ska dock 36–38 §§ i den nya lagen tillämpas. Beslut om avvecklingstid får återkallas enligt 39 och 40 §§ i den nya lagen.

8. Det som sägs i 43–45 §§ om skyldighet att inställa sig för samtal, om vite och hämtning gäller även den som har meddelats näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud före ikraftträdandet.

9. Det som sägs i 49 § om brott mot villkor som har meddelats enligt 36 § tredje stycket gäller även brott mot föreskrift som har meddelats enligt 18 eller 19 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs att 16 a § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 a §

En ledamot eller suppleant i styrelsen för en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § *skall* ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 6 § *lagen (1986:436) om näringsförbud* följer att den som *är underkastad* näringsförbud inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen i en pensionsstiftelse.

En ledamot eller suppleant i styrelsen för en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § *ska* ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 11 § *lagen (2014:000) om näringsförbud* följer att den som *har* näringsförbud inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen i en pensionsstiftelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. marknadsföringslagen (2008:496),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informations skyldighet,
9. lagen (2010:510) om lufttransporter,
10. lagen (1986:436) om näringsförbud, och
11. lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. marknadsföringslagen (2008:496),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informations skyldighet,
9. lagen (2010:510) om lufttransporter,
10. lagen (2014:000) om näringsförbud, och
11. lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informationsskyldighet, lagen om lufttransporter, lagen om näringsförbud eller lagen om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller rättegångsreglerna i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 3 kap. 3 § sparbankslagen (1987:619) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En sparbank *skall* bildas av minst tjugo stiftare.

Stiftare *skall* vara fysiska personer och bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller om inte annat följer av bestämmelserna om fusion i 7 kap. 2 §.

*Föreslagen lydelse***2 kap.**

1 §

En sparbank *ska* bildas av minst tjugo stiftare.

Stiftare *ska* vara fysiska personer och bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller om inte annat följer av

3 kap.

3 §

Styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 17 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning *skall* hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsett enligt lagen (1987:1245) om styrelse-representation för de privat-anställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning *ska* hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsett enligt lagen (1987:1245) om styrelse-representation för de privat-anställda.

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner.

En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1 § och 7 kap. 16 § konkurslagen (1987:672) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 §§ eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen omfattas dock inte av förbudet inte heller omfattas jordbruksverksamhet.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

7 kap.

16 §

Om förvaltaren finner att gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken, *skall* han omedelbart underrätta allmän åklagare om det och ange grunden för misstanken. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten.

Kan det misstänkas att gäldenären eller, om denne är en juridisk person, någon sådan företrädare som avses i 4 § *lagen (1986:436) om näringsförbud* har förfarit på sådant sätt att näringsförbud kan komma i fråga, *skall* förvaltaren omedelbart underrätta åklagaren om detta och ange grunderna för misstanken.

Om förvaltaren finner att gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken, *ska* han omedelbart underrätta allmän åklagare om det och ange grunden för misstanken. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten.

Kan det misstänkas att gäldenären eller, om denne är en juridisk person, någon sådan företrädare som avses i 3 § *lagen (2014:000) om näringsförbud* har förfarit på sådant sätt att näringsförbud kan komma i fråga, *ska* förvaltaren omedelbart underrätta åklagaren om detta och ange grunderna för misstanken

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 9 och 24 §§ lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Verkställande direktören ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i ett enskilt fall beslutar annat. *Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara verkställande direktör.*

Den som tecknar firman för ett utländskt bankföretags filial får inte vara underårig, försatt i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Föreståndare enligt 2 § andra stycket får inte vara underårig, i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Näringsidkaren *skall* utfärda fullmakt för föreståndare att i alla frågor, som rör verksamhet i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt *mottaga* stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

Föreslagen lydelse

9 §

Verkställande direktören ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i ett enskilt fall beslutar annat.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara verkställande direktör och får inte heller teckna firman för ett utländskt bankföretags filial. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

24 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara föreståndare enligt 2 § andra stycket. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Näringsidkaren *ska* utfärda fullmakt för föreståndare att i alla frågor, som rör verksamhet i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt *motta* stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § stiftelselagen (1994:1220) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

5 §

Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller *enligt lagen (1986:436) om näringsförbud* samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Att tillsynsmyndigheten har även andra befogenheter framgår av 4 kap. 5 och 8 §§ samt 5 kap. 4 §.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten *skall* pröva frågan om utdömning av vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser åligganden att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan av förvaltningsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

Tillsynsmyndigheten kan

1. skilja en styrelseledamot från hans uppdrag om han är obehörig enligt 2 kap. 10 § eller *enligt lagen (2014:000) om näringsförbud* samt skilja en förvaltare som är obehörig enligt 2 kap. 19 § andra stycket från uppdraget,

2. förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina åligganden,

3. förbjuda en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att verkställa ett beslut eller, om beslutet har verkställts, förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att göra rättelse om det kan ske.

Beslut om föreläggande eller förbud enligt första stycket 2 och 3 får förenas med vite. Tillsynsmyndigheten *ska* pröva frågan om utdömning av vite som förelagts enligt första stycket 2, om föreläggandet endast avser åligganden att inge en eller flera handlingar till tillsynsmyndigheten. I övriga fall prövas frågan av förvaltningsrätten enligt lagen (1985:206) om viten

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (1994:1927) om europeiska ekonomiska intressegrupperingar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är i konkurs får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Den som är företagsledare för en intressegruppering med säte i Sverige *skall* vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i varje särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *är underkastad* näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Om grupperingen inte har någon här i landet bosatt företagsledare, *skall* grupperingen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på grupperingens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Föreslagen lydelse

2 §

Den som är i konkurs får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud

4 §

Den som är företagsledare för en intressegruppering med säte i Sverige *ska* vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i varje särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara medlem i en intressegruppering som har sitt säte i Sverige. Att detsamma gäller den som *har* näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Om grupperingen inte har någon här i landet bosatt företagsledare, *ska* grupperingen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på grupperingens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 6 kap. 3 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

3 §

Minst hälften av styrelseledamöterna *skall* vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *är underkastad näringsförbud* följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna *skall* vara medlemmar i medlemsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i banken, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i medlemsbanken. Vid denna beräkning ska hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen om styrelserepresentation för de privatanställda.

En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

Minst hälften av styrelseledamöterna *ska* vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte något annat tillåts i särskilda fall. Frågor om sådant tillstånd prövas av Finansinspektionen. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som *har näringsförbud* följer av 11 § lagen (2014:000) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna *ska* vara medlemmar i medlemsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i banken, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt

1. skattebrottslagen (1971:69),
2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),
3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
4. folkbokföringslagen (1991:481),
5. 11 kap. 5 § brottsbalken, samt
6. *lagen (1986:436) om näringsförbud.*

Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt

1. skattebrottslagen (1971:69),
2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),
3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
4. folkbokföringslagen (1991:481),
5. 11 kap. 5 § brottsbalken, samt
6. *lagen (2014:000) om näringsförbud.*

Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än anges i första stycket, om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 3 kap. 2 § lagen 2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Styrelsens ledamöter utses av regeringen.

Ledamöterna *skall* utses på grundval av sin kompetens att främja fondförvaltningen.

Ledamöterna *skall* vara svenska medborgare. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara ledamot. Detsamma gäller den som är i konkurs eller har näringsförbud enligt *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Ledamöterna *ska* utses på grundval av sin kompetens att främja fondförvaltningen.

Ledamöterna *ska* vara svenska medborgare. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara ledamot. Detsamma gäller den som är i konkurs eller har näringsförbud enligt *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 8 kap. 11 och 31 §§ samt 9 kap. 42 § aktiebolagslagen (2005:551) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § *lagen* (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § *lagen* (2014:000) om näringsförbud.

8 kap.

11 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § *lagen* (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § *lagen* (2014:000) om näringsförbud.

8 kap.

31 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § *lagen* (1986:436) om näringsförbud.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § *lagen* (2014:000) om näringsförbud.

9 kap.

42 §

En revisor ska vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt någon av följande bestämmelser:

1. 9 kap. 1, 3, 6 a och 9 §§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ samt 11 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken, och

2. 2, 4, 5 och 10 §§ skattebrottslagen (1971:69).

En revisor ska även vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§,

En revisor ska även vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§,

om han eller hon finner att det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt 10 kap. 5 a–5 e §§ brottsbalken.

om han eller hon finner att det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt 10 kap. 5 a–5 e §§ brottsbalken *eller 49 § lagen (2014:000) om näringsförbud.*

Bilaga 2

Om revisorn finner att en misstanke av det slag som avses i första eller andra stycket bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, ska dock åtgärder enligt 43 och 44 §§ inte vidtas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2006:548)

Härigenom föreskrivs att 6 § skuldsaneringslagen (2006:548) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En gäldenär som är *ålagd* näringsförbud enligt *lagen* (1986:436) om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering. Detsamma gäller en gäldenär som tidigare beviljats skuldsanering, om det inte finns synnerliga skäl för skuldsanering.

Föreslagen lydelse

6 §

En gäldenär som är *har* näringsförbud enligt *lagen* (2014:000) om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering. Detsamma gäller en gäldenär som tidigare beviljats skuldsanering, om det inte finns synnerliga skäl för skuldsanering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 24 § konkurrenslagen (2008:579) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §

I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget.

I lagen (2014:000) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas vid vissa överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 § och i artikel 101 i EUF-fördraget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 34 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

Sekretess gäller hos Kronofogdemyndigheten i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt i verksamhet enligt *lagen (1986:436) om näringsförbud*, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Sekretess gäller hos Kronofogdemyndigheten i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt i verksamhet enligt *lagen (2014:000) om näringsförbud*, för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Sekretessen gäller inte uppgift om förpliktelse som avses med den sökta verkställigheten

1. i ett pågående mål, eller
2. i ett avslutat mål, om verkställighet för någon annan förpliktelse söks inom två år eller om verkställighet tidigare sökts och uppgiften inte är äldre än två år.

Sekretessen gäller inte heller beslut i mål eller ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Om uppgiften avser den enskildes personliga förhållanden, gäller dock sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § *lagen (1986:436) om näringsförbud*.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § *lagen (2014:000) om näringsförbud*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet Näringsförbud – tillsyn och effektivitet (SOU 2012:84) avgetts av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Härnösand, Marknadsdomstolen, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Bolagsverket, Datainspektionen, Konkurrensverket, Finansinspektionen, Tillväxtverket, Konsumentverket, Regelrådet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, FAR, Revisorsnämnden, Sveriges Advokatsamfund, Svenskt Näringsliv, Näringslivets Regelnämnd, Svensk Handel, Företagarna, Småföretagarnas Riksförbund, Svenska Bankföreningen, Föreningen Sveriges Kronofogdar, Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF, Rekon.

Almi Företagspartner AB, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Akademikers Centralorganisation Saco, Landsorganisationen i Sverige LO och Riksrevisionen har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet men har avstått från detta.

Jämförelsetabell: Förslaget till lag om näringsförbud/lagen (1986:436) om näringsförbud

Bilaga 4

Förslaget till lag om näringsförbud	Lagen (1986:436) om näringsförbud
1 §	-
2 §	-
3 §	4 § första och andra stycket
4 §	1 §
5 §	2 §, 4 § första och tredje stycket
6 §	1 a §
7 §	2 a §
8 §	3 § första (del av) och andra stycket
9 §	3 § första (del av) och tredje stycket
10 §	5 §
11 §	6 § första–tredje stycket, 7 § (del av)
12 §	6 § andra stycket
13 §	7 § (del av)
14 §	6 § fjärde stycket
15 §	8 § första stycket
16 §	8 a §, 8 c § första och andra stycket
17 §	8 b §, 8 c § tredje stycket
18 §	8 a § (del av), 8 d §
19 §	8 e § första stycket
20 §	8 e § andra stycket
21 § första stycket	10 § första stycket
21 § andra stycket	10 § fjärde stycket
22 §	10 § andra stycket första och andra mening
23 §	10 § andra stycket tredje mening
24 §	10 § tredje stycket
25 §	11 § första stycket
26 §	12 §
27 §	13 §
28 §	16 § första stycket
29 §	16 § andra stycket
30 §	17 § första stycket
31 §	17 § andra och tredje stycket
32 §	27 §
33 §	15 §
34 §	16 § tredje stycket, 17 § fjärde stycket
35 §	18 § första stycket, 19 §

Bilaga 4

36 §	18 § första stycket (delvis)
37 §	18 § andra stycket, 21 §
38 §	20 §
39 §	22 §
40 §	23 §
41 §	24 § första stycket
42 §	-
43 §	-
44 §	-
45 §	-
46 §	24 § andra stycket
47 §	25 §
48 §	26 §